

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 14 november justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Maj Karlsson* (V) avsagt sig uppdraget som suppleant i justitieutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Andre vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets partigrupp anmält Samuel Gonzalez Westling som suppleant i justitieutskottet och Caroline Täljeblad som suppleant i justitieutskottet under Gudrun Nordborgs ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i justitieutskottet

Samuel Gonzalez Westling (V)

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 5–31 december* till

suppleant i justitieutskottet

Caroline Täljeblad (V)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:176

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:176 Näringslivets förtroende för myndigheterna

av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 februari 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2025/26:198

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:198 Jordbrukets klimatutmaningar och framtida förutsättningar

av Malin Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 22 januari 2026.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2025/26:3850 och 3855–3857 till trafikutskottet

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2025/26:136 om försörjningsberedskap som allmänintresse

Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! God morgon!

Isak From har frågat ministern för civilt försvar dels om ministern och regeringen avser att ta några initiativ för att möjliggöra att försörjningsberedskap och allmänintresse får större tyngd vid myndigheternas tolkning

av vilka insatsvaror som bör anses vara samhällskritiska, dels vad ministern och regeringen avser att göra för att på Gotland möjliggöra kalkproduktion lämplig för stålindustrin.

Som kammaren ser är jag inte minister för civil beredskap, men arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som, med glädje, svarar på interpellationen.

Ett robust och motståndskraftigt näringsliv är en central del av ett starkt totalförsvaret. Totalförsvarets förmåga att upprätthålla industriell verksamhet under tider av kris eller höjd beredskap är viktig, och tillförseln av insatsvaror såsom kalk utgör en viktig förutsättning för att upprätthålla dessa verksamheter. Regeringen har sett ett behov av att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla nödvändiga försörjningskedjor för att säkerställa tillgång till samhällsviktiga varor och tjänster vid kris, höjd beredskap och krig.

Mot den bakgrunden har regeringen beslutat att etablera en ny beredskapssektor för industri, byggande och handel. Tillväxtverket är utsett till sektorsansvarig myndighet. Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Boverket är nya beredskapsmyndigheter. Det övergripande syftet med den nya sektorn är att bistå näringslivet med att säkerställa tillgången till samhällsviktiga tjänster och varor vid kris eller höjd beredskap. Genom den strukturen ges försörjningsberedskap och allmänintresse en tydligare och mer samlad roll i arbetet med att både identifiera och hantera beroenden av samhällskritiska insatsvaror.

Isak From lyfter särskilt kalkstenens betydelse som insatsvara. Jag kan inte mer än instämma i att kalksten är ett viktigt industrimaterial, som bara bryts vid ett fåtal platser i Sverige och är en nödvändig insatsvara i stålproduktion. Det gör tillgången på kalk strategiskt betydelsefull för försörjningsberedskapen. Kalkstenen på norra Gotland är även viktig för vårt grannland Finland. Att säkra tillgången till sådana insatsvaror är därför en del av regeringens arbete med att stärka totalförsvaret och näringslivets motståndskraft.

En viktig del för att garantera försörjningsberedskapen framöver är att förenkla och förkorta prövningsprocesserna. Därför har regeringen tillsatt den så kallade Miljötillståndsutredningen och avser att gå vidare med utredningens förslag om att inrätta en ny miljöprövningsmyndighet. Det är ett viktigt steg för att reformera miljöprövningen i grunden och för att tillståndprocesserna ska bli mer flexibla, effektiva och förutsebara. På så sätt förbättras förutsättningarna för investeringar och långsiktigt hållbar produktion, även för verksamheter som är viktiga för totalförsvaret och försörjningsberedskapen.

När det gäller den specifika frågan om kalkproduktionen på Gotland kan regeringen inte yttra sig över pågående ärenden i domstol eller sådana som bereds inom Regeringskansliet. Regeringens ansvar är att sätta de övergripande ramarna, stärka försörjningsberedskapen och skapa långsiktigt förutsebara och rättssäkra villkor för de företag som vill investera och därigenom bidra till totalförsvaret.

Anf. 2 ISAK FROM (S):

Fru talman! God morgon till näringsministern och åhörarna!

Varför har jag ställt den här interpellationen? Jag har under mandatperioden engagerat mig i frågan och haft två interpellationsdebatter med klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari om hur det kan komma sig

Prot. 2025/26:46
5 december

*Svar på
interpellationer*

att en kalkgruva i Värmland har tvingats stänga under mandatperioden för att den inte uppfyller miljövillkoren och klarar artskyddet. En annan ansökan i Norrbotten har blivit avslagen, och de pågående processerna på Gotland har inte kunnat undgå någon.

Det som däremot har kunnat undgå ganska många är att Sverige importerar stora mängder kalk. Det är många hundra fartyg som kommer, ofta från Turkiet. Det är kalk av en speciell karaktär som är viktig för stålindustrin i norra Sverige och Finland, precis som statsrådet var inne på.

Tillstånd har dock inte givits för flera viktiga fyndigheter på Gotland. Kalkfyndigheten i de här områdena är utpekad som ett riksintresse, men i bedömningen som myndigheterna gör är artskyddet jämställt eller viktigare. Då är det precis som MSB och även Tillväxtverket har lyft fram: Om kalk skulle klassas som allmänintresse skulle det ges större vikt vid prövningen.

Detta, fru talman, är orsaken till att jag ställde interpellationen till Carl-Oskar Bohlin, som ganska ofta lyfter fram just betydelsen av den civila beredskapen och av att vi har en beredskap som tillgodoser näringslivets behov. Jag är ändå glad att vi har näringsministern tillika vice statsministern här för att diskutera denna viktiga fråga.

Vi kan ställa oss frågan varför ett allmänintresse används i betydligt större utsträckning av andra EU-länder, som möter samma lagstiftning och samma regelverk när det gäller artskydd, näringslivssatsningar, säkerställande av infrastruktur, energianläggningar och andra sådana saker, än av Sverige. Jag menar att man även i det här fallet bör överväga att lyfta allmänintresset som en särskild del för att säkerställa att alla relevanta parametrar kommer upp på bordet.

Fru talman! Vi är för öppen och fri handel och har ingenting emot att köpa kalk från Turkiet. Men det blir konstigt för mig när vi har stora fyndigheter som kan brytas i Sverige och ändå inte möjliggör detta.

Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det finns mycket i Isak Froms problembild som jag delar. Jag tycker att det är värt att fördjupa sig lite grann i den när vi nu antligen har en debatt i kammaren om detta.

Man ska vara medveten om att norra Gotland har en situation där väldigt mycket nu omfattas av naturskydd och successivt ökat naturskydd. Till exempel är Stucks, en mycket viktig verksamhet ur försörjningssynpunkt, i praktiken helt inlåst av Natura 2000. En ny nationalpark på norra Gotland har föreslagits av Naturvårdsverket, och omkring 80 procent av området, lite beroende på hur man räknar, har redan någon form av naturskydd.

Detta är något vi följer väldigt noggrant. Det är en återkommande debatt i Sverige men också i övriga Europa: Väldigt mycket av det som var välment lagstiftning, framtagen för att skydda viktiga värden, riskerar nu att ha effekten att vi inte klarar av att skydda det yttersta värdet: vår självständighet. Många insatsvaror och delar av vår industri är också helt avgörande delar i försvaret av landet och kontinenten. Det perspektivet tycker jag är viktigt att lyfta fram. Vi följer som sagt detta väldigt noggrant.

Det är också bara att titta på frågan om ett produktionsavbrott i Slite. Det skulle få omedelbar påverkan på cementförsörjningen. Vi hade ju en överhängande sådan risk för bara några år sedan, som tvingade den dåvar-

ande regeringen – den hade mitt fulla stöd att agera på det sättet, men det var väldigt oortodoxt – att förordna fram en lösning på situationen.

Jag uppskattar den här debatten och vill att fler och fler ska förstå det stora problem vi har med överlappande riksintressen och riksintressen som riskerar att bli en hämsko för det vi ytterst är satta att försvara.

Med det sagt har vi lagt stor tyngd på tydligare och snabbare tillståndsprocesser. Vi ser att det åtminstone skulle kunna vara en viktig del av lösningen, utöver ett förstärkt perspektiv på beredskap och totalförsvar genomgående, över hela linjen.

Anf. 4 ISAK FROM (S):

Fru talman! Regeringen och regeringsunderlaget har pratat väldigt mycket om att vi behöver reformera prövningssystemet. Man har föreslagit en ny prövningsmyndighet. Vi socialdemokrater har inte fullt ut tagit ställning. Vi kan se behovet, inte minst utifrån de olika bedömningar som kommer utifrån samma förutsättningar i olika delar av landet. Om det blir olika bedömningar är det inte heller rättssäkert, och det behöver man naturligtvis beakta.

Men oavsett det: Om inte regelverket ändras kommer en ny prövningsmyndighet med samma regelverk, samma artskydd och samma riksintressen att stå inför samma förutsättningar. Då behövs det kanske i vissa fall, för allmänintressets och den civila beredskapens skull, att vi som land säkerställer att vi kan utvinna de nödvändiga produkter som vi behöver, inte minst det som är viktigt för vår stålindustri.

Det är inte allmänt känt, men det är en helt avgörande förutsättning för SSAB på båda sidor om Bottenviken att få ta del av rätt kvalitet på kalksten. Det är också något som både MSB, Tillväxtverket och SGU har påtalat för regeringen. Trots att detta är en prövning som nu pågår är det i dagsläget ingenting, vad jag ser, som skulle hindra att allmänintresset när det anses nödvändigt får en större tyngd.

Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Kanske är det dit vi är på väg. Kanske hittar vi andra lösningar under tiden.

Jag tycker att det är relevant att framhålla några av våra åtgärder ytterligare. Som jag nämnde i mitt interpellationssvar i början av debatten har vi alltså beslutat om en ny beredskapssektor kring industri, byggande och handel. Där är Tillväxtverket och SGU, som är två av mina myndigheter, men också Boverket nya beredskapsmyndigheter. Ur mitt perspektiv innebär detta att försörjningsberedskap för industrimineral nu blir en del av en samlad nationell struktur.

Vi har också en viktig utredning om näringslivets försörjningsberedskap. Den har inneburit en kartläggning av varor och tjänster som är nödvändiga för befolkningens överlevnad, samhällets viktiga funktioner och det militära försvaret – inklusive allierade styrkor, apropå Finland och det stora värde som kalken på exempelvis Gotland har för Finland.

Här finns flera viktiga förslag kring försörjningsberedskapsavtal. Jag fördjupar mig inte exakt i upplägget kring detta, men det inkluderar bland annat kalk-, stål- och cementindustrin.

Jag kommer så till frågan om miljötillståndsutredning. Jag vill ändå välkomna denna från samtliga partier i riksdagen. Det här kommer att

innebära att vi får kortare ledtider, minskad komplexitet och ökad förutsägbarhet i prövningen. Det är precis detta som näringslivet har efterfrågat, liksom de delar av försvaret som sett stora problem när detta inte har fungerat. Det innebär att verksamheter som är viktiga ur ett totalförsvarsperspektiv, det vill säga för vår försörjningsberedskap, som kalkbrytning, stålproduktion och cementframställning kommer att värnas på ett annat sätt.

Utöver detta arbetar vi nu med en ny mineralstrategi. Det accelerationskontor som vi inrättade i mitten av mandatperioden har nu också en viktig uppgift att föra projekt framåt. Man har också samlat på sig erfarenheter i detalj kring vad som brister i svensk förvaltning, där intressena går på tvärs och står i vägen för det som i slutändan är viktigt. De erfarenheterna kommer vi också att ta vidare.

Anf. 6 ISAK FROM (S):

Fru talman! Kalksten och att möjliggöra kalkbrytning i Sverige är en nationell fråga. Det är rimligt att till viss del importera vissa insatsvaror från hållbara länder, men den utsträckning i vilken vi nu tvingas importera i princip all kalksten för stålproduktion är orimlig.

Kalken är viktig för industrin, för jordbruket och för livsmedelsproduktionen. Det säkerhetspolitiska läge som vi alla är medvetna om pekar på att vi behöver se på dessa frågor på nya sätt.

Under den här mandatperioden har Gåsgruvan i Värmland inte fått förlängt tillstånd. BDX verksamhet i Jokkmokk fick inte tillstånd. Kalkstenen på Gotland är av mycket hög kvalitet; det är sant. Men om man inte tillåter kalkbrott i någon annan del av landet blir det väldigt konstigt. Det blir också väldigt svårt för de företag som är intresserade och som ser detta som en möjlighet och en affärsidé, viktig för hela näringslivet, att våga satsa och gå vidare med en tillståndsansökan när det hittills under de senaste tre åren har blivit nej.

Att lyfta in allmänintresset som en viktig del i prövningsföresättningsarna, särskilt på Gotland där artskyddsfrågorna är jämställda med frågorna om riksintresset, är en möjlighet. Sedan behöver man naturligtvis också göra de nödvändiga lokala avvägningarna.

Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag har uppskattat denna interpellationsdebatt denna fredagsmorgon mycket. Den visar att vi är många som tänker framåt om hur vi i Sverige kanske kan ta några kliv till i några av våra viktigaste uppgifter.

Det är viktigt att jag i mitt slutanförande är tydlig med att regeringens uppgift är att ange vissa ramar för hur vissa avvägningar ska göras. Vi ska inte hamna i ett läge där regeringen ska behöva gripa in i enskilda prövningar, och detta finns det ingen konflikt om. Men därför behöver ramarna sitta rätt från början.

Vi är också helt överens om att kalkförsörjningen – särskilt den gotländska kalken – är strategisk nyckel för både svenskt stål, cementindustri och därmed totalförsvaret. Jag har lyft upp några av regeringens viktigaste åtgärder för stärkt försörjningsberedskap genom en ny beredskapssektor, föreslagna försörjningsberedskapsavtal, ökat beaktande av just det per-

spektivet i offentlig upphandling samt inte minst reformerad miljöprövning och ny miljöprövningsmyndighet.

Jag vill trycka på att man kommer att kolla vidare på vad man kan göra i frågan om genomförandet av EU-lagstiftning, också ur det perspektivet – och så mineralstrategin på detta. Jag ser fram emot att få diskutera frågan mer med Isak From framöver.

Tack för skumtomten och god jul!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:46
5 december

Svar på
interpellationer

§ 7 Svar på interpellation 2025/26:144 om vindkraftspengar till kommunerna

Anf. 8 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Välkomna till dem som sitter på läktaren eller tittar på tv denna morgon. Vi har interpellationsrace med fem interpellationer som besvaras i fyra omgångar. Nu är vi på nummer två.

Det är Malin Larsson som har frågat mig när de redan utlovade vindkraftspengarna kommer att betalas ut till kommunerna.

Alla kommuner som har vindkraft kommer att få del av den ersättning som beslutades av riksdagen i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1), det vill säga i år, och som för i år uppgår till 340 miljoner kronor. Regeringens avsikt med ersättningen är att den ska vara långsiktig och betalas ut även under kommande år. Regeringskansliet bereder en förordning med den utbetalningsmodell som behövs för att fördela årets och nästföljande års medel till kommunerna. 2025 års ersättning kommer att betalas ut till kommunerna antingen i år eller under nästa år. Ersättningen till kommunerna kommer att gälla för såväl befintlig som ny vindkraft och utgå från i vilken kommun vindkraftverken är placerade.

Regeringen avser att återkomma i frågan i närtid. Den myndighet som ska göra utbetalningarna kommer sedan att fördela 2025 års ersättning till de berörda kommunerna.

Anf. 9 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

När vi debatterar energifrågor och vindkraft i kammaren brukar jag lyfta fram mitt hemlän Västernorrland. Hemma i Västernorrland har vi länge tagit stort ansvar för Sveriges energiförsörjning. Vi har vindkraft och mycket vattenkraft. Vi kan och vi vill ha elintensiva etableringar hos oss som ger jobb och tillväxt. Allt detta bygger på att kommunerna säger ja när Sverige behöver el.

Därför är det också viktigt att kommuner med vindkraft får en ekonomisk ersättning. I regeringens budget för 2025 skulle Ånge få 15,7 miljoner, Sollefteå 14,5 och Ö-vik 14,1. Totalt skulle det vara 62 ½ miljon kronor till Västernorrland.

Fru talman! Västernorrland är ett av Sveriges absolut största vindkraftslän tillsammans med Norrbotten och Jämtland. Vi bär en stor del av den elproduktion som hela Sverige är beroende av. Ändå står våra kommuner fortfarande utan sina utlovade vindkraftspengar. I dag, 442 dagar

senare, väntar våra kommuner fortfarande, och nu återstår bara 26 dagar av året.

Det här är allvarligt nog, men i våras, i den förra interpellationsdebatten som jag och ministern hade, gav ministern mycket tydliga besked i kammaren: De medel som finns avsatta för 2025 kommer att betalas ut under 2025. Pengarna ska inte brinna inne, och grunderna i modellen är klara. Det här är ord som finns i protokollet.

Men nu i december 2025 finns fortfarande ingen förordning, inga besked och inga pengar på väg till kommunerna. Då måste frågan ställas: Vad är ett löfte från regeringen värt för de kommuner som har tagit ansvar för Sveriges elproduktion?

442 dagar har nu gått sedan regeringen presenterade sitt förslag om vindkraftspengar till kommunerna. Det är en ersättning som skulle ge lokal nytta och stärka acceptansen för vindkraft. Men här står vi, mer än ett år senare, med ungefär tre veckor kvar av året, och inte en krona har betalats ut. Kommunerna vet fortfarande inte om pengarna kommer alls, vilket belopp som gäller eller när de betalas ut. Det här är grundläggande frågor som regeringen inte har svarat på, och samtidigt behöver Sverige mer elproduktion.

Industrin elektrifieras, och företag efterfrågar stabil tillgång till förnybar el. Vår konkurrenskraft framåt är helt beroende av att vi kan bygga ut elproduktionen snabbt. I det här läget stoppas nu 90 procent av nya vindkraftsprojekt, och kommunerna säger själva att osäkerheten om ersättningar spelar stor roll. Det här är alltså inte bara en fråga om kommunala budgetar, utan det här är en fråga om Sveriges tillväxt, jobb och framtida industriella utveckling.

Fru talman! Våra kommuner förtjänar bättre. De förtjänar förutsägbarhet, de förtjänar respekt för sitt ansvarstagande och de förtjänar också att staten håller sina löften.

Fru talman! Jag vill därför upprepa min fråga: När – exakt när – kommer de utlovade vindkraftspengarna att betalas ut?

Anf. 10 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tackar Malin Larsson för en viktig interpellation.

På den här frågan har faktiskt energi- och näringsministern lite att leverera. Det är precis som Malin Larsson säger, nämligen att det var vid presentationen 2024 av budgeten för 2025 som regeringen sa att kommuner skulle få vindkraftspengar, med utgångspunkt i utredningen *Värdet av vinden*. Exakt fördelning är inte klart, precis som statsrådet säger, och det är en del i att det har varit svårt. En annan del i varför det har varit svårt är att vi vet att regeringsunderlaget ser olika på vindkraften. Sverigedemokraterna är öppet kritiska mot alla former av vindkraft.

Det som jag vill lyfta upp, och som jag tog upp i en skriftlig fråga till statsrådet i oktober, är att det finns fyra kommuner i Västerbotten, Malå, Sorsele, Storuman och Åsele, som procentuellt sett, räknat på befolkningen, har hög andel vindkraft. Det är kommuner som har drabbats oskäligt mycket av regeringens politik, vilket gör att de inte har haft eller har de förutsättningar de borde ha haft. Det är inte rimligt.

Ett löfte om ungefär 8 miljoner, som för Åsele – för Malå rör det sig om mellan 3 och 4, och det gör det även för Storuman och Sorsele – är viktigt för en liten kommun. Återigen säger jag till statsrådet att det är

många som väntar på utbetalningen. Många väntar och undrar vad löftet är värt.

Malin Larsson lyfte också fram frågan om nya projekt. Ska det bli några nya projekt? Det är då fråga om flera delar. De ekonomiska kalkylerna för vindkraften måste räknas upp, det måste finnas en industri som efterfrågar elektriciteten och något måste komma till lokalbefolkningen. De som har upplåtit sina marker behöver känna att det kommer någonting tillbaka.

Just nu, fru talman, känner sig flera av de små kommuner som under många år har bidragit till Sveriges försörjning missmodiga och lurade. Statsrådet och vice statsministern får se till att leverera.

Anf. 11 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill skicka någon sorts hjälpsignal till mina kollegor om att jag kommer att behöva mer kaffe om jag ska få så här mycket skäll under morgonen, med visst fog, alternativt en skumtomte till. Det kanske också kan hjälpa.

Nu ska jag bli allvarlig och vända mig till Malin Larsson. Jag förstår kritiken och tycker att regeringen förtjänar en del av den. Det är kanske lite väl retoriskt generöst att tala om 442 dagar. Budgeten började nämligen inte gälla då, utan den började gälla den 1 januari. Med det sagt vet alla som kan kalenderåret – det kan numera även mina egna små barn – att det nu har gått ganska lång tid sedan januari, och det är snart julafton.

Ni som har mött mig i debatter tidigare vet att jag har svårt att ge politiska icke-svar och bara repetera en och samma talepunkt. Jag vill gärna att ni, kära ledamöter, ska känna att ni får ett svar.

Det pressas på om när. Jag kan inte säga det, eftersom det inte finns ett datum ännu. Men det jag kan säga och som jag tycker är viktigt att förmedla till kommunpolitiker i Ånge, Sollefteå, Ö-vik och Sorsele, alla som har tagit ansvar för de här frågorna, är att pengarna kommer att komma. Och pengarna kommer inte att brinna inne, precis som jag sa när jag tog den här diskussionen tidigare i år.

Vad är då det närmaste jag kan ge som inblick och förklaring? Till att börja med vill jag slå mig själv lite för bröstet och säga att den här regeringen, till skillnad från tidigare regeringar, har klarat av att börja lägga grunden för ett bredare vindkraftspaket. Det handlar om kommunal ersättning, som vi diskuterar här, kompensationsmodeller till närboende, bygde-medel och intäktsdelning. Allt detta ska öka incitamenten att säga ja men också tacka dem som mycket riktigt, precis som Malin Larsson pekar på, har tagit ansvar i de här frågorna.

Det har dock funnits en önskan från regeringen att göra flera delar samtidigt. Det är därför jag inte vet om det är jag som förtjänar skället, men nu står jag här och tar det och försöker förklara så gott det går.

Jag hade själv varit bekymrad över detta som kommunpolitiker. Jag pantar mitt namn på att de här pengarna inte kommer att brinna inne. De kommer att betalas ut. Men jag förstår att man nu är lite nervös om man har ansvar för en kommuns medel; i vissa fall har man också små marginaler. Man undrar hur det blir när de inte har betalats ut ännu och det är så få dagar kvar på året.

Jag hoppas att det någonstans ändå uppskattas att jag försöker vara så transparent som möjligt, vilket såklart är min uppgift i den här kammaren.

Prot. 2025/26:46
5 december

Svar på
interpellationer

Anf. 12 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Tack, ministern, för de svar som ministern kan ge! Vi saknar dock fortfarande det som kommunerna behöver allra mest: ett datum. När kommer pengarna verkligen? Det är faktiskt 442 dagar sedan regeringen slog på stora trumman, kallade till pressträff och utlovade vindkraftspengarna.

Fru talman! När kommunerna planerade budgeten för 2025 och räknade in vindkraftspengarna var det inte bara en siffra i ett dokument. Det påverkar om man kan tända vägbelysningen på landsbygden. Det påverkar om man kan renovera en skola eller göra en nödvändig investering i äldreomsorgen. När intäkten blir osäker blir planeringen svår eller helt omöjlig för kommunerna. Upphandlingar riskerar att avbrytas, projekt pausas och ledtider fördyras. Till slut får kommuninvånarna mindre för pengarna än planerat.

Kommunal budgetplanering är en lång process som bygger på förutsägbarhet. När regeringen lovar pengar redan i budgetpropositionen men sedan dröjer mer än ett helt år, om de ens verkställer det, skapas sträckta och påtagliga ekonomiska risker för kommunerna. Om kommunerna får pengarna först 2026 tappar de också sitt syfte. Då blir de bara en resultatrad, inte ett verktyg för utveckling. Det här är slöseri med såväl tid som pengar och arbetskraft.

Fru talman! Det stannar inte där. Den osäkra hanteringen slår också direkt mot förtroendet. När kommunerna inte kan ge tydliga besked till invånare och lokala företag urholkas legitimiteten i hela systemet med lokal nytta, det system som är nödvändigt för att öka vindkraftsacceptansen.

Det här är inte värdigt en regering, om man vill värna lokalt inflytande och lokal nytta. Det är också direkt skadligt i en tid då vi i Sverige behöver mer förnybar el för att klara klimatomställningen och stärka vår industris konkurrenskraft.

Regeringen har också presenterat en ny promemoria om intäktsdelning. Men i de remissvar som nu har kommit om den finns mycket tydlig kritik från både kommuner och länsstyrelser. Kritiken är både samlad och skarp i sina delar. Förslaget löser nämligen inte det kommunala vetot och kortar inte de långa, komplexa tillståndprocesserna med många överklaganden. Det skapar inte heller den förutsägbarhet som behövs. Kommunerna säger detsamma: De behöver klarhet, stabila intäkter och en regering som håller sina löften.

Jag vill också lyfta fram det som Isak From tidigare lyfte upp i sitt anförande: Vi som bor på landsbygden och som tar ansvar för hela Sveriges energiförsörjning måste få någonting tillbaka.

Det blir dessutom svårt att ta nya ersättningssystem på allvar när regeringen inte ens levererar pengar som skulle ha betalats ut under 2025.

Hur ska kommunerna i Västernorrland och övriga landet kunna lita på nya förslag när de gamla löftena fortfarande är ouppfyllda?

Anf. 13 ISAK FROM (S):

Fru talman! Det handlar om rättvisa. Många av de små kommunerna i Norrlands inland och i hela Sverige förtjänar bättre. De förtjänar att deras verklighet lyfts upp.

Det som har hänt under den här mandatperioden är att regeringen har tagit bort de så kallade Buchtpengarna, som vi var politiskt överens om. De kom fram på Landsbygdskommitténs förslag, och det handlar om relativt lite pengar, 1,7 miljoner för varje kommun i näringslivspengar. Regeringen plockade också bort pengar till de samiska förvaltningskommunerna. Oftast är det samma kommuner. De här små kommunerna, som Åsele, Malå och Storuman, har ställt upp och bidragit på område efter område. Det är inte mer än rimligt att de får någonting tillbaka.

I den här frågan är det fortfarande många där ute som väntar. Nu har statsrådet varit väldigt tydlig i sitt löfte. Hon har pantat sitt namn, och hon brukar försöka hålla det hon lovar. Det kanske är så att de här pengarna kommer, så att man kan planera för dem. Men när man inte vet hur beräkningsmodellen ser ut är det inte jättelätt att beräkna hur mycket pengar det blir och vad man ska göra med dem. Det är ju också något som bör kunna fortsätta framåt.

Det återstår frågor, och vi återkommer om det inte kommer en utbetalning.

Fru talman! Jag vill önska talmannen och även vice statsministern och näringsministern god jul.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Tack för det!)

Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag tackar så mycket.

Man kan också se det så här: 442 dagar är många dagar, men 442 dagar är väsentligt mycket färre än 2 920 dagar, som den rödgröna regeringen kom upp i när de satt vid regeringsmakten i åtta år men inte levererade en liknande lösning.

Med det sagt: Jag har inte tänkt låtsas som att vi inte förtjänar kritik här. Jag tycker att vi gör det. Ni kanske får en annan talepunkt från en annan statsrådskollega i regeringen. Men jag har inte tänkt låtsas som att jag tycker att det är bra att vi nu i december månad ännu inte tydligt har angett exakt vilken beräkningsgrunden kommer att vara, så att man åtminstone kan räkna med den – och inte heller har gett ett exakt datum för utbetalning eller sett till att pengarna redan är ute. Det jag vill ge till svar är att det kommer flera lösningar som har fördelen att de hänger ihop och kommer att samverka.

Jag vill be ledamöterna om något viktigt, särskilt Malin Larsson inför hennes slutinlägg. Jag förstår att det här redan har skapat osäkerhet. Jag kommer inte att låtsas som någonting annat. Men jag vill be om hjälp att inte så ytterligare osäkerhet. Jag är redo att ta kritiken och synpunkterna och att höra om konsekvenserna av att det har gått så pass lång tid. Men så inte osäkerhet om huruvida de kommer, för de kommer att komma. Åsele, Malå, Storuman och många fler – nu nämnde jag bara Isak Froms exempel – kommer att få ta del av de här medlen, och det är viktigt.

Anf. 15 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för det tydliga beskedet. Trots att ministern lovade i början av 2025 att pengarna skulle komma det här året tar jag ministern på orden när hon säger att pengarna kommer att komma. Det är ett besked som kommunerna har väntat på i över ett år. Men man vill

också gärna veta när de kommer. Jag kan också säga att det var den tidigare regeringen som tillsatte utredningen och satte igång det här viktiga jobbet.

Fru talman! Kommuner som har vindkraft har tagit ansvar för hela landets energiförsörjning. De har upplåtit mark och hanterat påverkan på infrastruktur och samhällsservice. De har gjort detta med argumentet att staten lovat kompensation. För varje månad som går utan utbetalning blir konsekvenserna tydligare. I förlängningen blir det ännu svårare att få kommuner att säga ja till ny vindkraft. Därför är det otroligt viktigt att de här pengarna nu också utbetalas.

Vi behöver mer elproduktion. Vi behöver mer vindkraft. Om vi får mindre ny elproduktion hotar det tillväxten, jobben och industrins utveckling. Sverige behöver en regering som håller sina löften. Kommunerna behöver besked nu. När regeringen inte håller sina egna tidsplaner blir det svårt att bygga det förtroende som behövs för ny vindkraft, och det är kommunerna som får hantera konsekvenserna.

Fru talman! Sverige behöver mer el och mer förnybar produktion. Men då behöver vi också en regering som håller sina löften och levererar till kommunerna.

Anf. 16 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag tackar Malin Larsson för ännu en viktig interpellationsdebatt i den här kammaren.

Jag delar helt synen på behovet av att vi får bättre styrsel på det svenska energisystemet. En viktig komponent i det är att vi premierar kommuner som har varit delaktiga i att ta ansvar men också skapar incitament för att fler kommuner ska vilja vara det vad gäller till exempel etablering av landbaserad vindkraft.

Hittills har vi genomfört en rad åtgärder. Kraftlyftet har förstärkts rejält, och nu tillförs totalt ytterligare 2 miljarder för att säkra effekt där det behövs. Vi har genomfört pilotprojekt med gasturbiner för att få loss mer effekt till industrier. Öresundsverket har återstartats. Vi kan summera det till över 60 åtgärder som syftar till att på kort och medellång sikt – till 2030 – förbättra energisituationen i Sverige. Vid årsskiftet sänker vi också elskatten med 20 procent.

Vi har sett effekter på priset. Varje år sedan jag blev energiminister har priset på el i Sverige gått ned. Nu har priset vintertid halverats, i vissa delar av Sverige mer än halverats. I hela Sverige har den totala kostnaden för el gått ned. Vi har också ett av EU:s lägsta elpriser, och bättre ska det bli. Det gäller såväl prisnivån på totalen som jämnhet och stabilitet. Vi har lyckats tillföra 2 000 megawatt mer effekt i systemet under de här åren. Det är viktiga leveranser, men vi är inte nöjda.

När det gäller Malin Larssons fråga om vindkraftspengarna hoppas jag att det ändå har blivit tydligt. Vi kommer att leverera, men jag är inte helt nöjd med hur vi har levererat hittills. Med det vill jag tacka för interpellationen och önska god jul.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 17 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Fredrik Olovsson har frågat mig på vilket sätt regeringen och jag avser att ta vara på potentialen för effektivisering.

I den energipolitiska inriktningspropositionen (prop. 2023/24:105), som man ibland refererar till med den käcka förkortningen EPIP, framgår att regeringens långsiktiga inriktning för energipolitiken är att upprätthålla god konkurrenskraft och välfärd, att möta samhällets behov av el och samtidigt säkerställa en trygg energiförsörjning samt att bidra till att nå klimatmålen genom en betydande elektrifiering. För att uppnå den långsiktiga inriktningen krävs en omfattande utbyggnad av elproduktionskapacitet, elnät och lagringsmöjligheter. I propositionen framgår också regeringens syn på hur en effektiv energianvändning kan bidra. För att ta vara på potentialen för effektivare energianvändning har regeringen i den energipolitiska inriktningspropositionen även aviserat en översyn av det nuvarande energieffektivitetsmålet.

Dagens mål riskerar att vara i konflikt med den utveckling mot ökad elektrifiering som är avgörande för att nå klimatmålen och för att stärka Sveriges försörjningstrygghet och konkurrenskraft. Målet riskerar också att vara i konflikt med en utbyggd kärnkraft, som regeringen bedömer är nödvändig för omställningen.

Ett förslag på ny målformulering är nu ute på remiss till den 23 december i år. Det blir kul för den som ska läsa det på julafton. Förslaget om nytt mål syftar till att främja ett samhällsekonomiskt effektivt energisystem som bidrar till den gröna omställningen och till en trygg energiförsörjning. Målet föreslås breddas från att enbart omfatta en effektiv energianvändning på årsbasis till att även inkludera utjämning av effektoppar och ökad efterfrågeflexibilitet och energilagring i användarledet. Målet bidrar därmed tydligare till det energipolitiska målet om leveranssäkerhet och planeringsmålet om 300 terawattimmar el till 2045. Valfungerande marknader och potential för samhällsekonomiskt lönsamma åtgärder bör utgöra en grund för utformning av politiska satsningar på området.

Regeringen arbetar även med flera andra åtgärder. Bland annat föreslår regeringen i budgetpropositionen (prop. 2025/26:1) för 2026 att det befintliga bidraget för energieffektivisering i småhus utvecklas och förlängs och att ytterligare 300 miljoner kronor per år under 2026–2030 tilldelas. I satsningen ingår även informations- och kompetenshöjande insatser. Vidare föreslår regeringen att investeringsstödet för att stärka leveranssäkerheten i elsystemet, det så kallade Kraftlyftet, utökas. Investeringsstödet kan även omfatta investeringar som bidrar till en mer flexibel effekt- och energianvändning hos större elanvändare, så att elnäten kan nyttjas mer effektivt.

Därutöver har regeringen i budgetpropositionen för 2026 ökat anslaget till Klimatklivet med 1,5 miljarder kronor till totalt 4 ½ miljard. Anslaget beräknas öka med ytterligare 1 ½ miljard både 2027 och 2028. Det innebär förstärkta satsningar på investeringar som inte bara minskar utsläppen utan också kan öka energieffektiviteten, exempelvis genom energieffektivisering i industrin, elektrifierade transportlösningar och återvinning av spillvärme i fjärrvärmesystemen.

*Svar på
interpellationer*

Sist men inte minst pågår ett omfattande arbete med att genomföra EU:s direktiv för energieffektivitet och direktivet om byggnaders energiprestanda. Jag kan eller vill inte föregå det arbetet, men regeringen återkommer till riksdagen med förslag på genomförande av dessa rättsakter.

Anf. 18 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Tack till energi- och näringsministern för svaret!

De senaste åren har vi sett en minskning av nya investeringsbeslut om elproduktion i Sverige. Det hänger nog ihop med en del av regeringens politik och inställning i frågorna. Det gäller inte minst det som diskuterades här tidigare om vindkraft.

Det är ett problem när vi i Sverige behöver elektrifiera vårt samhälle, eftersom det är den väg vi vill gå både för transportsektorn och för vår industri. Det är många aktörer som inte litar på att det ska finnas el för dem när de behöver den. Det gäller inte minst för de nya industrier som vill etablera sig i Sverige och befintliga företag som vill expandera här, skapa ny tillväxt och nya jobb.

Ett alternativ för att snabbare skapa utrymme för elektrifiering och nya användare i systemet är att vi effektiviserar. Nu hoppar jag medvetet över det faktum att elektrifiering nog också innebär energieffektivisering i sig.

Energieffektivisering är ändå ett område som regeringen har hanterat och fortsätter att hantera styvmoderligt, trots att Energimyndigheten pekar på att det lönsamt går att effektivisera bort ungefär var sjunde kilowattimme.

Det märker man också om man skrapar på ytan på det svar som energi- och näringsministern lämnade här. Det är först och främst inte beröm i min bok för att man inte tar bort ett stöd som har funnits till småhus. Det vore helt absurt om man skulle göra det.

Det är också sant att energieffektiviseringsmålet är ute på remiss. Men det målet är ganska otydligt, i praktiken inte uppföljningsbart, och regeringen vill inte heller siffrsätta det.

Myndigheter, företag, kommuner och enskilda förväntas styra efter ett mål som inte ens regeringen riktigt kan förklara hur det ska mätas. Det är i sig problematiskt.

Dessutom skulle exempelvis energieffektiviseringsdirektivet redan vara infört i Sverige i svensk rätt. Regeringen säger nu att man ska återkomma. Men det är inte tillräckligt när tidsfristerna redan har löpt ut.

Det är heller inte första gången. Efter flera påminnelser beslutade EU-kommissionen nyligen att stämma Sverige för att vi inte infört nya regler för att snabba på myndighetsbesluten om förnybar energi. Där riskerar vi alltså böter. Nu är det ytterligare ett område där utvecklingen går så långsamt att Sverige riskerar den typen av åtgärder från EU.

Ministern talar också om andra satsningar. Jag tänkte att vi också skulle titta på vad som ligger bakom dem. Naturvårdsverkets egen redovisning av läget i Klimatklivet, som görs regelbundet, pekar på en väldigt tydlig brist i detta perspektiv. Merparten av de ansökningar som handlar om att minska elanvändningen får avslag. Man får helt enkelt inte stöd för det i någon större utsträckning. Man får också regelmässigt avslag för åtgärder som sänker fjärrvärmebehovet.

Det som vi talar om här, energieffektivisering, sorteras närmast bort ur Klimatklivet. Det är i övrigt en alldeles utmärkt åtgärd som vi står bakom, har infört och gärna bygger ut.

Vad gäller Kraftlyftet, som statsrådet redan har tagit upp ett par gånger här i dag, framgår det heller inte, i vart fall inte i budgetpropositionens texter, att det ska användas för energieffektivisering.

Inte heller på Energimyndighetens hemsida står det någonting om att det skulle vara syftet med stödet. Det står inte heller någonting i den remitterade promemorian om stödförordningen som finns på regeringens hemsida.

Frågan är ändå var det framgår att Kraftlyftet ska användas till den här typen av energieffektivisering som jag efterfrågar i min interpellation.

Varför hänvisa till Klimatklivet när ansökningar på det området i så stor utsträckning avslås? Vore det inte bra om man siffersatte mål så att det blev lättare att följa upp också på detta område? Det görs fördelaktigt och väldigt bra när det handlar om ny energiproduktion, men där får vi dessvärre vänta på investeringsbeslut.

Anf. 19 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Återigen tack till Fredrik Olovsson för interpellationen.

Vi är helt överens om att energieffektivisering är helt centralt. Det är bra för klimatet och för att få ned utsläppen. Det är bra för hushållens plånböcker och för svensk konkurrenskraft. Jag tycker också att det är moraliskt rätt och riktigt att man förvaltar det man har och inte använder det i överflöd och vaskar el.

Vi behöver också vara väldigt ärliga inför dem som försöker att följa diskussionen om energifrågorna. Förutsättningarna har verkligen förändrats. När dagens energieffektiviseringsmål formulerades såg verkligheten väldigt annorlunda ut.

Då talade vi om att minska energianvändningen generellt. Nu står vi mitt i en omfattande elektrifiering av industri, transporter och samhälle. Vi har nu ett riksdagsbundet planeringsmål för att kunna möta en efterfrågan om 300 terawattimmar el till 2045. Det innebär i praktiken att vårt system i princip ska fördubblas.

I klartext innebär det att vi kommer att använda mer el. Men vi måste använda den elen smartare. Det är just detta som regeringen nu försöker att göra någonting åt.

Även om devisen effektivisering först är klok kan vi inte effektivisera oss förbi den elektrifiering av till exempel industri och transporter som behövs för att minska vårt beroende av fossila importörer som i slutändan också underminerar både vår säkerhet och vår konkurrenskraft.

Vi har dialog om huruvida det finns ett behov av att justera våra olika typer av insatser på olika sätt, till exempel Klimatklivet. Bara för att någonting får avslag betyder inte det nödvändigtvis att det inte hade varit möjligt för energieffektivisering. Det kan till exempel ha funnits andra anledningar. Där finns det alltid möjlighet att ha dialog med dem som handlar detta.

Det vi nu har ute på remiss som gäller just energieffektivisering är för att vi ska kunna få ta del av kloka synpunkter och förbättringsförslag på det vi skickar ut.

Det är svårt att sätta exakta siffror i dagsläget av den anledningen att vi vill att systemet ska växa. Vi vill att det ska användas avsevärt mycket mer el. Det är viktigt för att kunna kombinera minskade utsläpp med ökad ekonomisk tillväxt.

Då är det svårt att bestämma exakt i vilken takt det ska ske. Det gäller att vi inte sätter energieffektiviseringsmål som gör att vi inte gör den omställning som vi borde göra för att få ett grönare, mer utsläppsfritt och konkurrenskraftigt näringsliv i Sverige.

Anf. 20 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Tack till vice statsministern.

Vi har verkligen ingenting emot att vi ska öka vårt elsystem. Det är tvärtom en väldigt viktig del i vår resa framåt för att bygga ett starkare Sverige så att vi klarar de klimatmål vi har men också bygger tillväxt och skapar fler jobb framöver.

Att göra det på ett så effektivt sätt som möjligt är väldigt centralt. Kostnaderna för detta måste vara så låga som möjligt. På kort sikt handlar det om möjligheten att få in nya aktörer när elsystemet inte växer på det sätt som det borde för att vi ska takta fram till 2045. Effektivisering är nödvändig för att sätta fart på processen att få in fler.

Vi har heller ingenting emot exempelvis Kraftlyftet. Det är satsningar som vi gillar och som vi har efterfrågat. Vi vill exempelvis se fler insatser i biogasturbiner i södra och västra Sverige för att kunna öka effektuttaget. Vi vill se mer flexibilitet och lagring i systemet och andra åtgärder som vi uppfattar att både vi och regeringen är överens om och som behövs.

Vi behöver helt enkelt ny baskraft för att stärka vårt elsystem. Men det ersätter inte det faktum att vi har potential i energieffektivisering. Vi har exempelvis fört fram andra system som skulle kunna vara möjliga. Ett marknadsbaserat system som vita certifikat skulle kunna vara ett sätt att komma till rätta med det faktum att många investeringar och även de lönsamma inte kommer på plats. Det är synd att arbetet med att ta fram ett sådant förslag lades ned av regeringen ganska snart efter regeringsskiftet.

Vi har också föreslagit att man borde förstärka rotavdraget och höja nivån för avdrag för att sedan rikta det just mot effektiviseringsåtgärder. Det skulle kunna ta vara på en stor del av potentialen i landets småhus som inte omfattas av det stöd som regeringen nu inte vill ta bort, och det får vi tacka för. Dessutom behövs det ett liknande system för våra hyresgäster i flerbostadshus. Vi har gång på gång lagt fram den typen av förslag. Det hade varit jättebra om Ebba Busch hade tagit dem vidare. Men det får vi uppenbarligen vänta på tills vi byter regering.

Ett strategiskt och uthålligt arbete med frågorna om att effektivisera och optimera kan verkligen sänka kostnaderna för vanliga svenska familjer och företag. Det gäller både för deras energianvändning här och nu och för att det bidrar till att sänka förbrukningen generellt när vi sparar.

Det finns alltså väldigt starka skäl att genomföra de här förslagen. Det skulle stärka människors ekonomi, och det skulle öka Sveriges konkurrenskraft.

Under en period där inte minst byggandet har slagit i backen – här har regeringens egen politik verkligen bidragit när man tagit bort investeringsstödet för att bygga billigare hyresrätter – skulle det också kunna skapa

svenska jobb för svenska byggnadsarbetare, som i dag i alldeles för stor utsträckning går arbetslösa.

Jag förstår faktiskt inte varför regeringen tackar nej till en sådan bra mix av åtgärder.

Sedan används förstås remissomgångar för att förbättra förslag, men om regeringen skickar ut ett förslag där just energieffektivisering inte är en del är det kanske så att Ebba Busch inte såg att Kraftlyftet skulle användas till just det.

Jag förstår att frågan dyker upp i interpellationsdebatten, för regeringen har för få åtgärder på det här området. Därför är det bra att jag nu kunnat bidra med två ytterligare förslag som skulle kunna genomföras och göra stor nytta både för elsystemet och för svenska familjers plånböcker och också skapa fler jobb i Sverige – eller hur?

Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag har antecknat här: rot upp, avdrag till effektivisering för småhus, goda förslag.

Med det sagt, fru talman, har en av den här regeringens viktigaste åtgärder varit att koppla greppet om inflationen, som låg på nästan 10 procent när vi tillträdde. Vi har tryckt ned den rejält. Detta är hushållens och vanliga arbetstgares värsta fiende. Det handlade om att vi helt enkelt skulle få grepp om det, och det har vi lyckats med. Det är också det som möjliggör en mer expansiv budget i år för att få fart på de ekonomiska hjulen och på den svenska tillväxten. Det är därför vi nu har en prognos – prognoser är alltid prognoser – om en bnp-tillväxt på 3,1 procent för nästa år, om inte mitt minne sviker mig.

Med det sagt vill jag ändå svara tydligt kring Kraftlyftet. Det kan även omfatta investeringar som bidrar till en mer flexibel effekt- och energi-användning, så att elnäten används mer effektivt. Det kan också bidra till att minska förluster i elnäten.

Detta är lite min segue till att trycka på en breddning av diskussionen kring energieffektivisering. Effektivisering handlar inte bara om villor. Det handlar i allra högsta grad om vår industri. Det handlar om handel. Det handlar om offentlig sektor. Det handlar inte bara om själva energieffektiviseringen utan också om att nyttja själva elnätet mer effektivt.

Det allra bästa sättet att nyttja befintligt nät och inte riskera att trycka över mer kostnader på kundkollektivet i elnätsavgifter och liknande, apropå aktuella diskussioner, är att ha mer baskraft i systemet, till exempel i form av vattenkraft eller kärnkraft. Det är väldigt synd att vi blev av med så mycket kraftvärme och inte minst kärnkraft under den förra rödgröna regeringen. Den hade nämligen gjort det lättare att med all den vindkraft som har tillkommit av installerad produktionskapacitet förflytta el från punkt A till punkt B i befintligt elnät på ett mer kostnadseffektivt sätt.

Vi fick i EU-förhandlingen om direktivet om byggnaders energiprestanda igenom flera framgångar för svenskt vidkommande. Bland annat får medlemsstaterna lite friare tyglar att själva tolka lagtexten i det nationella genomförandet. I klartext innebär det att vi slipper detaljreglering på ett sätt som är viktigt, givet att Sverige är på en helt annan nivå vad gäller energiprestanda jämfört med övriga EU.

Avslutningsvis vill jag ändå trycka på att vi moderniserar målet om energieffektivisering. Vi förstärker stöden till hushållen. Vi utökar stöden

som ger flexibilitet hos större elanvändare. Vi växlar upp Klimatklivet, och vi genomför skärpt EU-lagstiftning.

Nog händer det mycket på det här området, och det går i rätt riktning.

Anf. 22 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Jag gick i mitt första inlägg igenom just de punkter som statsrådet tog upp. Jag har synpunkter på hur målet utformas men inte på att det ändras, för det är naturligtvis nödvändigt.

Jag har synpunkter på att man hänvisar till Klimatklivet när det faktiskt inte ger den typ av energieffektiviseringsåtgärder som jag har pekat på – de avslås i huvudsak. Kraftlyftet svarar inte riktigt upp mot de delar som jag pratade om i min interpellation, men vi omfamnar Kraftlyftet både som idé och när det gäller innehåll.

Det är jättebra åtgärder som kan genomföras och som inte har haft möjlighet att genomföras tidigare. Den typen av investeringsstöd och andra åtgärder är alldeles utmärkta. Vi kan säkert behöva se mer av det framöver för att snabbt åstadkomma stora förändringar som kan sänka priserna och göra det möjligt för fler företag att ansluta sig och så att stabiliteten i elsystemet kan stärkas under en period när vi verkligen vill använda hela den kapacitet som vi har för att bygga mer tillväxt och skapa fler jobb i Sverige. Det är ändå syftet med alltihop. Vi har inte ett elsystem för att det är kul att ha ett utan för att det levererar väldigt viktiga nyttor och välfärd i samhället.

Något som går snabbare än att få till ny elproduktion – det tar ju för lång tid, inte minst nu när vi inte på flera år har haft investeringsbeslut i den omfattning som behövs – är ändå att effektivisera.

Jag har tagit fram flera förslag som man skulle kunna använda för att det ska gå snabbare. Det är jättebra om statsrådet har skrivit upp dem på sin lapp, tar med dem till departementet och ser till att de blir av så fort som möjligt. Det skulle vara bra för Sverige.

(Applåder)

Anf. 23 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Tack till Fredrik Olovsson för denna interpellation!

Jag ska hålla det kort. Det är uppenbart att vi i grunden är överens även i den här delen, även om vi har en önskan om olika preciseringar och olika verktyg i detta.

En del av detta – det gäller inte minst frågan om Klimatklivet – kommer jag att ta med mig tillbaka till departementet och också diskutera med min ministerkollega klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari. Men i grunden är den viktiga signal som jag vill skicka: Vi ska energi-effektivisera, men vi ska göra det på ett sätt där vi inte försöker spara oss till en ny industrialisering. Vi ska elektrifiera, inte avindustrialisera. Sedan får vi se vilka fler goda förslag som dyker upp och som vi kanske kan komma överens om under nästa år eller därefter.

Jag önskar inte Fredrik Olovsson god jul, för jag hoppas att vi möts i kammaren igen före julafton.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 24 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag beklagar nu lite grann att jag har kapat mitt efternamn. Jag är folkbokförd som Ebba-Elisabeth Busch-Christensen. Detta säger jag med anledning av att Aida Birinxhiku och Daniel Vencu Velasquez Castro har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att ta ett samlat och strategiskt grepp om svensk innovationskraft samt vilka regeringens huvudsakliga strategiska insatser är för att stärka Sveriges tekniska ledarskap och industriella konkurrenskraft på lång sikt.

Fru talman! Sverige har ett fantastiskt utgångsläge. Vi toppar European Innovation Scoreboard som det mest innovativa landet i EU, och för tredje året i rad har FN:s immaterialrättsorganisation Wipo utsett Sverige till det näst mest innovativa landet i världen.

Samtidigt har de senaste årens osäkra geopolitiska läge och den globala teknikkapplöpningen haft en negativ påverkan på både svensk konkurrenskraft och vår nationella säkerhet. Det räcker inte längre att vara bra på mycket om Sverige fortsatt ska kunna hävda sig globalt och värna både sin konkurrenskraft och sin säkerhet.

För att Sverige ska kunna vara internationellt ledande inom innovation samt vinna konkurrenskraftsfördelar i såväl befintlig som framväxande industri krävs en mer samlad politik och en strategisk satsning för teknikutveckling som spänner över hela fältet, från grundforskning till nyttiggörande och kommersialisering. Denna inriktning omsätts i forsknings- och innovationspropositionen, där regeringen satsar 6,5 miljarder kronor på fri forskning och innovation av högsta kvalitet.

Satsningarna innefattar bland annat förstärkta medel till excellent forskning, höjda och konkurrensutsatta medel till lärosätena, stärkt forskningsinfrastruktur och satsningar på banbrytande tekniker som stärker Sveriges position i den globala teknikkonkurrensen. Exempelvis inrättar regeringen excellenskluster för strategisk och banbrytande teknik som samlar landets främsta forskare och företag. Vi stärker universitets och högskolors innovationsstödjande funktioner, och vi stärker infrastrukturen för teknikutvecklingen genom forskningsinstitutet Rise.

I en osäker omvärld är framåtlutade investeringar dock bara halva lösningen. Forskning och innovation är strategiska tillgångar som måste skyddas. Vi måste vara öppna för internationellt samarbete men samtidigt ha förmågan att aktivt försvara sådant som är av stor betydelse för Sverige. Internationella forsknings- och innovationssamarbeten behöver därför bedrivas så öppet som möjligt och samtidigt så säkert som möjligt.

Regeringen har gett statliga universitet och högskolor och ett flertal myndigheter i uppdrag att ta fram riktlinjer för ansvarsfull internationalisering. Samtidigt arbetar vi för ökat skydd och nyttiggörande av svensk forskning och innovation genom att regeringen tar ett samlat grepp om immaterialrättsliga frågor samt ökar medel till Patent- och registreringsverket och Vinnova för kunskapshöjande insatser om immateriella tillgångar.

*Svar på
interpellationer*

Fru talman! Sverige är och ska förbli ett av världens främsta industri- och innovationsländer. Genom sammanhållna satsningar som förenar stora investeringar med ansvarsfullt skydd av innovationsmöjligheter tar regeringen det grepp som behövs för vårt ledarskap i en alltmer konkurrensutsatt och osäker värld.

Anf. 25 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack till energi- och näringsministern för svaret! Vi har debatterat svensk innovationspolitik flera gånger tidigare i den här kammaren, och bara under de senaste åren har vi sett hur den geopolitiska spelplanen ändras och hur den globala konkurrensen hårdnar för varje dag som går. Det här är inte längre bara en fråga om vår konkurrenskraft, utan det handlar i allra högsta grad även om vår motståndskraft.

Fru talman! Sverige har länge varit ett ledande innovationsland. Därför är det helt riktigt som ministern påpekade att Sverige har ett fantastiskt utgångsläge. Samtidigt står vi inför stora utmaningar. Därför vill jag börja med att adressera två saker som ministern lyfte fram i sitt svar.

För det första är det bra att regeringen ökar anslagen till Vinnova, men man inledde faktiskt mandatperioden med kraftiga nedskärningar. Konsekvenserna ser vi än i dag. De framgår klart och tydligt av myndighetens konsekvensanalys av de senaste neddragningarna på området. Dessutom skickar det helt fel signaler i ett läge där andra länder väljer att öka innovationssatsningarna och höja ambitionsnivån.

Det andra jag vill bemöta, fru talman, är att ministern själv tog upp behovet av en mer samlad och strategisk satsning. Det är ju det som är anledningen till att vi socialdemokrater genom mig och Daniel Vencu Velasquez Castro sedan början av den här mandatperioden har krävt en nationell innovationsstrategi.

Fru talman! För ett tag sedan tog Iva fram en rapport som kartlägger Sveriges globala position inom 48 strategiskt viktiga tekniker. Den visar bland annat att vi ligger bra till när det kommer till batterier och autonoma fordon men att vi tappar mark inom life science och har stora utmaningar när det kommer till AI. Anledningen till att jag lyfter fram just den här rapporten är att den sätter fingret på vad som är utmaningen framåt för svensk innovationspolitik.

Den stora utmaningen är hur vi kan utveckla befintliga styrkeområden samtidigt som vi stärker Sveriges position inom de framväxande och strategiska teknikområdena, som AI och grön teknik. Då behövs också en tydlig vision och riktning för svensk innovationspolitik och hur vi skapar morgondagens välbefinnande. Just därför, fru talman, behöver vi en nationell innovationsstrategi.

Vi behöver ta ett samlat och strategiskt grepp om vår innovationspolitik, särskilt mot bakgrund av det förändrade geopolitiska läget. Om statsrådet Ebba Busch inte var övertygad om detta tidigare hoppas jag att hon är det nu. När vi debatterade de här frågorna i kammaren 2023 sa ministern: "Om alla de strategier och det arbete som är igång i Regeringskansliet inte möter det som är avsikten med en renodlad innovationsstrategi kommer vi att kunna återkomma med ett sådant uppdrag."

Nu är slutsatsen från näringslivet och akademien att det pågående arbetet inte är tillräckligt, och det är den som sagt också mot bakgrund av det förändrade geopolitiska läget. Därför vill jag fråga, fru talman, om energi- och näringsminister Ebba Busch är redo att ta initiativ till en nationell innovationsstrategi.

Anf. 26 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Tack, Ebba Busch, för svaret på min interpellation! Som Aida Birinxhiku sa har vi debatterat de här frågorna ett par gånger tidigare. Det har hänt mycket sedan dess.

Jag skulle vilja uppehålla mig lite vid Global Innovation Index. Som Ebba Busch också konstaterade rankas Sverige väldigt högt. Vi är tvåa i världen och har egentligen sedan 2019 aldrig legat under en tredjeplats, vilket är välkommet och ett kvitto på att vårt innovationsekosystem är starkt. Men vi tappar i väsentliga delar. Inte minst ser vi att våra bolag i många fall inte klarar sig från startup-fasen till scaleup-fasen. Mellan åren 2020 och 2024 tappade vi 8,4 procent i volym av investeringar i tidiga finansieringsrundor, vilket innebär att bolagen antingen har gått i konkurs eller har flyttat utomlands.

Regeringen har i budgeten gett ett välkommet tillskott till universitetens holdingbolag, men många av dem saknar den kompetens som krävs för att tillvarata immateriella tillgångar och innovation. Vi ser att samverkan med och inkludering av Vinnova är helt centralt för att det här ska funka bättre och göra att forskningsresultat kommersialiseras. Regeringen ser tyvärr inte det.

Fru talman! I den teknikomställning som sker positionerar sig länder som USA, Kina och Storbritannien genom att kraftfullt investera i sina innovationsekosystem. I EU görs nu en gemensam ansats för att stå starka i den hårda globala konkurrensen. Omnibuspaketet som ämnar förbättra EU:s regelverk har presenterats, men framför allt tas det fram en konkurrenskraftsfond som kommer att vara helt central och strategiskt viktig i EU:s industriella finanspolitik. I denna finns flera initiativ.

Jag skulle vilja uppehålla mig vid IPCEI-regelverket, som möjliggör projekt som går utöver de annars ganska strikta statsstödsreglerna på EU-nivå. Vi ser att det redan nu bildas allianser mellan medlemsstater för att möjliggöra de här olika projekten i de egna länderna. Tyvärr ser vi att Sverige inte är med i något av de projekt som på senare tid har fått godkänt, och alltför få ansökningar ligger inne. Det är ganska förvånande med tanke på att Sverige var med i två av de initiala projekten, som handlade om batterier.

Vi ser att när det formas allianser som Sverige står utanför riskerar viktiga innovationer i Sverige att gå miste om stora satsningar som skulle stärka både vår suveränitet och vår konkurrenskraft.

Fru talman! Jag skulle säga att EU är redo. Man vet hur viktigt det är att satsa på innovationer och se till att vi är framåtlutade i en allt hårdare konkurrens. Men det är också viktigt att det svenska perspektivet får genomslag i Europeiska unionen, för vi är ett ledande innovationsland som har mycket att tillföra.

I många år har vi gjort rätt saker genom att exempelvis satsa på forskning och innovation vid våra lärosäten och underlätta samverkan mellan politik, näringsliv och akademi. Vi har skapat konsortier som Big Science

Sweden och Swedish Scaleups för att tillsammans ge goda förutsättningar för höginnovativa bolag att tillgodogöra sig nätverk och resurser. Allt det här finns, men nu behövs en färdriktning för politiken, vilket min kollega Aida Birinxhiku pekade ut.

Jag vill lyfta ett varningens finger när det gäller den höga andelen scaleup-bolag som inte klarar sig i Sverige. Det bådär inte gott för var vi kommer att stå i framtiden. Med anledning av det vill jag fråga statsrådet om hon ämnar leverera ett svar på hur Sverige kan se till att fler bolag kan skala upp här och om hon ser att mer kan göras från regeringens sida för att möjliggöra fler IPCEI-projekt i Sverige som tillvaratar svenska innovationer.

Anf. 27 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det var många relevanta följdfrågor från mina kollegor här i kammaren. Jag börjar med frågan om en svensk innovationsstrategi.

Jag vidhåller mitt svar att jag inte är militant motståndare till detta utan kan se fördelar med det. Men jag tycker att vi har anledning att känna oss lite stressade. Vi ska känna av konkurrensen. Vi ska inte ta vår position för given, vilket jag har påpekat vid flera tillfällen när vi har haft anledning att debattera tillsammans här i kammaren. Det gäller mycket riktigt det som bland annat Aida Birinxhiku lyfte upp beträffande området life science och AI. Det gör att jag ständigt tittar efter vilket sätt som är bäst för att föra frågorna framåt.

Sedan har vi frågan om huruvida vi ska ta fram en svensk samlad innovationsstrategi. Vi måste ha en samlad strategi, men sedan vi debatterade detta senaste har massor hänt, vilket även båda ledamöterna här i kammaren nämnde. Jag är rädd att om vi fortsätter i samma gamla svenska hjulspår och lägger en massa tid på att ta fram en ny strategi kommer spelplanen delvis att ha ritats om innan man ens har hunnit gå till beslut om strategin. Det är min farhåga, och det är det som gör att jag håller tillbaka lite grann.

Regeringen har därför i stället pekat ut sex strategiskt viktiga teknikområden: artificiell intelligens och autonoma system, avancerad digital teknik inklusive halvledare, kvantteknik, energiteknik, material- och produktionsteknik samt bioteknik. Detta får jag nästan till att bli sju. Det här är avgörande viktiga teknikområden.

Utöver det har vi gett Rise ökade möjligheter för test- och demonstrationsmiljöer för att främja möjligheten att gå från startup och scaleup. Det är en viktig del för att kunna testa möjligheten för kommersialisering. Men därtill behövs ett samordnat stöd för att man ska kunna gå vidare till scaleup-fasen.

Vinnova är fortsatt avgörande i det. Vi tycker olika om hur regeringen navigerade frågan i början av mandatperioden. Jag vidhåller att det var rätt att göra en tung prioritering på försvarsdelarna av innovation. Målet med hur vi har stökat om det treåriga uppdraget till Vinnova handlar om ett mer effektivt, överblickbart stödsystem för unga, innovativa företag. Sverige har just nu en av de starkaste kapitalmarknaderna när det kommer till inte minst fintech. Det ska vi värna, och vi ska titta vidare på vad vi kan göra mer på området.

Jag vill avslutningsvis peka på Danmark och en fråga som kom upp i ett möte för bara några dagar sedan. Om jag får vara kritisk till hur Sverige

som land har lyckats historiskt och även hur vi nu navigerar i dessa frågor är min upplevelse att vi ibland har en övertro på våra stora strategiprocesser. Danmark har gått ganska rakt på. Man har till exempel nu pekat ut elva nya industriparker som ska möjliggöra samlade processer för företagsetableringar. Allt detta kombineras med one-stop-shop-lösningar för företagen.

Det har sina nackdelar. Jag har följt en del av kritiken i Danmark. Men det är lite mer av sådan handlingskraft som jag efterlyser. Jag skulle gärna kroka arm med ledamöterna för att se hur vi kan fortsätta värna vår position som ett av världens mest innovativa länder.

Anf. 28 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack, energi- och näringsministern, för svaret!

Det finns mycket att bena i här, men jag ska försöka konkretisera mina frågeställningar. Jag börjar med behovet av en innovationsstrategi.

Det jag har svårt att begripa är att ministern å ena sidan pratar om behovet av en samlad och strategisk satsning, å andra sidan inte är beredd att göra det i form av en nationell innovationsstrategi. Det är alldeles uppenbart, menar jag, att det arbete som har skett under mandatperioden inte är tillräckligt. Ministern menar att massor har hänt. Jag vet inte om hon syftar på FoU-propositionen, som pekar på behovet av en strategisk riktning men som inte stakar ut den själv, eller om ministern åsyftar industristrategin från i somras. Den är, skulle jag säga, mer en förteckning över redan fattade beslut och pågående arbete än en färdplan framåt.

Fru talman! Ministern är fortfarande svaret skyldig. Hur ska regeringen ta ett helhetsgrepp? Det helhetsgrepp som jag och Daniel pratar om spänner över hela fältet från grundforskning till kommersialisering och nyttiggörande. Sverige har en stark forskningsbas, och det har vi påpekat flera gånger i den här och i tidigare debatter. Men vi behöver bli mycket bättre på att omvandla det till nya tekniska lösningar. Vi har stor potential som vi måste kunna utnyttja mycket bättre och inte hålla tillbaka, som ministern framförde.

Fru talman! Låt oss tala om fler frågor än en renodlad innovationsstrategi. En central del i arbetet är hur vi hanterar våra immateriella tillgångar. Även här behöver vi bli mycket bättre på att hantera våra kunskapsbaserade tillgångar på ett bättre sätt. Det är bra att regeringen har tillsatt en arbetsgrupp, men sett till de utmaningar som finns är det långt ifrån tillräckligt.

I mitt första anförande hänvisade jag till en rapport från Iva. Även nu skulle jag vilja hänvisa till Ivas förstudie om en nationell immaterialrättsstrategi. Man pekar där ut 23 konkreta förslag som skulle kunna göra att vi hanterar våra kunskapsbaserade tillgångar på ett mycket bättre sätt.

Där finns flera förslag som vi socialdemokrater också har drivit. Ett som jag särskilt vill lyfta fram är möjligheten till ett snabbspår för patentansökningar inom grön teknik. Där finns ju flera andra länder som vi konkurrerar med på innovationsområdet. Ett annat förslag är hur vi kan använda vår patentinformation på ett mycket bättre sätt. Här finns oerhört värdefull kunskap som skulle kunna hjälpa oss att studera utvecklingstendenser runt om i världen, påskynda vissa innovationer och undvika dubbelforskning.

Det finns alltså väldigt mycket att göra, fru talman. Jag har inga problem med att titta på vad som sker i andra länder. Tvärtom uppmuntrar jag ministern att göra det. Jag uppmuntrar också ministern att titta mer på den immaterialrättsstrategi som Danmark har tagit fram. Jag tror att det skulle kunna utgöra ett bra underlag.

Fru talman! Jag vill också säga något om strategiska teknikområden. Ministern verkar vidhålla de kraftiga nedskärningar som skedde hos Vinnova. Det har såklart påverkat arbetet. Det är bra att man nu har inrättat excellenskluster och gett i uppdrag att föreslå strategiskt viktiga teknikområden. Det skulle kunna utgöra ett viktigt kunskapsunderlag till en nationell innovationsstrategi.

Låt mig sammanfatta mina frågeställningar, fru talman. Varför är ministern inte beredd att ta fram en strategi när den behövs mer än någonsin? Hur arbetar regeringen vidare med arbetsgruppen om immaterialrätt? Och hur arbetar man vidare med uppdraget till Vinnova om strategiskt viktiga teknikområden?

Anf. 29 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Även jag vill börja med att bena lite i det som sades av Ebba Busch i förra inlägget.

Regeringen gör såklart olika satsningar för att få bolag att skala upp. Här nämndes Vinnova, men jag tänkte inte uppehålla mig vid den ryckighet som fanns och de nedskärningar som gjordes i början av mandatperioden, även om jag tycker att de var helt fel. Vi ser att Vinnova i dag har ett stöd. Det är bra, även om vi socialdemokrater vill se större stöd till Vinnova och olika innovationsekosystem.

Problemet är att väldigt mycket av stödet från Vinnova i dag går till grundforskning. Vinnova behöver mycket mer medel för att se till att forskningsresultat kan kommersialiseras. Det är här problemet ligger. Det finns väldigt mycket pengar till grundforskning, men det finns alltför lite medel för att se till att bolag kan komma ut på marknaden.

Vad gäller de andra frågorna med koppling till EU som jag lyfte ganska mycket i mitt tidigare anförande, om till exempel IPCEI, fick jag inga svar på hur man kan möjliggöra detta. Vi i Socialdemokraterna har sedan mandatperioden började föreslagit att man ska möjliggöra fler projekt för att kunna få fler IPCEI till Sverige.

Man kanske ska ge lite sakupplysning om IPCEI. Jag har frågat Ebba Busch om detta, och vi hade också en debatt om det för ungefär två år sedan. Det handlar om en strategisk kompass för att stärka Europas industriella framtid genom att motverka fragmentering, främja gränsöverskridande samarbete mellan medlemsstaterna och också främja innovation som är av strategisk betydelse för hela unionen. Man får ändå säga att det är ett unikt anpassat svar på den aggressiva industripolitik som bedrivs av konkurrerande ekonomier – att strategiskt använda oss av offentliga medel för att stärka vår teknologiska suveränitet.

Det finns alltså, fru talman, flera finansieringsmöjligheter. En annan som jag vet att statsrådet har jobbat med är Horizon Europe, som är EU:s största innovationsprogram, där det finns 95 miljarder euro att söka.

Men problemet är att Sverige presterar bland de sämre. Vi är sämre än genomsnittet när det gäller ansökningar, och vi är sämre även när det gäller

godkända ansökningar. Finland får hem tre gånger så mycket pengar som Sverige trots att deras befolkning bara är ungefär hälften av vår.

Bizmaker i Sundsvall och Rise tog fram en förstudie som tittade på vad detta kan bero på. En av de saker som konstaterades var att vi inte ser till att ha stärkta medel för att bygga konsortier i EU och att ha människor och miljöer som kan ge stöd vid sådana här ansökningar.

Fru talman! Jag skulle vilja veta vad regeringens plan är för att hämta hem mer medel från EU. När offentliga medel ska riktas, vilket behövs eftersom marknaden underinvesterar i den här typen av risk, behövs en riskdelning mellan staten och näringslivet, och i det arbetet krävs det en färdriktning. De flesta är rörande överens om vad vi behöver investera i. Det handlar om kvantfysik, AI, 6G, biotech och satsningar på våra deep tech-bolag. Då behövs den här färdriktningen.

Den geopolitiska världssituationen har nämligen gjort företagsstöd till en säkerhetsfråga. USA subventionerar, och Kina subventionerar. Om vi inte stöder bolag genom ett strategiskt användande av medel kommer produktion att flytta och teknik att försvinna, och vi kommer att tappa kontrollen över viktiga värdekedjor. Jag skulle vilja säga att stödet till scaleup i grunden är en fråga om industriell suveränitet.

Det finns alltså, fru talman, många delar att få ihop här. Men jag skulle vilja ha svar om hur vi möjliggör fler IPCEI-projekt och vad statsrådets plan är för att hämta hem mer EU-medel för att i grunden se till att vår innovationspolitik omsätts i en strategi som tar vara på svenska innovationer.

Anf. 30 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag ska göra mitt bästa för att bena i några av följdfrågorna.

För det första är det många delar som vi nu väljer att ta vidare på olika sätt. Vi har gjort satsningar på teknikinfrastruktur med förstärkta anslag till Rise, som jag har pekat på i olika sammanhang. Vi har programmet Avancerad Digitalisering, som innebär en medfinansiering från näringslivet för forskning och digital teknik och medfinansiering från EU-programmet Digital Europe. Det handlar om att ge företag bättre tillgång till avancerad digital teknikinfrastruktur, vilket många gånger gör att mindre och nystartade företag också har möjlighet att få tillgång till sådant som gör att de kan svinga över sin viktklass, så att säga.

Apropå att svinga över sin viktklass: Det finns också underlag som pekar på att Sverige är bra på att få medel i stöd från EU som gäller gröna och innovativa satsningar. Jag ser gärna att vi blir bättre på detta. Det här är något som företagen ofta pekar på i dialoger och möten som jag har. Det tar väldigt mycket tid; det är krångligt. Flera av dem har själva valt att gå andra vägar.

Men det är klart att Sverige, som också är nettobetalare i EU-systemet, ska vara noga med att dessa medel kommer hem. Det är därför jag ibland i den svenska debatten har värjt mig ganska hårt mot dem som tycker att det har varit dåligt att olika enskilda industrisatsningar, till exempel, har fått ta del av medel genom industrikliv, klimatkliv och annat och tycker att detta är slöseri med skattemedel. Jag har tvärtom tyckt att det vore slöseri med skattemedel om inte Sverige, som är nettobidragsgivare i EU-systemet, såg till att dessa skattemedel kommer tillbaka till Sverige och används till tunga och viktiga industrietableringar här.

Jag vill lyfta en annan aspekt som inte har varit uppe så mycket i debatten, nämligen frågan om ansvarsfull internationalisering. Sverige har tidigare haft en naivitet när det gäller hur öppna våra system har varit. Det har till del tjänat oss väl, men det har också gjort att vi har blivit utsatta för industrispionage. Man har snott värdefulla immateriella tillgångar från vårt land. Här finns nu helt andra förutsättningar genom det uppdrag som vi gett till Universitets- och högskolerådet, Vetenskapsrådet och Vinnova: att se till att vi får riktlinjer för detta och att vi kan bygga stödsystem som hjälper aktörer att göra informerade och säkra val i internationella samarbeten.

Detta leder mig till frågan om strategi. Jag vill tydligt säga att jag inte utesluter att man tar fram ytterligare en strategi på detta område. Men vi har en strategi, även om den inte är formulerad i den sortens papper. Detta ger oss en möjlighet att löpande ta in goda idéer. Frågan om snabbspår för patent är en sådan som har varit uppe för diskussion och som lyfts i debatten här. Även där går det att se många fördelar.

Men vad gäller strategi har det nu varit en medveten strategi från Sverige att peka på en rad länder med vilka vi delar grundläggande värderingar och vill bygga strategiska partnerskap och sammanhängande värdekedjor. Jag kom ganska nyss hem från ett statsbesök i Kanada, där vi ingick just ett sådant omfattande strategiskt partnerskap som också sträcker sig till forskning och innovation för ett starkare näringsliv. Detta tycker jag är ett gott sätt att i handling omsätta planen och målen för stärkt innovationskraft i Sverige.

Anf. 31 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack till energi- och näringsministern för den här debatten! Eftersom detta är mitt sista anförande vill jag inflika att jag inte riktigt fick svar på alla mina tidigare frågeställningar. Men jag hoppas att statsrådet kan återkomma till dessa i sitt nästa anförande.

Hur som helst vill jag som sagt tacka för den här debatten. Det är inte ofta frågor om innovation och tillväxt dominerar nyhetsrubrikerna. Men vi får inte glömma bort att det, när den geopolitiska spelplanen ändras och vi står inför nya teknikskiften, också uppstår nya möjligheter för Sverige. Vi har kunnandet, naturresurserna och de innovativa lösningarna.

Men vi måste också visa politiskt ledarskap. Vi måste visa att vi vill att investeringarna, jobben och välbefindandet ska hamna i Sverige. Det gör vi inte just nu, fru talman, när vi har företrädare för regeringsunderlaget som hellre ägnar sig åt kulturkrig än sakpolitik och som hellre lägger fokus på allt annat än att lösa verkliga problem – som det faktum att vi har en arbetslöshet som är rekordhög, en tillväxt i EU:s bottenliga och, som sagt, stora utmaningar när det gäller svensk innovationskraft och konkurrenskraft.

Därför måste vi kunna tänka längre än till nästa val. Vi måste ha en idé om vad vi ska leva av i framtiden och hur vi skapar morgondagens jobb och välbefindande. Det är det den här interpellationsdebatten handlar om.

Fru talman! För att försöka knyta ihop säcken: Sverige har länge varit ett ledande innovationsland, men det innebär inte att vi kan luta oss tillbaka, särskilt inte mot bakgrund av det läge som vi befinner oss i just nu. Jag hoppas och får också intrycket att energi- och näringsministern delar den bilden. Jag ser fram emot att fortsätta debattera dessa frågor vid ett annat tillfälle.

Anf. 32 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Jag vill också tacka för debatten. Jag älskar att debattera innovationspolitik med Ebba Busch. Det vet jag att hon också gör.

Jag skulle ändå vilja svara lite när det gäller det här med Industriklivet och om att ge offentliga stöd. Att inte göra det är ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Jag är helt enig på den punkten. Som Aida Birinxhiku var inne på är det dock inte alla i Ebba Buschs regeringsunderlag som är eniga gällande det. Det ser vi nu.

Ebba Busch valde att lyfta fram Industriklivet, som jag tycker är en fantastisk åtgärd som har varit ganska riktad mot just scaleups. De bolagen har kunnat ta del av Industriklivet på ett sätt som gör att just de kan växa. Men i regeringens budget försvinner nästan allt stöd som har gått via just Industriklivet. Det är djupt beklagligt. Om man talar med tillväxtbolag som vill skala upp nämner de just detta som något som kommer att slå hårt mot den svenska industrin.

Som jag sade i mitt förra inlägg, fru talman, handlar den svenska industrin och de satsningar vi gör om vår suveränitet i ett läge av geopolitiska spänningar. Jag håller med statsrådet om att vi behöver positionera oss. Problemet är ju att vi inte gör det.

Jag skulle också vilja framhålla hur viktigt detta är för svenska jobb. I framtidens tekniker ligger också framtidens jobb. Anledningarna till att vi är i det läge vi är, med innovationer och kapplöpning, är egentligen två. Den första är att hela världen har insett att framtidens välbefinnande ligger i banbrytande teknik – i den gröna omställningen och i sådana satsningar inom sjukvård som är life science. Den andra är att vi har en geopolitisk situation som ställer krav på självförsörjning och beredskap. Ska vi klara av att stå starka, ha motståndskraft och klara av klimatkrisen som är här och nu måste vi också investera i de här bolagen. Annars kommer vi inte att få se svenska jobb. Vi kommer att få se en alltmer sjunkande tillväxt, och det kommer att göra Sverige fattigare.

Anf. 33 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Daniel Vencu Velasquez Castro och Aida Birinxhiku för interpellationerna och för den här debatten. Jag kommer avslutningsvis att svara lite mer övergripande och sammanfatta det vi trycker på när det gäller det här området.

Vi talar om den största forsknings- och innovationspropositionen någonsin i Sveriges historia. Det andra är det avgörande värdet av tydligt utpekade strategiska teknikområden och nya excellenskluster. Det handlar om förstärkt teknikinfrastruktur, där Rise med mera är en viktig del som kan minska gapet från forskning till marknad. Samlat stöd till startups och scaleups och nytt industripartnerskap ger fler växande innovativa företag. Därtill kommer starkare verktyg för ekonomisk säkerhet och immaterialrätt som skyddar känslig kunskap och svenska intressen.

Jag är väldigt glad över engagemanget i de här frågorna. Som jag ser det har företagande och forskning nu blivit en avgörande del av försvaret. Företagande och forskning är också en avgörande del av framtidsströmen i en i övrigt ganska mörk och dyster värld.

Jag tycker att vi ska vara totalt prestigelösa när det gäller att plocka goda exempel från andra länder. Några av dem har lyfts fram av oss alla

tre här i kammaren i dag. Vi ska också vara prestigelösa när det gäller att sätta Sveriges bästa före partipolitisk prestige.

Vi har lyssnat och tagit del av de goda förslag som har lyfts fram här. De har också förts fram från andra remissinstanser.

Med detta önskar jag god jul. Jag tackar för den här debatten och ser fram emot vad vi kan göra mer på området under nästa år.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2025/26:180 om uttalanden av imamer

Anf. 34 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jonas Andersson, SD, har frågat mig om jag har tagit några initiativ med anledning av vad som tidigare i år har framkommit i medierna om att en imam i Kristianstad i en predikan uppmanat till våld mot kvinnor. Jonas Andersson har även frågat om jag avser att ta några ytterligare initiativ med anledning av den aktuella händelsen samt om jag avser att ta några initiativ för att motverka att statsbidrag betalas ut till organisationer med kopplingar till islamism, inklusive organisationer med kopplingar till Muslimska brödraskapet, och i så fall vilka initiativ.

Till att börja med vill jag säga att uppmaningar till våld aldrig kan accepteras.

Verksamheter som har kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer ska heller inte få del av statliga stöd. Därför har regeringen under mandatperioden bland annat skärpt demokratikraven för statsbidrag till trossamfund och andra organisationer i det civila samhället. I lagen (2024:487) om statsbidrag till trossamfund, som började gälla den 1 januari i år, regleras att statsbidrag inte ska kunna betalas ut till trossamfund som utövar våld, tvång eller hot eller på andra sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter. Detta gäller även ledande företrädare. Verksamheter som diskriminerar personer eller grupper eller på andra sätt bryter mot principen om alla människors lika värde försvarar ett sådant agerande eller motarbetar det demokratiska styrelseskicket, ska också nekas statsstöd.

Uppföljning och kontroll är en fråga för ansvarig myndighet, i detta fall Myndigheten för stöd till trossamfund. Jag har blivit informerad av myndigheten att de inlett en utredning, men jag kan som minister inte i övrigt kommentera det enskilda ärendet. Dock vill jag i sammanhanget nämna att det nya regelverket möjliggör bättre kontroll av de trossamfund och organisationer som får stöd från staten, och i det fall ett agerande upptäcks som står i strid med samhällets grundläggande värderingar kan myndigheterna även kräva återbetalning av redan utbetalat stöd.

Utöver detta har regeringen tillsatt en utredning som har i uppdrag att överväga och föreslå regler som förbjuder eller på annat sätt motverkar utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter i Sverige med koppling till islamism, extremism och andra antidemokratiska intressen. Utredningen ska redovisa sina förslag den 29 maj 2026.

Det har även inrättats en stödfunktion inom Center mot våldsbejakande extremism, CVE, vid Brottsförebyggande rådet för att stödja arbetet med att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande ex-

tremism. Syftet är att bistå med fördjupade granskningar av verksamheter som kan antas ha kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer och på så sätt förhindra att offentliga medel fördelas till sådana verksamheter.

Dessa initiativ visar tydligt att regeringen tar frågan på största allvar.

Anf. 35 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka Jakob Forssmed för att han är här i dag och får svara på frågorna i min interpellation.

Det finns en mer generell frågeställning i min interpellation som rör problemet med att statsbidrag går till islamism i civilsamhället. Men det som föranledde mig att skriva den här interpellationen är en händelse tidigare i år i en moské där den islamiska församlingen i Kristianstad är verksam och där en imam under fredagsbönen öppnade upp för misshandel av kvinnor. Närmare bestämt talade imamen på temat ”olydiga kvinnor” om när och hur han menar att man får slå sin fru.

Enligt medierapporteringen ska imamen ha sagt att mannen först ska varna kvinnan, sedan vägra att dela säng med henne och till sist slå henne. Händelsen fick stor medial spridning och är relevant att lyfta upp här i riksdagen eftersom den visar på en baksida med islamiseringen av Sverige.

I synnerhet är frågan relevant eftersom statsbidrag finns med i bilden genom Myndigheten för stöd till trossamfund. Mer exakt erhåller Förenade Islamiska Föreningar i Sverige flera miljoner kronor om året genom Myndigheten för stöd till trossamfund. Församlingen i Kristianstad, där man predikar om kvinnomisshandel, är i sin tur medlem i Förenade Islamiska Föreningar i Sverige, som alltså får statsbidrag.

Fru talman! Jakob Forssmed nämner att han fått information om att en utredning har inletts med anledning av vad som har uttalats i moskén. Det är förstås ett steg i rätt riktning.

Jag förstår att statsrådet kan vara begränsad i att kommentera enskilda ärenden hos myndigheter, men jag tänkte ändå kosta på mig att tala lite mer om frågan.

Det är helt avgörande att händelser som den i Kristianstad leder till handling. Den sortens beteende har inte i Sverige att göra och ska inte komma i närheten av skattebetalarnas pengar. Vi behöver med både ord och handling slå stenhårt mot islamismens framfart i Sverige.

Jakob Forssmed belyser i sitt svar på min interpellation flera av de bra saker som Tidöpartierna tillsammans har gjort under den här mandatperioden för att säkra att statsbidrag till civilsamhället går till vad som är tänkt och att islamister, fuskare och kriminella håller sina fingrar borta från skattebetalarnas pengar.

Jag tänker då på propositionen om demokrativillkor vid statsbidrag till civilsamhället, där vi tillsammans såg till att ett förslag beslutades av riksdagen som var betydligt vassare än det förslag som den tidigare, socialdemokratiska regeringen lade fram.

Jag tänker också på den stödfunktion inom Centrum mot våldsbejakande extremism, CVE, vid Brottsförebyggande rådet som har inrättats för att stödja arbetet mot våldsbejakande extremism. Det är förstås också något som är väldigt positivt.

I de här delarna vill jag tacka statsrådet för gott samarbete under mandatperioden. Tidöpartierna har gjort och gör fortsatt mycket. Men vi måste

ständigt hålla garden uppe. Vi kan inte sitta lugnt i båten. Vi behöver vara vaksamma när islamister och andra destruktiva krafter försöker hitta nya sätt att utöva inflytande och nya sätt att tillskansa sig skattebetalarnas pengar.

Fru talman! Eftersom jag nämnde demokrativillkoren vid statsbidrag till civilsamhället i min interpellation och statsrådet gjorde detsamma i sitt svar tänkte jag stanna till där. Det är snart ett år sedan den nya lagstiftningen trädde i kraft. Det jag undrar är hur Jakob Forssmed ser på resultatet hittills. Är villkoren, enligt statsrådet, så skarpa som behövs för att säkerställa att inga statsbidrag hamnar i fickorna på islamister?

För Sverigedemokraterna står det i varje fall klart att de inte är vassa nog om det skulle visa sig att organisationer som inrymmer verksamhet där man i moskéer uppmanar till kvinnomisshandel ens kommer nära statsbidrag.

Anf. 36 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Problemen med dessa muslimska organisationer i Sverige är många. Många av dem har lyfts upp tidigare med socialministern, men jag får upprepa min kritik och återigen lyfta upp rätt uppenbara problem.

Bortsett från skandalerna kring moskéer och deras ständiga kopplingar till diktaturer och islamistiska organisationer finns det en återkommande brist på transparens.

Vi kan titta på Förenade Islamiska Föreningar i Sverige, som lyfts upp i interpellationen. På den organisationens hemsida står det inte vilka som sitter i styrelsen eller vem som representerar organisationen. Det står inte ett ord om vilka föreningar som är medlemmar i den här muslimska riksorganisationen. Det är inte så lätt att granska den här muslimska organisationen.

Det här problemet är återkommande. Det är få muslimska organisationer som är öppna med vilka som sitter i deras styrelser och vilka moskéer som är anslutna till dem. Man borde nog ställa frågan varför det är så, särskilt med tanke på vilka kopplingar nästan alla moskéer har. Det handlar om kopplingar till diktaturer och islamistiska organisationer.

Det som står på Förenade Islamiska Föreningars hemsida är deras adress. Det är precis samma adress som Stockholms moské har och som Islamiska förbundet i Sverige, en organisation med kända kopplingar till Muslimska brödraskapet, har.

Detta att en muslimsk organisation döljer sig bakom en annan muslimsk organisation är också ett återkommande tema. Det är rätt märkligt. Varför kan man inte stå för vem man är? Vad vill man dölja?

Sveriges Muslimska Förbund är en annan organisation som av Myn-digheten för stöd till trossamfund anses vara ett statsbidragsberättigat trossamfund. Inte heller här framgår det på hemsidan vilka som sitter i styrelsen eller vilka medlemsföreningarna är. Det finns inte ett enda namn på en representant på Sveriges Muslimska Förbunds hemsida.

Problemet här är att dessa muslimska organisationer faktiskt får ta del av skattemedel. Man får som muslimsk organisation göra en hemsida och inte berätta någonting om vem som står bakom organisationen. Det är till-låtet. Men om man vill dölja sig för allmänheten borde man inte få ta del av skattemedel.

Jag tror inte heller att vi skulle bli särskilt överraskade över alla de extrema uttalanden som dyker upp här och där i olika moskéer om de muslimska organisationerna var mer öppna med vilka som sitter i deras styrelser. Varje gång någon av dem har trätt fram har man direkt sett kopplingarna till någon islamistisk organisation eller till någon islamistisk diktatur i Mellanöstern.

Det är precis dessa kopplingar som de här muslimska organisationerna döljer när de inte är transparenta gentemot allmänheten. Det är inget annat än en skandal att sådana organisationer med sådana kopplingar som på detta sätt döljer sig från allmänheten fortsätter att beviljas skattemedel.

Anf. 37 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Ministern säger att uppmaningar till våld aldrig ska accepteras. Ändå är det precis det som har skett i Sverige.

Det här är ett synsätt där kvinnan förväntas lyda mannen och där vissa imamer till och med använder Koranen som ett argument för att en man har rätt att slå sin hustru om hon inte gör som han säger. Sådana idéer hör inte hemma här i Sverige. De kommer aldrig att kunna samexistera med ett samhälle som bygger på frihet, lag och jämställdhet.

Det som nu har avslöjats i denna moské är samma mekanismer som vi har sett i Iran, i Afghanistan, i Qatar och i stora delar av Mellanöstern, där den religiösa lagen används som ett sätt att kuva kvinnor. Den som tror att dessa värderingar mirakulöst försvinner när de flyttar in i svenska lokaler förstår helt enkelt inte vad vi pratar om. Vi har haft moskéer där predikanter legitimerat våld, där kvinnors frihet begränsats och där islamism tillåtit ta plats under radarn medan staten har fortsatt betala ut sitt stöd.

När ministern hänvisar till en starkare demokratikravsförordning och till myndighetens pågående utredning missar han den centrala poängen: Sverige har byggt upp ett system där religiösa samfund betraktas som neutrala aktörer trots att flera av dem drivs av värderingar som står i direkt konflikt med svensk lag och med de principer som håller vårt samhälle samman.

Fru talman! Det finns research från Brå, Säkerhetspolisen, EU:s anti-terrororgan och flera europeiska regeringar som beskriver hur islamistiska organisationer systematiskt använder västländer för att få ekonomiskt stöd och en organisatorisk plattform. Muslimska brödrskapet är kanske det mest kända exemplet. Deras strategi bygger på långsam infiltration genom föreningsliv, skolor och trossamfund.

Fru talman! Det här är officiella analyser framtagna av säkerhetstjänster. Problemet är större än enskilda individer. Det handlar om islamistiska normer som i sin mest extrema form legitimerar våld, kränker kvinnors frihet och utmanar demokratins fundament. Staten ska inte främja religiösa miljöer som sprider kvinnofientliga läror. Bidragen måste frysas vid första indikation, och utländsk finansiering måste stoppas omedelbart.

Fru talman! Vi vill se total transparens, fullständig kartläggning av nätverk och snabba, kännbara sanktioner. Sverige ska inte vara en fristad för ideologier som förtrycker kvinnor och splittrar samhällen.

Jag skulle vilja fråga ministern om ministern kan garantera att staten aldrig mer kommer att finansiera miljöer som sprider shariabaserade tolkningar där män uppmanas att utöva våld.

Anf. 38 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Tack, Jonas Andersson, för interpellationen och för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna!

Jag tillhörde också dem som offentligt reagerade mycket kraftigt på de här uttalandena. Den här typen av uttalanden från imamer, predikanter eller andra ska naturligtvis inte förekomma i religiösa miljöer i Sverige. Vi får förstås inte under några omständigheter acceptera det.

Jag är också glad över de skärpningar som vi tillsammans mellan Tidöpartierna är helt överens om: ett nytt, skarpare regelverk för bidragsgivning, som också har lett till att flera organisationer som tidigare har fått stöd nu nekas det på grund av att de inte uppfyller de krav som ställs. Det är väldigt angeläget att det här blir skarpa verktyg som verkligen fungerar. Vi kommer naturligtvis att följa upp att så också blir fallet.

Det är viktigt att vi har ett stöd till trossamfund. Det är vi också överens om mellan Tidöpartierna, för det är en viktig del av religionsfriheten att kunna utöva den på ett bra och rimligt sätt. Det handlar också om att kunna få stöd för viktig verksamhet både för de enskilda medlemmarna och för samhället i stort. Ett trossamfund gör betydande, bra och viktiga insatser. Detta är förstås någonting vi följer.

I det sammanhanget vill jag, förutom de skarpa demokrativillkoren, särskilt lyfta fram inte minst stödfunktionen vid CVE. Den syftar ju till att bli bättre på att identifiera det som Sara Gille och andra pekade på här. Om det finns tecken på att islamistisk extremism eller andra typer av extremism agerar på olika sätt behöver vi också vässa våra verktyg för att ha möjlighet att motarbeta detta.

Det är precis det vi gör genom den här stödfunktionen, genom arbetet på CVE över huvud taget och inte minst också genom den utredning vi nu har tillsatt och som ska leverera sina förslag om att stoppa utländsk finansiering av verksamhet som har kopplingar till islamistisk extremism, annan våldsbejakande extremism eller antidemokratiska miljöer. Det är angelägna förändringar vi nu genomför, och det är bra att vi kan genomföra detta i bred enighet.

När det gäller företrädare och i vilken mån man finns på webbsidor är det klart att det delvis är upp till organisationerna att välja vad de publicerar, men i kontakterna med myndigheten behöver man naturligtvis redovisa vilka som är företrädare.

Det är klart att det kan finnas olika skäl till att man inte publicerar det. Jag ifrågasätter inte att det skulle kunna vara på det sätt som sägs här, men det kan också finnas säkerhetsskäl och annat som gör att man inte vill publicera allas namn i olika sammanhang. Vi vet ju att det tyvärr förekommer attacker mot personer inom det muslimska civilsamhället i Sverige.

Det finns moskéer och andra som utsätts för attacker. Det har skett i år. Jag har haft skäl att ringa församlingar som har blivit utsatta för attentat. I det ljuset kan det finnas skäl till att man inte vill publicera namn. Man får nog vara lite varsam innan man ställer krav på att alla som finns i vissa miljöer också måste publicera sina namn på webben. Däremot är det väldigt angeläget att myndigheterna i kontakterna vet vilka som företräder olika organisationer. Det ska det inte råda någon som helst tvekan om.

Fru talman! Jag tackar Jakob Forssmed för svaret. Jag vill återigen tacka för det goda samarbete vi har haft under mandatperioden när det gäller de här frågorna.

Jag skulle vilja ge lite mer bakgrund till det här med Förenade Islamiska Föreningar i Sverige, som församlingen i Kristianstad tillhör – där man alltså öppnade för kvinnomisshandel.

Jag ska också säga att det för övrigt är så galet att bekämpandet av islamism har behövt bli en så stor fråga i Sverige. Jag tänker exempelvis på de äldre – de som växte upp på 50- och 60-talen. Jag tror inte att de personerna i sin vildaste fantasi kunde tänka sig att den här typen av frågor skulle bli så här stora.

Men för att återgå till ämnet: Förenade Islamiska Föreningar i Sverige får miljonbidrag av Myndigheten för stöd till trossamfund. Min hemkommun är Linköping. Vi har just nu en omfattande debatt om ett moskébygge i staden som framför allt SD vänt sig emot, men även KD har i olika delar vänt sig emot det lokalt.

Ett avgörande skäl till detta är att det är helt uppenbart att stiftelsen som samlar in pengar har sökt ekonomiskt stöd från utländska stater. Man skriver nämligen i sina egna förvaltningsberättelser att man har varit vid utländska ambassader och gjort det. Det här är också någonting som lokalpressen har rapporterat om. Som vi vet handlar utländska stater i det här sammanhanget inte om västerländska demokratier, utan det handlar generellt sett om diktaturer i andra världsdelar.

Det är Islamiska Förbundet i Linköping som har tänkt bedriva verksamhet i den här moskén. Gissa vilken moderorganisation man har! Det är såklart Förenade Islamiska Föreningar i Sverige – som även församlingen i Kristianstad är medlem i. Man är alltså av allt att döma med och möjliggör utlandsfinansierade moskéer i våra städer. Det finns alltså ytterligare tvivelaktigheter kopplade till Förenade Islamiska Föreningar i Sverige.

Fru talman! Förenade Islamiska Föreningar i Sverige har tidigare varit uppmärksammat i medier för olika islamistkopplingar, bland annat genom förtroendevalda som man har. Till exempel har föreningens tidigare ordförande Mohamed Tamsamani, som också hade förtroendeuppdrag i Miljöpartiet, omskrivits i medierna för kopplingar till det islamistiska nätverket Muslimska brödrskapet.

Tamsamani hade nämligen praktiserat för Frihets- och rättvisepartiet i Egypten för ett antal år sedan. Det är ett parti som är väldigt starkt knutet till just Muslimska brödrskapet. Han har också uppmärksamats för att ha ryckt ut till försvar av den tidigare bostadsministern Mehmet Kaplan, som fick avgå på grund av just islamistkopplingar.

Att civilsamhällsorganisationer finansierade med statsbidrag i mångmiljonklassen har kopplingar till Muslimska brödrskapet är dessvärre faktiskt inget nytt. En organisation som länge har pekats ut av forskare för just den typen av kopplingar var studieförbundet Ibn Rushd, som fram till ganska nyligen fick cirka 30 miljoner kronor om året i statsbidrag genom Folkbildningsrådet.

En framgång för Tidöpartierna den här mandatperioden är att vi har skärpt kontroll och uppföljning gällande statsbidraget till folkbildning så pass mycket att det faktiskt har lett fram till att Ibn Rushd inte längre får

några statsbidrag. Man meddelade därefter att man avvecklar sin verksamhet.

Fru talman! Frågan är när statsbidragen till alla andra organisationer med kopplingar till islamism och Muslimska brödrskapet dras in, precis som för Ibn Rushd. Det är hög tid att statsbidraget till Förenade Islamiska Föreningar i Sverige också stoppas. Det är ju helt uppenbart att man har islamistkopplingar, och det som har framkommit här är såklart extremt allvarligt. Det är vi överens om. Men det är också bara toppen på isberget.

Sverigedemokraterna har länge motionerat i riksdagen om att utreda Muslimska brödrskapets etablering i Sverige och om andra förslag för att motverka att den här typen av islamistiska nätverk ska bita sig fast i civilsamhället i Sverige.

Jag tänkte fråga Jakob Forssmed hur han ser på Muslimska brödrskapets framfart i Sverige. Vad vill statsrådet göra ytterligare för att sätta stopp för detta islamistnätverk?

Anf. 40 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag inte håller med statsrådet om att trossamfund som tar del av skattemedel ska kunna gömma sig från allmänheten. Man borde åtminstone kunna berätta vilka medlemsförsamlingarna är så att folk faktiskt kan granska de här organisationerna och se de kopplingar som den föregående talaren bland annat pratade om.

De muslimska organisationer som nu inte riktigt vill berätta vilka de är men som ändå får ta del av skattemedel har inte alltid varit så här slutna. De som är lite äldre kommer ihåg begreppet det muslimska civilsamhället. Det var muslimska organisationer som i dag får bidrag – minus Ibn Rushd, som har blivit nedlagd.

På den tiden var de dock öppna med vilka de var. Det var ju en annan tid, då det inte fanns lika mycket kunskap om den islamistiska ideologin. Det var vanligt att politiker besökte moskéer och träffade dessa islamister. Vi hade islamisten Mehmet Kaplan som minister i en rödgrön regering ett tag. Han hade sin bakgrund i det muslimska civilsamhället.

Det muslimska civilsamhället försvann som begrepp när skandal efter skandal visade att de organisationer som det muslimska civilsamhället bestod av fick sin ideologi från Muslimska brödrskapet. Men samma organisationer som utgjorde det muslimska civilsamhället finns ju kvar i dag. De är delar av paraplyorganisationer – trossamfund, som de nu kallar sig – och får bidrag från Myndigheten för stöd till trossamfund.

Det här skulle förtydligas om organisationer som Förenade Islamiska Föreningar i Sverige eller Sveriges Muslimska Förbund berättade vilka som sitter i deras styrelser och vilka deras medlemsföreningar är. De döljer nämligen detta.

Anf. 41 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Ministern framhåller att staten inte ska stödja organisationer som kränker människors frihet och rättigheter. Men verkligheten ser annorlunda ut; den visar att just sådana miljöer faktiskt har kunnat växa i Sverige under lång tid. Det handlar om religiösa normsystem där kvinnans underordning är central, där våld mot kvinnor rättfärdigas och där islamistiska idéer ges utrymme med religionen som täckmantel.

Fru talman! Att uppmana män att slå kvinnor är inte bara brottsligt utan även ett uttryck för ett synsätt som saknar plats i ett modernt samhälle. Det är också ett synsätt som vi har sett återkomma i moskéer, muslimska föreningar och skolor där konservativa islamiska normer styr. Länder som Frankrike och Österrike har redan vidtagit betydligt hårdare åtgärder mot islamistiska miljöer, just därför att ideologin är organiserad, strategisk och oförenlig med västerländska värden.

Reaktionen måste vara omedelbar: Frys alla medel! Frys alla bidrag och stäng dörren! Dra åt regelverket så hårt att dessa miljöer inte längre kan använda svensk välfärd som finansieringskälla! Svårare än så är det inte. När tänker regeringen införa ett omedelbart stopp för alla bidrag till religiösa miljöer där religiöst motiverade kränkningar av kvinnor förekommer, och när får svenska folket se verkliga konsekvenser för imamer och organisationer som legitimerar våld?

Anf. 42 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar återigen för interpellationsdebatten.

Som jag nu har förklarat flera gånger har jag ingen annan uppfattning än att den här typen av uppmaningar inte är acceptabla.

Jag kan också konstatera att vi alltså är överens med Sverigedemokraterna om ett regelverk för hur bidragen ska ges samt på vilka grunder. Vi är också överens om att frågan behöver hanteras på det sätt vi gör i Sverige, alltså på ett rättssäkert och bra sätt, för att organisationer eller församlingar som ägnar sig åt olika typer av förtryck eller kränkningar av människor inte ska få del av statligt stöd. Det är det vårt arbete, som vi är överens med Sverigedemokraterna och de andra Tidöpartierna om och som det även finns ett brett stöd för i Sveriges riksdag, syftar till.

Vad gäller en del andra frågor som har dykt upp i interpellationsdebatten vill jag säga att jag inte känner till förhållandena i Linköping närmare, vilket gör det svårt för mig att ge mig in i en diskussion om det. Däremot kan man på ett generellt plan säga att detta är skälet till att vi har tillsatt utredningen om den finansiering av till exempel organisationer, byggnationer eller annat som kommer från utländska statsmakter och går till verksamhet som skulle kunna vara islamistisk extremism eller annan extremism.

Vi vet också att detta hänger nära ihop med religionsfriheten. Det är inte så att den typen av pengar alltid kommer utan några krav, utan det skulle kunna vara så att man ställer krav exempelvis på vad som ska sägas i de här moskéerna och på annat sätt styr över människors religionsfrihet. Det är allvarligt i sig, och det är också en bakgrund till att den här utredningen har tillsatts.

Jag tror möjligen att ledamoten Nima Gholam Ali Pour missförstod mig lite. Det är självklart så att man behöver vara öppen och transparent i kontakten med myndigheterna och därmed det allmänna. Det behöver man också vara redan i dag, enligt regelverket. Jo, så är det; man behöver skicka in till myndigheten vilka församlingar och föreningar som ingår i det aktuella trossamfundet. Den ansökan blir också en allmän handling, så transparensen finns redan i dag genom det regelverk som gäller och som vi är överens om.

Det jag sa var att det kanske är svårt att reglera exakt vad som ska skrivas på olika organisationers hemsidor – särskilt när det gäller person-

uppgifter, som jag uppfattade att ledamoten ville se. Men i kontakten med myndigheterna ska transparens gälla kring vilka församlingar det handlar om, och så är det också i dag.

Anf. 43 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill återigen tacka Jakob Forssmed för svaret.

Något jag kanske inte tycker har framkommit tillräckligt ordentligt gällande händelsen i Kristianstad där en imam öppnade för våld mot kvinnor är att det han har sagt alltså inte är hans eget påhitt. Det han har sagt om hur man får slå kvinnor är något som står i en sura, det vill säga i en del av Koranen. Jag tänker inte börja rabbla passager från islams urkund här i kammaren, men det är ändå värt att ha det sagt så att man förstår vad detta bottnar i.

Mot den bakgrunden är det kanske inte så osannolikt att uttalanden som det i Kristianstad kan förekomma då och då i Sverige. Att tanken att kvinnomisshandel är okej sprids på det här sättet är ytterligare en aspekt av problemet med islamiseringen av Sverige.

De organisationer som tar emot statsbidrag från Myndigheten för stöd till trossamfund har kopplingar till en rad olika trosuppfattningar – så är det ju – och problem kan förstås förekomma här och var. Ingen är helt utan fel. Men, fru talman, jag vill ändå påstå att det muslimska civilsamhället, som mottar statsbidrag, sticker ut när det gäller tvivelaktigheter och en speciell problematik.

Det kan handla om det jag var inne på innan, det vill säga utländsk finansiering av moskébyggen. Många moskébyggen som är på gång i Sverige har den här kopplingen. Det kan också handla om kopplingar till islamistiska nätverk – vi var inne på Muslimska brödraskapet här tidigare. Vidare kan det handla om olika demokratifientliga uttalanden, som att öppna upp för just kvinnomisshandel. Det kan också handla om krav på särlagstiftning i Sverige, alltså sharia, vilket Sveriges Muslimska Förbund redan för många år sedan öppnade upp för.

Därför undrar jag avslutningsvis vad Jakob Forssmeds bedömning är av varför det är just kring det muslimska civilsamhället som vi ser så många demokratiproblem av det här slaget. Och vad vill statsrådet göra åt den saken?

Anf. 44 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Vad gäller åtgärder mot olika former av extremism, inklusive islamistisk extremism, har jag redogjort för alla de åtgärder vi nu vidtar. Det är kraftfulla åtgärder som ger oss verktyg som vi inte har haft i Sverige tidigare, och jag är glad att vi har kunnat ta fram dem i bred enighet. Det är naturligtvis så att uppmaningar till våld inte har någon plats i Sverige. Vi tar dessa frågor på största allvar, och vi bör se dem i ljuset av de förändringar vi nu genomför.

Jonas Andersson nämnde olika exempel som visar att de här villkoren och kraven behövs. Det gäller muslimska organisationer, men det finns även exempel på andra organisationer där vi har sett rätt stora problem. Vi har haft problem med den rysk-ortodoxa kyrkan i Sverige, och det har också varit problem kring en del andra organisationer som man till exempel har kunnat misstänka att stater använder för att kunna övervaka människor eller på olika sätt kränka deras religionsfrihet, yttrandefrihet och

trofrihet. Vi har sett detta när det gäller en del organisationer som nu har nekats bidrag, till exempel shiasamfund i Sverige som Iran har pekat ut som organisationer som har bedrivit spionage mot människor på olika sätt.

Det är angeläget med ett rikt och levande civilsamhälle. Det gäller inte minst trossamfund, som gör betydande insatser för människor – både medlemmar och icke-medlemmar – när det gäller att ge stöd i olika skeden av livet och när det gäller gudstjänster, diakoni och annat. Men det är också viktigt för oss som samhälle att vi drar en tydlig gräns mot extremism och då inte minst mot dem som uppmanar till våld på olika sätt. Det ska vi fortsätta att göra, och nu får vi instrument på plats för att klara det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:46
5 december

Svar på
interpellationer

§ 11 Svar på interpellation 2025/26:178 om dumpade fartyg med kemiska stridsmedel

Anf. 45 Klimat- och miljöminister ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Elsa Widding har frågat mig om jag anser att Sverige bör vidta åtgärder för att minska spridningen av dumpade kemiska stridsmedel till det omgivande havsområdet och vilka åtgärder som i så fall kan bli aktuella. Elsa Widding har även frågat mig hur jag, om regeringen inte anser att åtgärder bör vidtas för att minska spridning, ser på det faktum att trålning tillåts i sådana områden. Slutligen har Elsa Widding frågat mig om jag anser att Havs- och vattenmyndigheten tar ansvar för problemen och vidtar erforderliga åtgärder och hur regeringens prioritering ser ut mellan arbetet med klimatåtgärder och den här typen av miljökatastrofer i Sverige.

Under åren 2018–2027 pågår en särskild satsning för att bättre hantera miljöfarliga vrak runt Sveriges kust. För 2025 har regeringen avsatt 40 miljoner kronor på anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*, det så kallade saneringsanslaget, inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur för just denna typ av arbete.

Inom ramen för detta arbete har Havs- och vattenmyndigheten analyserat riskerna med de miljöfarliga vrak i svenska vatten som är fyllda med kemiska stridsmedel. Provfisken och sedimentprovtagningar visar att vraken är en källa till spridning av kemiska stridsmedel till både sediment och fisk och skaldjur. Myndigheten har därför utrett om det är tekniskt möjligt att sanera vrak fyllda med kemiska stridsmedel på sådant stort djup. Havs- och vattenmyndighetens beräkningar visar att kostnaderna för att sanera alla i dag kända vrak från kemiska stridsmedel ligger mellan 2 miljarder och 80 miljarder kronor, med stora risker för människor och miljö vid ett sådant arbete.

Man har därför bedömt att det i dagsläget är bättre att använda tillgängliga resurser för att sanera de vrak som innehåller stora mängder olja. Satsningen för att hantera de mest miljöfarliga vraken runt om i svenska vatten har hittills resulterat i att elva vrak har sanerats på 770 ton olja, med goda effekter för natur- och djurliv.

I det specifika vrakområde väster om ön Måseskär som Elsa Widding lyfter fram och där det sker läckage till sediment och marina organismer pågår tråkning i viss omfattning. Havs- och vattenmyndigheten arbetar för närvarande med att utveckla åtgärder för att minska spridning av kemiska stridsmedel från dumpningsplatserna. Bland annat övervägs åtgärder för att begränsa aktiviteter i området.

Regeringen prioriterar miljöarbetet för att motverka och begränsa effekter av föroreningar, till exempel för att minska spridning av PFAS i miljön inom ramen för saneringsanslaget. De beräknade kostnaderna för att hantera dumpade stridsmedel är i mångmiljardklassen och svåra att hantera, vilket visar på de ekonomiska fördelarna av att förhindra miljöförstöring och föroreningar snarare än att hantera konsekvenserna av dem i efterhand. Detta är också bakgrunden till regeringens klimatarbete och visar på vikten av att begränsa både klimatförändringar och miljöföroreningar.

Anf. 46 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Under andra världskriget tillverkades en stor mängd kemiska stridsmedel, och efter kriget samlades cirka 300 000 ton ihop, framför allt från Tyskland, och lastades på uttjänta krigsfartyg som sedan sänktes på olika ställen, däribland utanför Måseskär och i Gotlandsdjupet. Ryssarna släppte bara bomberna rätt ned i vattnet.

Problemet är att dessa senapsgasbomber, liksom fartygen, nu rostar sönder och att det finns en ström runt fartygen på ungefär tre knop som gör att de åker ut. Det är heller inte helt ovanligt att fiskarna får upp dessa bomber i sina nät. Precis som ministern säger blir fisken dessutom förorenad, så den vill vi inte att människor får i sig.

Det finns också risk för en större miljökatastrof om en bomb briserar och drar med sig resten, och precis som ministern säger är det ett svårt projekt att ta hand om detta. Men om det skulle bli den katastrof vi är rädda för kommer det att få enorma konsekvenser för hela Skagerrak, Kattegatt och även Nordsjön, så det är ingen liten fråga.

Jag blir därför lite orolig när man säger att man i stället ska bärga oljan. Det är givetvis jätteviktigt att minska spridningen av PFAS och att sanera olja, men det är en helt annan fråga. Här pratar vi om en tickande miljöbomb.

Jag har lite svårt att förstå de 40 miljonerna, för redan 1992 visste man att det fanns senapsgas på havsbotten i detta område, och 2015 kom Sjöfartsverket med en rapport om det. År 2016 och 2017 hittades de kemiska stridsmedlen Clark 1 och Clark 2 i biota, och Havs- och vattenmyndigheten publicerade en rapport 2018. Det kom en ny rapport 2019. År 2022 gjordes ett stort provfiske som visade att fisken var påverkad, och 2023 kom den rapport ministern nämnde om en eventuell bärgning. Då kom man fram till att det var tekniskt möjligt och att det fanns ett antal olika sätt att göra det på. Givetvis föreligger explosionsrisk vid bärgning. Men andra länder har klarat det, så varför är regeringen så handlingsförlamad?

Rapporten pekar, liksom ministern sa, på att det handlar om 2–80 miljarder. Men pengar kan inte vara ett problem eftersom regeringen fullständigt strösslår pengar på klimatåtgärder som inte har någon som helst betydelse för klimatet eller den globala temperaturen. Klimatåtgärderna bidrar

snarare till en enorm miljöförstöring, och det ska vi prata om i en senare interpellationsdebatt.

Att rädda planeten handlar om att minska miljöförstöringen runt om i världen och att hjälpa människor ur fattigdom. Det är det absolut bästa vi kan lägga pengarna på.

Nu gäller det att ta hand om detta arv från andra världskriget innan det bidrar till att starta nya krig. Vi måste städa upp efter andra världskriget för att minska risken för framtida miljökatastrofer.

Främst påverkas organismer som lever i vrakens närområde genom att de tar upp de ämnen som slutligen hamnar på våra tallrikar. Även om läckagen inte är akuta i dag är frågan hur lång tid vi har på oss om inget görs. Kan vi ens veta när gränsvärdena överskrids och i vilken takt det kommer att ske? Hur kan vi veta att en större olycka inte kommer att inträffa?

Anf. 47 Klimat- och miljöminister ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Det gäller att lyssna noga på svaret. Regeringen har ansvar för vissa delar av arbetet. Det är regeringen som bestämmer hur mycket medel vi lägger i budgeten till exempelvis sanering. Ledamoten vet mycket väl att det föregås av en diskussion med samtliga samarbetspartier, och då har vi landat i en viss summa. Den summan går sedan över till Havs- och vattenmyndigheten, som utifrån denna summa bedömer vilka åtgärder som är mest relevanta att genomföra och vilken kapacitet man har utifrån tillgängliga medel.

Det är alltså inte så att regeringen bestämmer att olja är viktigare att sanera än kemiska stridsmedel. Så fungerar det inte, och jag menar att regeringen inte heller bör bestämma vilka vrak som är känsligast och bör saneras. Däremot kan regeringen såklart prata med Havs- och vattenmyndigheten om vilka ytterligare verktyg man anser behövs för att man ska lyckas ta hand om exempelvis kemiska stridsmedel.

Det som har hänt är inte att regeringen i stället för att sanera kemiska stridsmedel har valt att sanera olja för att vi tycker att klimatet är viktigare än miljön, utan det som har hänt är som sagt att myndigheten har utrett om det är tekniskt möjligt att sanera de vrak som är fyllda med kemiska stridsmedel och landat i att kostnaden för att sanera dem ligger på mellan 2 miljarder och 80 miljarder kronor. Då bedömer man att det är bättre att använda de resurser som finns i budgeten för saneringsanslaget till att sanera de vrak som man kan sanera.

Jag har följt med på en sanering för att se hur arbetet går till. Den gången var det sanering av ett vrak med olja, och det är väldigt tuffa arbetsförhållanden och en tuff miljö. Det är insatser som medför stora risker både för de människor som genomför insatserna och för miljön. När man sanerar river man också på olika sätt upp en plats som är förorenad, och det är ett komplext arbete.

När man kollar på de miljarder som går till hanteringen av sådana här utmaningar ska man lyfta fram att det också är viktigt att se till att minska den här typen av föroreningar, som fortfarande sker och som sker hela tiden. Jag menar då inte specifikt kemiska stridsmedel i svenska vatten utan snarare andra typer av föroreningar som också kräver sanering för att vi ska kunna fiska vår fisk och äta våra skaldjur.

Prot. 2025/26:46
5 december

Svar på
interpellationer

Vi kommer att behöva arbeta på båda sätten, inte bara med sanering utan också med att förebygga spridningen på olika sätt. Där finns en utmaning, och vi diskuterar med olika partier hur man ska gå till väga med satsningarna.

Slutligen, herr talman, vill jag nämna att 80 miljarder, som arbetet med sanering av kemiska stridsmedel maximalt skulle kosta, absolut inte är den mängd pengar som regeringen satsar på klimatet. Hela min klimat- och miljöbudget för detta år är exempelvis 19,6 miljarder kronor. 80 miljarder kanske låter lite, men det är väldigt många olika typer av satsningar som ska omfattas av de medel som läggs ut.

Anf. 48 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Jag måste säga att 80 miljarder i relation till den risk som man eliminerar inte är någonting om man jämför med klimatbudgeten på 19 miljarder, som bara är pengar i sjön.

Tyskland, till exempel, har bärgningsoperationer på lös ammunition. Om vi skulle stå inför katastrofen – vad skulle det då kosta? Jag tror inte ens att det går att mäta i pengar.

Stridsgaserna spetsades ofta med arsenik, vilket ytterligare kan förorena miljön kring dumpningsplatserna; det kan vara bra att få det sagt. Metallbehållarna kommer som sagt inte att hålla för evigt. I Norge har man samma problem. Där har man en annan bevakning, så jag vet inte exakt vilka åtgärder som har vidtagits där, men det kanske regeringen borde titta lite på. Det här är en pågående process, så även om det inte ligger så mycket i dag har vi ingen kontroll på när vi når ett kritiskt läge.

En intressant sak är hur den här frågan hänger ihop med andra saker som regeringen stöttar. Jag tänker på de planerade vindkraftsparkerna ute i Skagerrak. Vindkraftverken ska vara 350 meter höga och byggas på pråmar som ska förankras med kättingar och ankare. Har regeringen funderat på vad som skulle hända om en sådan pråm skulle dragga? Det finns absolut inget bärgningsfartyg som skulle kunna hålla emot. Vad händer om det blåser rätt in mot Måseskär? Det skulle vara en totalkatastrof. Tänker ministern på det? Vad skulle hända då? Det skulle bli en gigantisk explosion.

Det gäller nog för ministern att fundera över om hon ska godkänna vindkraftverken eller försöka få stopp på utbyggnaden. Om man nu inte har tänkt sanera måste man verkligen göra allt för att inte riva upp det här området. Ett hett tips är att så fort som möjligt lägga frågan om vindkraftsparker på hyllan.

Det händer att fiskare skadas när de kommer i kontakt med senapsgasen, som i verkligheten är en segflytande massa, när behållarna följer med upp i fiskenätet. Det här är en kamp mot klockan. Behållarna har 80 år på nacken i dag, och höljena eroderar och förgiftar havsmiljön.

Jag vill gärna säga något om fisket, som är så otroligt viktigt i det här området. Västkustfisket krymper hela tiden, och vi vill inte slå ut fisket. Det är det värsta vi skulle kunna göra, speciellt i dessa dagar när fisket är viktigare än någonsin. Fisket måste öka.

Vindkraften borde vara fullständigt otänkbar av flera anledningar, bland annat för att den hindrar fisket. Om man så bara skulle acceptera hälften av de vindkraftsutbyggnader som är planerade längs västkusten skulle man slå ut fisket. Det skulle bli noll och ingenting, för det går inte att tråla om det bara är en distansminut mellan de här stora betongfunda-

menten. I det läge vi i dag befinner oss, med en regering som vill dra in oss i krig, behövs verkligen fisket mer än någonsin.

Prot. 2025/26:46
5 december

Anf. 49 Klimat- och miljöminister ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Vi kan självklart ha en diskussion om att ledamoten inte tycker att vi borde godkänna havsbaserade vindkraftverk, om att vindkraften är farlig för vår havsmiljö eller om hur den påverkar vår fiskeäring.

Men låt mig återgå till frågan om sanering och tydliggöra det hela. Jag tycker, herr talman, att ledamoten lite grann insinuerar att regeringen väljer att prioritera klimat och olja framför sanering av kemiska stridsmedel och miljö. Jag vill verkligen vara tydlig med att det inte är så. Regeringen prioriterar inte sanering av olja av klimatskäl i stället för att fokusera på kemiska stridsmedel.

Det skulle vara ganska klurigt för vilken minister som helst att gå in och detaljreglera hur myndigheten ska bedöma vilka vrak som ska saneras och inte. Det beror på att vi i Sverige har en ordning där ministrarnas ansvar är utformat på ett annat sätt än att man går in och gör sakmässiga bedömningar. Det är någonting som myndigheterna gör själva med sina experter, som anställs för sin kompetens inom fältet. Det är inget som jag som minister ska ägna mig åt, för det vore ministerstyre.

Däremot kan man såklart föra en dialog med myndigheten och fråga: Är det endast pengar som gör att ni inte sanerar de vrak som innehåller kemiska stridsmedel? I så fall är det en pengafråga, och då kan jag lyfta upp den i nästa budgetförhandling och diskutera med mina kollegor i regeringen. Är det här en fara som vi vill komma åt, eller är det en bedömning som görs av andra skäl, exempelvis att de vrak som innehåller kemiska stridsmedel finns på ett så stort djup att det är praktiskt väldigt svårt att lyckas med det?

Jag kan som minister till exempel ta initiativ till samarbete med länder som har ett sådant här arbete, som ledamoten nämner. Det finns exempel på länder som jobbar med det här och där det verkar fungera. Då är det självklart relevant för oss att prata med dem och se hur de har arbetat med frågan.

Jag tycker att detta är en intressant diskussion, och jag vill tacka ledamoten för att hon uppmärksammar mig på den här problematiken. Det regeringen gör för att motverka detta är helt enkelt att vi arbetar genom saneringsanslaget, där det finns pengar att tillgå för myndigheten för sanering. Sedan gör man från myndighetens sida bedömningen av vilka vrak som ska saneras utifrån de tillgängliga resurserna.

Anf. 50 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Bra, ministern! Jag hör mellan raderna att ministern faktiskt skulle kunna tänka sig att göra någonting åt det här. Välkommen till mitt nya parti Ambition Sverige, om ministern tar frågan på allvar!

Det låter också lite som om Havs- och vattenmyndigheten skulle kunna begära pengar för det här ändamålet och göra någonting åt detta.

Jag har läst alla utredningar som jag har kommit över. I den senaste utredningen jag läste visar man till och med hur det här skulle kunna göras och tar upp fyra olika alternativ. Men jag blir ändå orolig, för sedan blir det stopp. Och nu får vi höra det här om 40 miljoner. Det är inte alls i

Svar på
interpellationer

proportion till vad som behövs, och det känns inte som att regeringen tar detta på allvar.

Jag vet att tyskarna gör väldigt mycket, och norrmännen är också på väg. Jag hoppas att Sverige följer efter.

Återigen: Fisket är så viktigt att vi inte vill ha en katastrof. I den tid vi nu lever i är vi helt beroende av fisket.

Jag tycker inte att det är ansvarstagande att bygga vindkraftsparkerna, för det kommer att slå ut fisket helt och hållet. Det är klart att vi har vårt jordbruk, men det tar tid. Fisket kan öka. Bara västkustfiskarna kan försörja 5 miljoner människor med mat, och det går att öka väldigt snabbt till betydligt större mängder. Under andra världskriget var fisk faktiskt det enda som inte var ransonerat.

Jag förstår att det här är en otroligt svår fråga, men jag tycker att vi måste ta ett större ansvar för de miljöfrågor och tickande miljöbomber som vi har i Sverige. Jag kommer att fortsätta att debattera dem så länge jag får möjlighet.

Anf. 51 Klimat- och miljöminister ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag vill som miljöminister lyfta fram att det finns många sätt att engagera sig för den svenska miljön och den svenska naturen och i hur vi ska se till att den står stark och klarar sig undan både föroreningar, global uppvärmning och andra miljöhot som våra hav och vatten möter i dag.

Man behöver inte gå med i ledamotens parti för att påvisa ett sådant engagemang. Exempelvis har mitt parti, Liberalerna, sedan början av 1900-talet drivit dessa frågor, tagit ansvar för svensk miljö, skyddat nationalälvar och kämpat för att vi ska bygga kärnkraftverk i stället för kolkraftverk så att vi kan ta ansvar för vår miljö.

Det finns många sätt att engagera sig i miljöpolitiken och miljöfrågorna, som är oerhört viktiga. Jag kan vara väldigt tydlig med att jag själv tycker att de hamnar i skymundan när klimatfrågan är så oerhört debatterad och diskuterad, inte minst i denna kammare.

Jag uppskattar alltid när ledamöterna läser rapporter och tar initiativ till interpellationsdebatter om miljöpolitik och om hur vi ska värna den fantastiska miljö som vi har i Sverige.

Att vi har miljöfarliga vrak i våra svenska vatten vet vi. Det finns ungefär 17 000 vrak, varav några bedöms vara särskilt farliga. 300 bedöms vara miljöfarliga, varav cirka 30 utgör en akut miljöfara. Regeringen kommer att fortsätta att verka för att vi ska sanera, och vi tar ansvar för dem.

Vilka vrak som ska prioriteras och saneras är det inte regeringen som bedömer, utan det gör Havs- och vattenmyndighetens experter. Jag tycker att detta är en lämplig ordning och att det är så det ska gå till, men jag kommer självfallet att prata med myndigheten så som jag alltid gör om många olika frågor, till exempel havsvind och fiske men också sanering.

Jag uppskattar som sagt att ledamoten uppmärksammar mig på frågan om kemiska stridsmedel.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 52 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Jag tackar interpellanten och ledamoten Olle Thorell för interpellationen och denna debatt. Det finns inget jag hellre gör på min födelsedag än att just debattera Somalia med riksdagsledamoten Thorell. Det känns mycket trevligt.

Olle Thorell har frågat mig om överenskommelsen mellan Sverige och Somalia är muntlig eller skriftlig och om det finns någon dokumentation – avtal, tjänsteanteckningar, non-papers eller andra handlingar – som beskriver överenskommelsen och, om så inte är fallet, hur jag och regeringen avser att följa upp, granska och utvärdera överenskommelsen.

Sverige har inte ingått någon formell överenskommelse med Somalia om bistånd och migration. Däremot förväntas länder enligt folkrättsliga principer ta emot sina medborgare som inte har rätt att vistas i det land de befinner sig i.

Regeringen har därför sedan tillträdet 2022 fört en dialog med ett flertal länder för att öka återvändandet av personer som inte har laglig rätt att vistas i Sverige. Det är också en av de frågor som diskuterats med Somalia inom ramen för vårt breda partnerskap. Dialogen med Somalia på detta område har utvecklats över tid men bygger i stora drag på en gemensam förståelse för att partnerskap bygger på ömsesidighet.

Som framgår av regeringens biståndspolitiska reformagenda ska utvecklingssamarbetet användas som en utrikespolitisk hävstång för att få till stånd förbättrade samarbeten om migration med tredje länder, inklusive genom fördjupad dialog med berörda regeringar.

I den mån verksamhet finansieras av biståndsmedel ska den genomföras av tydliga krav på resultat, effektivitet, långsiktighet och transparens. Regeringen beslutar om strategimål och budgetnivåer för utvecklingssamarbetet. Information om pågående och avslutade biståndsinsatser finns på openaid.se. Allt detta gäller självfallet också biståndet till Somalia.

Uppföljning, utvärdering och granskning är centrala delar i arbetet med att effektivisera och utveckla statlig verksamhet samt öka politikens genomslagskraft. Dialog och rapportering från berörda länder, myndigheter och utlandsmyndigheter utgör viktiga underlag för regeringens uppföljning, inklusive på bistånds- och migrationsområdet. Redovisning sker löpande till riksdagen, inte minst i samband med budgetpropositionen. Regeringen har nolltolerans mot korruption.

Anf. 53 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Det vi nu får höra är anmärkningsvärt. Nu kommer regeringen, i den soppa som Somaliaaffären utgör, med ett helt nytt besked: att man inte har ingått en formell överenskommelse med Somalia.

Detta är väldigt konstigt, för ministern har i medierna och inför utrikesutskottet på direkta frågor om det finns något avtal svarat att det inte finns något avtal men däremot en överenskommelse. Men nu finns det inte heller en formell överenskommelse. Det är mycket märkligt.

*Svar på
interpellationer*

Det har sagts att överenskommelsen har levererat resultat och att Sverige har säkerställt att Somalia har hållit sin del. Sin del av vad då? Den finns ju inte!

Man har sagt att upplägget är så framgångsrikt att det ska användas i fler länder. Då uppstår en enkel fråga, herr talman: Hur kan något som inte finns leverera resultat? Det blir nästan en filosofisk fråga. Hur kan en icke-existerande överenskommelse vara så lyckosam att regeringen vill kopiera den? Hur kan Sverige genomföra utbetalningar på över 100 miljoner kronor till världens näst mest korruptionsutsatta stat och samtidigt hävda att det inte finns någon uppgörelse som gör att man riktar om biståndet på det sättet?

Herr talman! Jag ser det här som en reträtt. Man vill distansera sig från den där överenskommelsen. Det är en mycket större fråga än vad biståndsmministern och regeringen verkar förstå. Det handlar om att stora resurser av våra skattepengar har styrts om till en antisemitisk, Hamaskramande premiärministers kansli, inom räckhåll för denne, i världens näst mest korrupta land. Där har löner på över 100 000 kronor i månaden betalats ut till personer med nära band till den politiska ledningen. Eller är det personer? Nu senast fick vi reda på att det var spöktjänster. Det finns inga namngivna personer utan bara budgetposter som på något vis ska motivera utbetalningar till den somaliska premiärministerns närhet.

Centrala dokument som begärs ut är maskade, och transparensen är inte direkt total när det gäller överenskommelsen. När vi nu ställer den allra mest grundläggande frågan – hur överenskommelsen ser ut och vad som finns på papper – får vi till svar att det inte finns någon överenskommelse.

Det här väcker många frågor. Det finns två alternativ: Antingen finns det en överenskommelse, som regeringen inte vill visa eller prata om, eller så finns det ingen överenskommelse, dock en regering som har satt sprätt på biståndsmedel som om det fanns en. Jag vet inte vilket av de två alternativen som är värst, men båda är väldigt dåliga.

Slutligen vill jag bara understryka att vi socialdemokrater givetvis anser att länder ska återta sina medborgare. Det finns ingen konflikt där. Det är klart att utvisningsdömda personer från Somalia, Syrien, Irak eller vilket land det än må vara ska utvisas och tas emot av sina länder. Det är inget nytt.

Det nya är något helt annat, nämligen att Sverige accepterar Somalias krav på pengar för att göra det som de redan är skyldiga att göra. Detta skadar Sveriges trovärdighet, göder korruption och öppnar dörren för fler informella upplägg utan insyn. Det är beklagligt, herr talman.

(Applåder)

Anf. 54 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Precis som jag redogjort för flera gånger i den här talarstolen, i medier och dessutom i utskottet finns det inte någon skriftlig och i den delen formell överenskommelse. Det är dock klart att vi har en överenskommelse med Somalia. Det har jag sagt flera gånger, och det fortsätter jag att säga.

De här överenskommelserna kommer dessutom att se olika ut beroende på vilket land och vilken geografisk kontext vi pratar om. Jag själv och migrationsminister Johan Forssell var nyligen i Syrien, där vi hade en lång

dialog med Syriens utrikesminister i det nya styret och tog ett handslag på att vi nu ska börja samarbeta mycket närmare kopplat till migrationsfrågorna.

Sverige är i Syrien, har varit länge i Syrien och vill fortsätta att vara i Syrien. Behoven är enorma. Men Sverige har också intressen, framför allt när det gäller att kunna verkställa utvisningar till Syrien av brottsdömda här hemma i Sverige.

Överenskommelsen med Somalia har faktiskt hittills redan levererat. Olle Thorell och Socialdemokraterna kan stå och prata om att man är för en tuff migrationspolitik och att det är självklart att personer som inte har rätt att vistas i Sverige inte ska vara i Sverige, men i praktiken lyckades man inte få det på plats under åtta år i fallet Somalia.

Vi har under året tack vare överenskommelsen lyckats skicka tillbaka somalier som inte är svenska medborgare men som har begått grova brott i Sverige. Det handlar om brott som försök till mord och våldtäkt mot barn. Det här är farliga individer som inte har rätt att vistas i Sverige utan ska hem till Somalia. Därför är det otroligt viktigt att vi fortsätter på exakt det här sättet.

Det handlar inte heller om några nya pengar till Somalia. Vi har alltså minskat den totala biståndsvolymen till Somalia sedan Socialdemokraternas tid. Ändå har vi samtidigt lyckats skicka hem personer som inte har i Sverige att göra.

Vi kan titta på de två stöd som gäller biståndsbudgeten. Interpellanten får gärna ställa ytterligare en interpellation till migrationsministern om stödet till IOM, men för biståndspengarnas del handlar det om två stöd. Det ena är till UNDP, det andra till Världsbanken. Vad gäller stödet till Världsbanken har man under socialdemokratiskt ledda regeringar stöttat exakt den fondstruktur som vi också stöttar. UNDP har socialdemokratiska regeringar i alla tider stöttat med många miljarder av skattebetalarnas pengar i många olika kontexter.

Det är inget nytt att vi bedriver biståndarbete i Somalia. Det är ett korrupt land, ja, men alla länder vi bedriver biståndarbete i är mer korrupta än Sverige eftersom vi är ett av världens minst korrupta länder. Ingenting är egentligen nytt med detta. Det som är nytt är att vi lyckas verkställa utvisningar, något som Socialdemokraterna kan prata om men hittills inte har lyckats leverera.

Detta är ingen reträtt från vår sida. Tvärtom tar vi många steg framåt och vill också att detta ska fungera i fler länder. Vi använder inte bara biståndspolitik i det sammanhanget utan också handelspolitiken. Just nu pågår förhandlingar i Bryssel om att de mycket attraktiva handelsavtal som många utvecklingsländer har ska vara villkorade med att man tar emot sina egna medborgare.

Anf. 55 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för beskedet. Nu kom det nämligen ett nytt besked. Hörde ni, allihop? Det finns en överenskommelse. I det svar som lästes upp fanns ingen överenskommelse. Den har återuppstått nu, medan vi står här. På ministrerns födelsedag blev denna överenskommelse upp ur graven och finns igen.

Det här är inte trovärdigt för fem öre.

Prot. 2025/26:46
5 december

*Svar på
interpellationer*

Det är klart att det finns en överenskommelse. Det förstår alla. Det som inte är klart är hur den ser ut och hur den är dokumenterad, *om* den är dokumenterad. Det är det hela interpellationen går ut på. Vad finns det för möjlighet att följa upp överenskommelsen?

Sedan finns det projekt som via Världsbanken och UNDP, och även IOM som migrationsministern har hand om, betalar ut de pengar som somalierna har krävt för att återta sina medborgare.

Jag blir så trött på ministern när han försöker styra debatten mot sådant som han gärna vill prata om men som inte har ett dugg med min interpellation att göra. Man är stolt över att man har lyckats utvisa brottsdömda somalier – ja, det är väl bra; vi har ingen åsiktsskillnad där – och försöker få det att verka som att vi inte litar på UNDP och Världsbanken. Det är utmärkta organisationer som kan ha jätteviktiga och stora utvecklingsprojekt i världen och som det är bra att samarbeta med – men inte om vad som helst eller på vilka premisser som helst.

Världsbanken drog sig ju ur detta samarbete. Man ville inte ha del i det när man fick reda på att det handlade om en deal under bordet med Somalia om att återta utvisningsdömda medborgare från Sverige till Somalia.

Det är mycket rök, dimmor och speglar som ministern försöker visa upp. Men kärnfrågan är ju: Vad är det egentligen för överenskommelse man har gjort? Hur tusan ska den kunna följas upp när den uppenbarligen inte finns nedtecknad på något sätt?

Det är alltså inte en formell överenskommelse. Det är inget skriftligt avtal. Men det måste väl finns något spår av den? När vi vinner valet den 13 september nästa år, hur ska vi kunna följa upp detta med Somalia? Utrikespolitiken fortsätter ju. Vår relation med Somalia behöver fortsätta även efter valet. Hur ska vi kunna följa upp detta? Har ni någon hemlig signal mellan Sverige och Somalia som ni kan föra vidare till oss när vi får utrikesminister- och biståndsministerposterna så att vi kan följa upp detta? Som det ser ut i dag är det ju helt hopplöst.

Jag blir lite rädd om det är så här man betar sig när det gäller avtal med länder. Det går ju att skriva återtagandavtal med länder som man inte gillar, som är korrupta och som har regimer som inte är smakliga men som vi behöver ha relationer med. Vi gjorde under vår tid ett sådant avtal med Afghanistan. Det går att göra, och det är klart att man kan använda biståndet som en del i det samtalet. Men man ska inte använda biståndet till att betala mutor för att länder ska göra det de är folkrättsligt ålagda att göra, som i det här fallet.

Vi får se om Benjamin Dousa i nästa inlägg har ytterligare ett besked, om överenskommelsen nu återigen inte finns eller om den finns.
(Applåder)

Anf. 56 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Det kommer inga nya besked. Det är samma besked som vi har gett hela tiden, i veckor och nu till och med i månader: Det finns ingen skriftlig överenskommelse. Det finns en överenskommelse där Somalia har incitament, där vi också har intressen och där vi pratar om de här frågorna på ett rakt och tydligt sätt.

Det är väl ingen hemlighet att vi gärna hade haft ett skriftligt återtagande avtal med Somalia på plats. Ibland är det dock inte möjligt, som i just det här fallet just nu. Vi stänger inte dörren för det. Det finns mycket goda argument för att ha det. Men bara för att vi inte kan få det på plats betyder det inte att vi inte jobbar med frågorna.

Olle Thorell får gärna hjälpa mig att förstå exakt vad som är Socialdemokraternas kritik kopplat till detta.

Är det dialogen, alltså att vi för en dialog med den somaliska regeringen kring var den ser behov och vad de svenska intressena är? Vi köper inte allt som sägs i den typen av dialoger, men vi kan få en förståelse. Detta gör vi inte bara i Somalia utan i princip i alla länder där vi framför allt bedriver utvecklingsarbete.

Är det korruptionen i landet? Återigen: Alla länder där vi gör viktiga biståndsinsatser är mer korrupta än Sverige, eftersom vi är ett av världens minst korrupta länder. Skulle vi inte kunna bedriva utvecklingssamarbete i korrupta länder skulle vi knappt ha något bistånd över huvud taget.

Är det korruption i insatserna? I så fall undrar jag vad Olle Thorell har på fötterna för det. Vad exakt i Världsbankens och UNDP:s insatser är det som är korrupt? Vi har nolltolerans mot korruption. Skulle vi upptäcka att det är korruption inblandat i någon insats finansiellt kopplad till Världsbanken eller UNDP i Somalia kommer vi självklart att agera, och vi förutsätter att ansvarig myndighet, i det här fallet Sida, också agerar.

Är det specifikt att vi inte ska bedriva utvecklingsarbete i just Somalia? Då undrar jag varför Socialdemokraterna gjorde det under åtta år och dessutom under tidigare S-ledda regeringar.

Är det transparensen? Vi har varit mycket transparenta under hela processen. Allt finns att tillgå på openaid.se. Vi tar flera steg i den riktningen för att riksdagsledamöter, svenska folket och svenska skattebetalare ska kunna följa var deras pengar hamnar. Vi utvecklar Openaid just för att alla ska kunna utkräva ansvar av regeringen och våra myndigheter för vart deras pengar går.

Överenskommelserna kommer att se olika ut på olika sätt. Olle Thorell säger att det inte är trovärdigt, men jag skulle säga att det mest trovärdiga av allt i detta är siffrorna som visar att vi faktiskt har lyckats med det som är ett svenskt nationellt säkerhetsintresse. Personer som är somaliska medborgare, inte är svenska medborgare och inte har rätt att vistas här har vi lyckats utvisa. En del av dem har begått brott, och en del av dem har dessutom begått mycket grova brott och är farliga för Sverige. Det, om något, pekar väl på den trovärdighet som vi har i detta.

Nu vill vi gå vidare i fler länder med detta. Jag nämnde Syrien tidigare. Där har vi ett handslag på att börja samarbeta. Det finns 128 brottsdömda assyrier som inte är svenska medborgare, som vi anser är mest prioriterade för att verkställa utvisningar. Vi har enats om att Syriens regering ska skicka ett tekniskt team till Sverige så att vi kan diskutera frågan på teknisk nivå. Dessa överenskommelser kommer att se olika ut i olika geografiska kontexter, men vi kommer i alla lägen att prata om svenska intressen när vi pratar med stora mottagare av svenskt bistånd.

Anf. 57 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Jag ska försöka vara så tydlig att det inte går att missförstå, även om man vill.

Vår kritik gäller frågan om att inte betala mutor till korrupta regimer. Göd inte korruption hos en premiärminister i Somalia, som dessutom är Hamaskramare och uttalad antisemit. Möjliggör inte för personer som har släkt- och vänskapsband med premiärministern att få utbetalningar om 100 000 svenska skattekröner i månaden att glassa runt med i Mogadishu. Det är inte bra, samtidigt som man skär ned på bistånd till Somalia, som är i skriande behov av utvecklingsbistånd och humanitärt bistånd för att hjälpa kvinnor att få makt över sina egna liv, för att hjälpa jordbrukare med mer effektiva metoder, för att stoppa könsstympning samt för att motverka extremism och radikaliserings hos unga. Det är sådant bistånd ni har skurit ned på för att få råd att betala till premiärministerns kansli – mot Sidas inrådan.

Biståndsrådet på ambassaden blev ju förklarad persona non grata därför att hon var så besvärlig, ställde så jobbiga frågor och varnade för upp-lägget.

Jag vet inte hur jag ska vara tydligare än så, biståndsministern. Att sluta muta antisemitiska premiärministrar är väl en tumregel man kan ha i biståndspolitik.

(Applåder)

Anf. 58 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Om det här skulle vara en muta, vilket det inte finns fog för över huvud taget, undrar man vad åtta år med Socialdemokraterna, som lade mer pengar till Somalia, inklusive stöd till exakt den världsbanksstruktur som vi också stöttar, är för något.

Somalia är ett korrupt land. Det stämmer. Alla länder som vi bedriver biståndsarbete i är mer korrupta än Sverige. Jag undrar vad det finns som tyder på att UNDP-stödet och världsbanksstödet skulle finansiera korruption eller ens något som är i närheten av korruption. UNDP har precis nu börjat betala ut och använda pengarna för viktig verksamhet. Det finns knappt några data över huvud taget.

Vilka data sitter Olle Thorell på men som ingen annan sitter på, som antyder att pengarna skulle gå till korruption? Om vi får ens en misstanke om att pengarna skulle vara på glid mot korruption kommer vi givetvis att agera, och vi förutsätter att ambassaden och Sida också kommer att agera.

Vad gäller stödet till IOM föreslår jag att den frågan får vara föremål för en annan interpellationsdebatt kopplat till ansvarigt statsråd. Vi har nolltolerans mot mutor, och vi har nolltolerans mot korruption. Vi kommer att fortsätta att städa i biståndet i stort när det kommer till de frågorna. För 10 procent av alla Sidas aktiva insatser finns just nu misstanke om korruption eller andra oegentligheter. För 16 procent av alla deras samarbetspartner finns just nu misstanke om korruption eller andra oegentligheter. Det är precis det vi försöker städa upp, men det finns ingenting som antyder att Världsbanken eller UNDP skulle vara korrupta.

Det vi gör nu är att ställa motkrav så att andra länder levererar på det som är viktigt för Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Johanna Haraldsson har frågat mig hur jag och regeringen avser att agera för att minska den ohälsosamma arbetsbelastningen på svenska arbetsplatser samt vilka initiativ jag avser att ta för att stärka det förebyggande arbetsmiljöarbetet och se till att arbetsgivare lever upp till sitt ansvar enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö.

Jag vill inleda med att tacka ledamoten för frågan.

Ingen ska behöva skadas eller bli sjuk av sitt arbete. Arbetslivet ska inte medföra att människor slås ut i förtid på grund av fysiska, sociala eller organisatoriska arbetsmiljöfaktorer, till exempel alltför hög arbetsbelastning.

Grunden för arbetsmiljölagstiftningen är att det är arbetsgivarens ansvar att trygga en god och säker arbetsmiljö genom ett systematiskt och förebyggande arbetsmiljöarbete. Det måste vara en naturlig del av verksamheten för alla arbetsgivare och nå alla arbetstagare. Även skyddsombuden på arbetsplatserna har en central roll i dessa frågor.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:2) om planering och organisering av arbetsmiljöarbete – grundläggande skyldigheter för dig med arbetsgivaransvar började gälla 2025. Föreskrifterna är betydelsefulla för att synliggöra och åtgärda problem i arbetsmiljön, till exempel om arbetsbelastningen blir ett problem. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är en viktig del för att förebygga dödsolyckor, arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

Enligt regeringens arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 (skr. 2020/21:92) behöver utvecklingen med ökad stress i arbetslivet brytas. Arbetsmiljöverket har i uppdrag att årligen ta fram åtgärdsplaner för att genomföra arbetsmiljöstrategin inom sitt område. Regeringen har därutöver gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att utveckla tillsynen för att den ska bli mer träffsäker och riskbaserad. I budgetpropositionen för 2025 föreslogs dessutom att Arbetsmiljöverket tillförs 50 miljoner kronor 2026, 75 miljoner kronor 2027 och 100 miljoner kronor från och med – 2028, tror jag att det ska stå. Jag blir osäker om det står fel i det underlag som har skickats till riksdagen.

Den 10 juni 2025 överlämnade Utredningen om en god arbetsmiljö för ett förändrat arbetsliv sitt betänkande *En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv* (SOU 2025:73). Utredningens uppdrag var att ta fram ett förslag till regeringens arbetsmiljöstrategi för åren 2026–2030. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Anf. 60 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Hög arbetsbelastning och stress är i dag ett av de allra allvarligaste problemen på svensk arbetsmarknad. Arbetsmiljöverket visar att runt 630 000 människor arbetar under arbetsförhållanden som riskerar deras hälsa. Uppemot 800 personer dör i förtid varje år till följd av ohälsosam arbetsbelastning. Det gör stress till den främsta arbetsrelaterade dödsorsaken i Sverige.

Svar på
interpellationer

Bakom siffrorna finns människor som varje dag går hem från jobbet med känslan av att inte räkna till. Det är människor som tvingas välja bort återhämtning, familj och ibland sin egen hälsa för att klara ett arbete som i grunden är felorganiserat.

Problemen ökar med ständiga neddragningar, effektiviseringar och bantade organisationer. Färre ska göra mer, snabbare och med mindre marginaler. Det är ett strukturellt problem på svensk arbetsmarknad.

Herr talman! Arbetsgivare har ansvaret för hela arbetsmiljön. Föreskrifterna är bindande. Det systematiska arbetsmiljöarbetet är inte frivilligt. Det har det inte varit på många år. Men vi vet att reglerna inte följs i tillräcklig utsträckning och att det alltför ofta inte får tillräckliga konsekvenser för den arbetsgivare som inte följer reglerna.

Herr talman! Vad beror detta på? Varför får det pågå? Varför fortsätter problemen att öka? Varför gör inte arbetsgivarna det som de enligt lag är ålagda att göra? Just det har Institutet för stressmedicin, ISM, tittat på, på uppdrag av Arbetsmiljöverket. Man har kartlagt vilka hinder som gör att arbetsbelastningen inte åtgärdas.

Enligt kartläggningen beror det på resursbrist, kunskapsbrist och att man inte tar problemen på allvar. I många organisationer finns det också en otydlighet om vem som har ansvaret för att vidta de här åtgärderna. Det är precis det som hindrar arbetsgivare från att åtgärda problemen.

Det är oerhört problematiskt om arbetsgivare inte har kunskap nog för att åtgärda problemen. Men den kunskapen kan till exempel företagshälsovården bidra med. Men uppenbarligen används inte den resursen i tillräcklig utsträckning.

Herr talman! När det är uppenbart att många arbetsgivare inte tar det ansvar de har måste ministern fundera på vad han kan göra för att få dem att ta sitt ansvar och att agera. Precis som ministern säger är det nämligen arbetsgivaren som har hela ansvaret för arbetsmiljön. Och de mål som ministern refererar till i sitt svar har funnits under lång tid, men åtgärder saknas.

Att uppemot 800 människor dör i förtid på grund av arbetsrelaterad stress är ett misslyckande, inte bara på enskilda arbetsplatser utan för hela den svenska arbetsmarknaden och för hela samhället. Det är ett omfattande problem som kräver politiskt ansvarstagande och att regeringen åtminstone har en idé om vad man behöver göra.

Det är därför beklagligt att ministern inte verkar ha något svar på mina frågor om hur man tänker agera för att minska den ohälsosamma arbetsbelastningen på svenska arbetsplatser. Jag vill också veta vilka initiativ ministern tänker ta för att stärka det förebyggande arbetsmiljöarbetet och se till att arbetsgivare lever upp till det ansvar de har enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö.

(Applåder)

Anf. 61 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Arbetsmiljön påverkar tillväxt och sysselsättning och har betydelse för hur länge människor kan, orkar och vill arbeta. Med det sagt är arbetsrelaterad stress ett stort arbetsmiljöproblem och något som regeringen tar på största allvar. Ingen ska behöva dö på jobbet eller av jobbet.

Det är, precis som har nämnts här, arbetsgivarna som ansvarar för en god arbetsmiljö. Men det är arbetsgivarna som tillsammans med arbetstägarna och deras representanter bedriver det dagliga arbetsmiljöarbetet. Det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet är grunden för en god arbetsmiljö.

Regeringens ambitionsnivå är fortsatt hög för att möta olika utmaningar i arbetslivet. Medel avsätts för en skärpt och effektivare tillsyn mot allvarliga arbetsmiljörisker. I regeringens arbetsmiljöstrategi för 2021–2025, *En god arbetsmiljö för framtiden*, anges att utvecklingen med ökad stress i arbetslivet behöver brytas och att kunskapen om den stressrelaterade ohälsan behöver öka.

Arbetsmiljöverket har i uppdrag att årligen ta fram åtgärdsplaner för att genomföra arbetsmiljöstrategin. Åtgärdsplanerna ska bland annat tydliggöra vad myndigheten ska genomföra för att nå mål och prioriteringar enligt strategin.

Anf. 62 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Det är uppenbart att arbetsgivare inte klarar av att förebygga den ohälsosamma arbetsbelastningen. Borde då inte ministern eller kanske någon annan på departementet fundera på vad mer regeringen kan göra? Vad kan vi göra politiskt? Vilka politiska verktyg har vi? Hur kan vi få arbetsgivarna att öka kunskapen i sin organisation? Hur kan vi få dem att använda företagshälsovården mer? Hur får vi dem att inse allvaret i problemen? Och hur ska vi få arbetsgivarna att ta sitt ansvar?

Det är inte värdigt en modern arbetsmarknad att människor dör i förtid för att man inte lyckas organisera arbetet på ett rimligt sätt på svenska arbetsplatser. Vi är som sagt helt överens om att arbetet görs bäst på arbetsplatserna, men när det inte görs behövs det andra åtgärder. Där finns ett stort politiskt ansvar.

Stress och hög arbetsbelastning är ett problem på hela arbetsmarknaden, bland både arbetare och tjänstemän. Men det går inte att prata om ohälsosamma arbetsbelastningar utan att nämna välfärden. Det är där problemen är mest omfattande. Det är där stressen är mest påtaglig. Det är där sjukskrivningarna ökar snabbast. Det är där resurserna urholkats som mest. Det är i vården, skolan och omsorgen som kommuner och regioner år efter år har tvingats skära ned, effektivisera och omorganisera. Där får personalen nu betala priset.

Regeringen har valt att göra stora skattesänkningar i stället för att investera i välfärden. Det är ett politiskt val som får direkta konsekvenser för arbetsmiljön. Det leder till färre kollegor, högre tempo och fler arbetsuppgifter som ska hinnas med på kortare tid.

När Arbetsmiljöverket genomförde en särskild tillsyn inom sjukvården fick tre av fyra granskade arbetsplatser krav på åtgärder. En stor majoritet lever inte upp till arbetsmiljölagens krav. Den vanligaste och allvarligaste bristen är just ohälsosam arbetsbelastning. Det handlar om överbeläggning, personalbrist, ständig övertid, utebliven återhämtning och chefer utan faktiska möjligheter att lösa situationen.

I äldreomsorgen ser vi samma sak: för många omsorgstagare per anställd, scheman utan marginaler, minutstyrning och en känsla av att inte räkna till. Stress och fysisk utmattning har blivit vardag.

Att man underfinansierar välfärden i en tid när behoven ökar är inte rimligt. Man kan inte spara på välfärden och samtidigt säga sig värna arbetsmiljön. Det går helt enkelt inte ihop. Om regeringen har som ambition att minska stressrelaterade sjukdomar och dödsfall tycker jag att man borde börja med att ge välfärden tillräckliga resurser så att bemanningen kan öka.

Min fråga, utöver de frågor jag har ställt tidigare, är om regeringen är beredd att ge kommuner och regioner långsiktiga stabila ekonomiska förutsättningar för att faktiskt komma åt den ohälsosamma arbetsbelastningen.

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Låt mig börja med att instämma i ledamotens beskrivning av att det här är en mycket viktig fråga och att vi behöver göra mer.

Därför har vi som sagt arbetsmiljöstrategin, som vi följer upp och som gäller till och med i år.

Jag vill också lyfta upp Arbetsmiljöverkets regleringsbrev för innevarande år. Där har regeringen gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att under perioden 2025–2028 genomföra ett utvecklingsarbete för en mer träffsäker och så kallad riskbaserad tillsyn. Man ska helt enkelt titta på rätt saker och på det som skapar ohälsa och risker. Syftet är bland annat att kunna följa upp och utvärdera tillsynsinsatser på ett sätt som inte är möjligt i dag. Regeringen gav samtidigt myndigheten i uppdrag att särskilt rapportera hur myndigheten arbetar med att utveckla regelverk, information och tillsyn för att ingen ska dö eller skadas till följd av sitt arbete.

En tredje sak jag skulle vilja nämna när det gäller detta är att vi har förstärkt Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag. Tillsynen av arbetsmiljön är avgörande för en god och säker arbetsmiljö. Bland annat därför har Arbetsmiljöverket fått förstärkta resurser för en skärpt och effektivare tillsyn mot allvarliga arbetsmiljörisker. För 2025, som jag nämnde, höjdes anslagen med 50 miljoner kronor. Det anslaget ökar successivt de kommande åren.

Anf. 64 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Gång på gång visar tillsynen, som ministern lyfter fram, att det finns enorma brister på arbetsplatserna. Men det får liksom inget gehör hos regeringen. I strategin betonas de här frågorna, men det har inte resulterat i konkreta åtgärder från regeringens sida.

Man kan inte bara hålla på att kontrollera och kontrollera utan att det får några konsekvenser. Det låter som att arbetsmarknadsministern inte har någon tydlig idé om vad man politiskt kan göra för att komma åt problemen. Vi socialdemokrater har några förslag. Ministern kanske kan ansluta sig till något av dem.

Vi behöver öka kraven på arbetsgivarna. När föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö och det systematiska arbetsmiljöarbetet inte följs måste det få tydliga och snabba konsekvenser. Därför vill vi införa sanktionsavgifter vid brister i fråga om just de föreskrifterna, precis som föreslås i den utredning som regeringen har låtit ligga i tre år. Det ska inte löna sig att köra slut på sin personal.

Arbetsgivarna måste använda företagshälsovårdens expertkunskap i det förebyggande arbetet; det är också ett förslag. Men då måste kompetensförsörjningen säkras. Det är fullständigt orimligt att tillgången på företagshälsovård i dag minskar på grund av problem med kompetensförsörjning. Därför måste regeringen ta ansvar för utbildningen till företagsläkare, utse ansvarig myndighet och säkra finansieringen.

Kommuner och regioner måste få långsiktiga, stabila och förutsägbara ekonomiska ramar som gör det möjligt att klara sitt uppdrag utan att slita ut personalen. Sluta underfinansiera välfärden, och räkna upp statsbidragen! Utan tillräcklig bemanning kommer arbetsbelastningen att fortsätta vara ohälsosam, oavsett hur bra regler eller kontroll det är.

(Applåder)

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Låt mig nämna den fjärde punkten – så kanske man kan säga – i det arbete som regeringen bedriver. Den nuvarande arbetsmiljöstrategin, *En god arbetsmiljö för framtiden*, som jag nämnde tidigare, upphör vid utgången av 2025. Därför tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att föreslå en ny arbetsmiljöstrategi för de kommande åren. I juni 2025 överlämnades betänkandet *En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv*. Där framgår bland annat att alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv. Och arbetslivet ska bidra till hälsa, utveckling och välbefinnande. Det betänkandet har remitterats, och vi bereder det för närvarande inom Regeringskansliet.

Låt mig repetera det jag sa tidigare. Det framstår ju lite grann av ledamotens inlägg som att regeringen inte tar den här frågan på allvar eller inte gör någonting.

Jag påminner om den befintliga arbetsmiljöstrategin, som gäller till och med i år. Jag påminner om det vi har gjort i Arbetsmiljöverkets regleringsbrev, så att Arbetsmiljöverket ska kunna bli mer pricksäkert i sin tillsyn, inte minst. Jag påminner om förvaltningsanslagets förstärkning, som innebär möjligheter till mer tillsyn. Och jag påminner om att vi håller på med en ny arbetsmiljöstrategi för de kommande åren.

Med detta vill jag tacka så hemskt mycket för en jätte viktig diskussion.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2025/26:146 om trygg arbetsmiljö i återvinningsbranschen

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Arber Gashi har frågat mig om jag avser att ta nya initiativ för att säkerställa att återvinningsbranschen erbjuder en trygg och säker arbetsmiljö för sina medarbetare.

Jag vill inleda med att tacka ledamoten för frågan.

Ingen ska dö eller skadas till följd av sitt arbete. Det är arbetsgivaren som har huvudansvaret för arbetsmiljön enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och Arbetsmiljöverkets föreskrifter. I samband med en redovisning 2024 av ett regeringsuppdrag (A2023/01237) framhöll både Ar-

betsmiljöverket och arbetsmarknadens parter att åtgärder för att få fler att engagera sig som skyddsombud bäst hanteras av parterna själva och ute på arbetsplatserna.

Arbetsmiljöverket har i regleringsbrev fått regeringens uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för en mer träffsäker och riskbaserad tillsyn. I syfte att åstadkomma en skärpt och effektivare tillsyn mot dödsolyckor och andra allvarliga arbetsmiljörisker höjdes Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag med 50 miljoner kronor för 2025. Anslaget föreslås därefter öka med 75 miljoner kronor för 2026 och 100 miljoner kronor från och med 2027. Då har vi rätt ut den frågan också – hur banan för anslaget ser ut.

Jag kan också nämna att regeringen arbetar med en ny arbetsmiljöstrategi som möter utmaningarna på framtidens arbetsmarknad. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en skrivelse om detta.

Anf. 67 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Den här interpellationsdebatten handlar om någonting väldigt grundläggande: rätten att gå till jobbet och komma hem utan att vara sjukare, utan att ha dragit på sig skador och utan att ha blivit utsatt för ämnen som kan ge livslånga konsekvenser.

Det handlar om återvinningsbranschen, en bransch som är helt avgörande för att vårt samhälle ska fungera och för att vi ska kunna klara av klimatomställningen. Det är människor som varje dag hanterar material som andra har kastat bort: metall, elektronik och rester från produktion och verksamheter. Men just där, i skärningspunkten mellan avfall, kemikalier och damm, uppstår stora arbetsmiljörisker.

I Halmstad har detta blivit väldigt konkret. P4 Hallands granskning och SVT:s rapportering visar att anställda vid ett stort avfalls- och återvinningsföretag vittnar om år med tungt damm med farliga ämnen. En av de anställda beskriver att han varje morgon hostar tills han spyr. Det är en verklighet som sätter sig i kroppen och i livet.

I den gjorda granskningen berättar flera anställda om att de under lång tid arbetat i ett damm fullt av tungmetaller, som bly och arsenik, utan att ha blivit ordentligt informerade om riskerna. En av dem säger: Du ser bara en dammridå. Det är ett uttryck för att dammet är så utbrett att det inte ens går att se de andra arbetarna.

Experter varnar nu för att nivåerna har varit groteska. Siffrorna ligger långt över vad som är acceptabelt enligt arbetsmiljöstandarder. Flera inspektioner av Arbetsmiljöverket har visat att det finns allvarliga brister. Dammets spritt sig till gemensamma utrymmen. Personal har inte fått relevant skyddsutrustning. Företagshälsovård och blodprover har inte följts upp i den utsträckning som krävs.

Europeiska miljöbyrån, European Environment Agency, menar att Sverige sticker ut i fråga om detta och rapporterar om betydligt förhöjda nivåer av tungmetaller i blod, plasma och urin hos arbetstagare som arbetar med återvinning av elavfall.

Det här är alltså ett problem på systemnivå, herr talman. Det här är allvar. När vi pratar om damm med tungmetaller, som bly, pratar vi om ämnen som kan påverka hälsan på djupet – i luftvägar, i nervsystem och i njurar. Långvarig exponering kan ge svåra och ibland permanenta skador.

När Arbetsmiljöverket samtidigt konstaterar brister, som att medicinska kontroller och blodprover inte följs upp, blir bilden ännu tydligare: Skyddssystemen fungerar inte som de ska.

Här måste vi kunna säga två saker samtidigt.

Ja, arbetsgivaren har huvudansvar. Det står i arbetsmiljölagen, och det ska ingen duka för.

När forskningsläget och rapporteringen pekar mot att farliga ämnen och exponeringsrisker är någonting som finns på flera återvinningsanläggningar kan regeringen inte svara med att peka åt ett annat håll. Det handlar om risker och problematik på en systemnivå. Då måste regeringen kliva fram och visa ledarskap.

Min fråga till ministern är väldigt enkel, men den kräver ett tydligt svar. Vilka faktiska åtgärder avser regeringen att vidta med anledning av den situation som nu har blivit dokumenterad? Avser regeringen att närmare följa upp arbetsmiljön i återvinningsbranschen, och i så fall på vilket sätt, med vilken inriktning och inom vilken tidsram? Medarbetarna i Halmstad förtjänar att få veta det.

(Applåder)

Anf. 68 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Tack till arbetsmarknadsministern.

Jag hade egentligen inte tänkt anmäla mig till den här debatten, men efter svaret från ministern känner jag mig helt enkelt manad. Det gäller särskilt mot bakgrund av de händelser som har skett i Halmstad som P4 Halland har rapporterat om och som också har föranlett interpellationen.

Det stämmer att det är arbetsgivaren som har huvudansvaret för arbetsmiljön. Min fråga är hur regeringen lever upp till sitt ansvar, herr talman. Beskedet från arbetsmarknadsministern här verkar vara att han inte är redo att vidta några ytterligare åtgärder. Det är ett svar i sig.

Dessutom är det väldigt tydligt att det här sätter fingret på den passivitet som har präglat regeringens arbetsmarknadspolitik under den här mandatperioden. Det kommer att få väldigt allvarliga konsekvenser för den enskilde och för samhället i stort.

Herr talman! Det är fortfarande min förhoppning att ministern under debatten kan återkomma med tydligare besked om vad man tänker göra för att säkerställa en tryggare arbetsmiljö inom just återvinningsbranschen. Det handlar om att säkerställa att det som skedde i Halmstad inte sker igen. Precis som ledamoten Arber Gashi redogjorde för är det här ett strukturellt arbetsmiljöproblem. Det hoppas jag att ministern tar på allra största allvar.

Herr talman! Jag ska fatta mig kort och sammanfatta det som är kärnan i min frågeställning. Vad tänker arbetsmarknadsministern göra för att det som skedde i Halmstad inte ska ske igen?

(Applåder)

Anf. 69 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Jag tror att vi alla som har tagit del av SVT Hallands rapportering är djupt berörda av den bild som ges. Vi är överens om att ingen ska skadas eller mista livet på arbetet.

Prot. 2025/26:46
5 december

Svar på
interpellationer

Jag har också i sammanhanget gett uttryck för att i det här fallet, av vad som går att bedöma utifrån vad som har framkommit i medierna, har arbetsplatsen varit farlig för de anställda. Arbetsmiljöverket har ansvaret för tillsynen här.

Jag vill peka på några av de åtgärder som regeringen genomför. Jag nämnde i mitt inledande svar skyddsombuden. Skyddsombuden är avgörande för en trygg arbetsmiljö. Eftersom regeringen tar krafttag mot arbetsolyckor gav vi därför Arbetsmiljöverket i september 2023 i uppdrag att ta fram förslag som gör att fler arbetstagare vill engagera sig som skyddsombud. Det är en viktig åtgärd för att komma åt en dålig arbetsmiljö.

I april 2024 lämnade Arbetsmiljöverket sin redovisning. I dialog med arbetsmarknadens parter lyftes stöd, tid och kunskap fram som särskilt viktiga för att stärka skyddsombudens förutsättningar. Jag vill också understryka att både parternas och myndigheternas uppfattning är att dessa frågor bäst hanteras direkt på arbetsplatserna samt av parterna.

Regeringen har skickat ut en viktig signal om att vi behöver fler skyddsombud som kan påtala när saker och ting inte verkar stå rätt till.

Anf. 70 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Det är just i svaret som problemet blir tydligt.

Ministern säger mycket om hur ansvaret är fördelat på papperet men alldeles för lite om hur regeringen tänker säkra att det faktiskt fungerar i verkligheten. Ministern återkommer till att arbetsgivaren har huvudansvar och vilken uppgift som Arbetsmiljöverket har. Det stämmer, och det ska ingen komma undan.

Herr talman! Vi har en bransch där risker inte tycks vara begränsade till ett enskilt företag utan där både rapportering och kunskapsläge pekar på att farliga ämnen förekommer brett. Då räcker det inte att regeringen nöjer sig med att hänvisa vidare. Då måste regeringen ta ansvar för styrning, prioritering och uppföljning.

Ministern lyfter också fram att Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag att göra en mer riskbaserad tillsyn och mer resurser. Det är ju bra, men det jag efterfrågade var vad det betyder i praktiken för återvinningsbranschen och när. Hur ser prioriteringen ut? Vad följs upp? Hur ska vi veta att det inte bara blir ett departementspapper medan arbetare fortsätter att stå i dammiga miljöer dag in och dag ut?

Herr talman! Ministern sa också några ord om skyddsombuden och parterna. Man behöver inte övertyga en socialdemokrat om vikten av parterna ute på vår arbetsmarknad. Men regeringen kan inte använda det som en anledning att kliva åt sidan.

Det blir särskilt märkligt när vi har ett liberalt parti som krokas arm med Sverigedemokraterna inom ramen för Tidösamarbetet. Det är ett parti som aktivt arbetat för att avskaffa regionala skyddsombud och så vidare. Skyddsombudens ställning i debatten blir därför ännu märkligare.

Skyddsombuden är en av arbetstagarnas viktigaste skyddslinjer. Men när riskerna är kemiska, långsiktiga och svåra att känna i stunden blir också skyddsombudens ställning och möjligheter att agera helt avgörande. Om systemet brister måste regeringen vara beredd att stärka förutsättningarna och inte bara hänvisa till att andra får lösa det.

I återvinningsbranschen kan man inte arbeta hemifrån. Jag vill lyfta upp ett annat perspektiv här som glöms bort när vi talar om arbetsmiljö. Det gäller karensavdraget. Man kan som sagt inte ta med sig sitt arbete hem om man jobbar inom återvinningsbranschen.

Karensavdraget gör att människor förlorar pengar direkt. Det skapar ett tryck på människor att ändå gå till jobbet trots sjukdom och symtom och trots att kroppen redan är påverkad. I en miljö med tunga moment, maskiner, damm och kemiska risker är det farligt. Det är farligt för individen, och det är farligt för arbetskamraterna. Vi socialdemokrater menar att ingen ska tvingas välja mellan hälsa och lön. Därför driver vi att karensavdraget ska tas bort för alla oavsett bransch.

Herr talman! Jag har en tydlig fråga till ministern i direkt anslutning till det som han sa om ansvarsfördelning och tillsyn. Är ministern beredd att verka för att karensavdraget avskaffas så att arbetsmiljöpolitiken inte undergrävs av ett ekonomiskt system som pressar människor att arbeta sjuka, särskilt i branscher där man inte kan arbeta på distans? Om inte, vilka konkreta åtgärder tänker regeringen vidta för att säkerställa att människor inte går sjuka till riskfyllda arbetsplatser av ekonomisk nöd?
(Applåder)

Anf. 71 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för debatten! Det här är mitt sista anförande i den. Det är också den tredje arbetsmarknadsministern som jag debatterar mot under mandatperioden.

Nu när mandatperioden lider mot sitt slut kan jag bara konstatera, herr talman, att regeringen har fört en arbetsmarknadspolitik som slår direkt mot arbetstagare i Halmstad, i Halland och i övriga landet. De möter rekordhög arbetslöshet, försämrade a-kassa och en ovilja och oförmåga att avskaffa det orättvisa karensavdraget, för att nämna några exempel. Resultatet av regeringens politik under mandatperioden börjar bli väldigt tydligt.

För att återkomma till frågan om arbetsmiljön inom återvinningsbranschen vill jag återigen understryka att det saknas konkreta initiativ, beslut och förslag från den här regeringen. Jag skulle vilja uppmana ministern att använda den tid som återstår av mandatperioden till att ändra på det och leverera beslut som faktiskt märks på arbetsplatserna runt om i landet, inte bara hänvisa till strategier eller dokument som ska tas fram någon gång framöver.

Herr talman! Regeringen har i allra högsta grad ett ansvar att agera, och det hoppas jag att arbetsmarknadsministern också gör. Det gör även arbetstagare runt om i Halmstad, Halland och resten av Sverige. Tack så mycket för debatten!
(Applåder)

Anf. 72 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Jag vill ändå påstå att regeringen gör mycket av det som efterfrågas här. Det är inte regeringen som är rätt organ att bedöma exakt i vilka branscher som det råder störst risk, utan det är Arbetsmiljöverket. Därför är det viktigt att Arbetsmiljöverket har goda förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag. Det handlar om att ge myndigheten de verktyg och det stöd som krävs för att skapa en trygg arbetsmiljö för alla.

Det var inte i ett ”departementspapper” utan i regleringsbrevet för 2025 som Arbetsmiljöverket fick i uppdrag att utveckla en mer träffsäker och riskbaserad tillsyn samt att säkerställa enhetlighet och rättssäkerhet i tillämpningen av sanktionsavgifter. Det är precis den här typen av träffsäkerhet – mer träffsäker och riskbaserad tillsyn – som ska användas för att identifiera och kontrollera företag som tillhör en bransch, kanske avfallsbranschen, där riskerna för arbetsmiljön är extra stora.

Den 31 augusti 2025 lämnade myndigheten en delredovisning av uppdraget. Den ska slutredovisa det senast den 31 december 2025. Det är klart att vi kommer att få anledning att återkomma till hur myndigheten på ett mer pricksäkert sätt kan säkerställa att tillsyn sker där den gör störst nytta.

Anf. 73 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaren hittills i debatten. Men jag måste säga att jag inte tycker att de duger. Det duger inte att återkomma senare, när människor redan vittnar om hosta, kräkningar och oro för långsiktiga skador. Det duger inte att tala om utvecklingsarbete utan att samtidigt kunna peka på vad som händer här och nu i de branscher där riskerna är som högst. Det är uppenbart att ministern inte är villig att vidta en enda extra åtgärd eller lyfta ett enda finger med anledning av rapporteringen i medierna om situationen i Halmstad.

Detta är en trend som vi ser hos arbetsmarknadsministern men som jag inte begriper: Både arbetsmiljön och arbetslösheten ska bäst bara lösa sig av sig själva. Låt mig i stället ge ministern lite hjälp på traven! Jag vill avsluta med tre tydliga krav på politisk riktning och inte bara principer.

För det första behöver man se till att vi har en tydlig nationell uppföljning av återvinningsbranschens arbetsmiljörisker med fokus på kemisk exponering för damm och tungmetaller och med tydlig återrapporering. Detta är en åtgärd som ministern kan välja att vidta.

För det andra behövs det starkare förebyggande arbete och tryck i tillsynen, inte bara reaktioner efter avslöjanden utan ett tydligt fokus på att upptäcka risker innan människor blir sjuka.

För det tredje behöver karensavdraget avskaffas för alla, så att ingen arbetare pressas att jobba sjuk och därmed riskera både sin egen hälsa och säkerheten på arbetsplatsen.

Herr talman! Återvinningsbranschen är viktig för Sverige. Men dess verksamhet får aldrig bedrivas på bekostnad av människors hälsa. Den här debatten borde leda till lite mer än bara avvaktande. Den borde leda till åtgärder som märks på golvet där människor arbetar.

Jag tackar ministern för de svar jag fått hittills och kommer nyfiket att följa frågan vidare.

(Applåder)

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Jag vill invända mot beskrivningen att det här skulle handla om att vi ritar upp principer och inte genomför riktiga åtgärder. Uppdraget till Arbetsmiljöverket att bli mer träffsäkert och arbeta mer riskbaserat syftar just till att kunna identifiera verksamheter som den som det har rapporterats om i medierna för att utöva tillsyn där. Det gäller att arbeta effektivt. Vi har dessutom tillfört medel till Arbetsmiljöverket, det vill

säga gett mer pengar, just i syfte att de ska ha en skärpt och effektivare tillsyn.

Jag tycker att den här debatten är väldigt viktig. Ingen ska behöva skadas eller dö på sin arbetsplats. Arbetsgivarnas ansvar för arbetsmiljön behöver hela tiden lyftas upp. Jag tror i grund och botten att vi har exakt samma ambitioner i frågan. Arbetsmiljö är jätteviktigt. Vi måste hela tiden påminna arbetsgivarna om deras ansvar, föra den här diskussionen och säkerställa att Arbetsmiljöverket har de resurser och verktyg som krävs för att göra sitt jobb. Det tycker jag att den här regeringen också gör.

Med det vill jag tacka så hemskt mycket för den här viktiga debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:46
5 december

*Svar på
interpellationer*

§ 15 Svar på interpellation 2025/26:159 om arbetslösheten

Anf. 75 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Sofia Amloh har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att minska arbetslösheten.

Jag vill inledningsvis förstås tacka för en mycket angelägen interpellation.

Ett arbete är inte enbart av betydelse för varje människas ekonomi. För de flesta människor innebär värdet i ett arbete att bidra till samhället och att ha tillgång till socialt umgänge och ett sammanhang. Arbetslösheten i Sverige är hög och har varit det i många år. En del av arbetslösheten bedöms vara konjunkturell, men den höga arbetslösheten har framför allt strukturella orsaker.

En stor andel av de arbetslösa har begränsade färdigheter och står långt ifrån arbetsmarknaden. Runt 70 procent, eller cirka 250 000 personer, av de inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhör någon av de grupper med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden som i genomsnitt löper större risk för längre tider utan arbete. Bland dessa finns framför allt många som är födda utanför Europa och många som har mycket kort utbildning.

Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för minskad arbetslöshet. På det generella planet har ett förstärkt jobbskatteavdrag införts, vilket ökar incitamenten att gå från arbetslöshet till arbete. Därutöver genomför regeringen en bidragsreform som på sikt förväntas bidra till att minska den strukturella arbetslösheten.

På det arbetsmarknadspolitiska området har arbetslöshetsförsäkringen reformerats, så att den blir en tydligare omställningsförsäkring som stärker arbetslinjen och minskar risken för fusk och fel.

I budgetpropositionen för 2026 föreslår regeringen bland annat att Arbetsförmedlingen får medel för att förbättra sökaktiviteten, matchningen och kontrollen av arbetssökande. Tillskottet syftar även till att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten hos de arbetssökande och därmed bidra till att fler personer kommer i fråga för befintliga vakanser.

På utbildningspolitikens område föreslår regeringen ytterligare satsningar på yrkesutbildning för vuxna, som bland annat innebär en förstärkning och förlängning av pilotverksamheten med nationell yrkesutbildning till 2028. Det innefattar även en intensifierad utbyggnad av yrkeshögskolan.

Som min redogörelse visar riktar regeringen åtgärder mot både den konjunkturella och den strukturella arbetslösheten. Regeringen följer utvecklingen på arbetsmarknaden noggrant och är beredd att vidta ytterligare åtgärder framöver om läget kräver det.

Anf. 76 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för ytterligare några svar i den här debatten! Vi får se hur långt de räcker. Just nu tycker jag inte att de räcker speciellt långt.

Arbetslösheten har nått nya mardrömsnivåer. Den biter sig fast och når nya grupper. Det är 100 000 fler som har blivit arbetslösa sedan regeringen tillträdde. Konkurserna är rekordmånga och tillväxten bottenlåg.

Långtidsarbetslösheten biter sig fast, och Konjunkturinstitutet varnar för att det kommer att bli värre eftersom arbetslösheten inte sjunker på det sätt som den brukar göra. Det är ett oerhört misslyckande. Det går inte att beskriva det som någonting annat. Ändå har statsrådet inga bra svar.

Herr talman! Arbetslösheten är inte ett individuellt problem. Det är ett kollektivt samhällsproblem. De samhällsekonomiska konsekvenserna är enorma, och det är ett slöseri som Sverige inte har råd med. Det är också helt förödande för den enskilda. Barn får arbetslösa föräldrar. Unga som vill starta sitt vuxenliv kan inte göra det.

Jag träffar och lyssnar på arbetslösa och läser otaliga berättelser med beskrivningar av hur det känns att gång på gång bli avvisad och få nej och många gånger inte ens få komma på anställningsintervju – om det alls finns några jobb att söka. Att inte ha ett arbete att gå till gör att det känns som om man kanske inte behövs och inte får bidra. Att inte få göra rätt för sig bryter faktiskt ned människor, successivt.

Idén att det ska gå att straffa folk in i arbete har effektivt avfärdats av Finanspolitiska rådet. Det saknas inte incitament; det talar man tydligt om. Det som saknas är just arbeten att gå till.

Herr talman! Att det skulle löna sig att gå på bidrag är en borgerlig myt och har ingenting med dagens verklighet att göra. Det är respektlöst och direkt stötande att kalla arbetslösa människor lata när arbetsmarknadsministern själv inte orkar lyfta ett finger för att sänka arbetslösheten.

Herr talman! Jag vill upplysa arbetsmarknadsministern om att hans jobb går ut på att få fler att gå till jobbet – inte färre. Så har det blivit med den här regeringen. Regeringen har tappat kontrollen, och krisinsikten är långt borta. Det finns ingen plan. Man erkänner inte ens att det finns en kris på arbetsmarknaden. Det vi socialdemokrater kräver är att man tar sitt ansvar.

Herr talman! Regeringens arbetslinje knäcker inte arbetslösheten; den knäcker de arbetslösa. Det kan vi aldrig acceptera.
(Applåder)

Anf. 77 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Jag representerar Västmanland, ett län som har drabbats mycket hårt av massarbetslösheten i Sverige. I flera kommuner ligger nivån långt över riksgenomsnittet, och allra mest alarmerande är läget i Köping, där ungdomsarbetslösheten är näst högst i hela landet.

Köping har redan fått ta emot en hel del smällar. Högerstyret i regionen har i samarbete med Sverigedemokraterna lagt ned akutmottagningen där.

Det är ett riktigt dråpslag för hela bygden. Och som om inte det räckte kom ytterligare ett dråpslag när GKN Epowertrain, ett industriföretag som länge varit en av Köpings största arbetsgivare, avvecklar sin verksamhet. Hundratals människor drabbas. Varlade och deras familjer sitter nu vid köksbord runt om i kommunen och försöker förstå vad framtiden ska fyllas med. Det är en hel lokal arbetsmarknad som gungar. I en sådan situation borde staten kliva fram.

Det borde vara tydligt att det är utbildning som behövs, att människor måste ges nya chanser och att industrin behöver ett partnerskap med staten, inte passivitet. I stället ser vi en regering som lämnar över ansvaret till kommunerna och hoppas att allt ska lösa sig. Men det gör det inte. Det kommer inte att lösa sig av sig självt i Köping, Sala, Fagersta, Hallstahammar, Surahammar, Västerås eller Kungsör. Det behövs en aktiv stat som partner till kommunerna.

Arbetsförmedlingen rapporterar att nästan 40 procent av de inskrivna arbetslösa i Västmanland saknar fullständig gymnasieutbildning. Det är betydligt fler än i landet i övrigt. Det betyder förstås att utbildningen borde byggas ut, inte monteras ned. Matchningen måste förstärkas, inte försvagas. Det måste betyda att staten ska vara mer närvarande, inte mer frånvarande.

Regeringens linje har inte motsvarat några förväntningar. Det finns inte tillräckligt med arbetsmarknadsutbildningar och omställningsverktyg, utan lägre ambitioner för industrins konkurrenskraft och mindre trygghet för löntagare.

Herr talman! Det här är ett svek mot Köping, mot Västmanland och mot de människor som varje dag försöker göra rätt för sig men som står ensamma när jobben rycks undan. Vad gör då regeringen? Och vad gör Liberalerna, som har arbetsmarknadsministerposten? De har ju inte satt ett enda tydligt avtryck. Departementet hade först en arbetsmarknadsminister som hette Johan Pehrson. Sedan hade man en annan som hette Persson, och nu har man ännu en Johan. Men oavsett om det är en Johan, en Persson eller en Johan till har arbetslösheten fortsatt skena. Det är nu 100 000 fler människor som är utan arbete. Det duger inte. Sverige behöver en ny riktning.

Om – när – vi socialdemokrater vinner valet nästa år kommer vi att göra det som krävs. Vi ska rikta skarpa insatser så att ungdomar kommer in på arbetsmarknaden. Vi ska knäcka massarbetslösheten. Vi ska storsatsa på arbetsmarknadsutbildningar. Vi ska se till att industrin anställer fler, inte flyttar utomlands. Vi ska slopa karensen, som straffar vanliga arbetare. Vi ska återupprätta a-kassan så att den ger en trygghet värd namnet. Vi kommer aldrig att lämna Köping eller någon annan kommun som krisar i sticket när staten behövs.

(Applåder)

Anf. 78 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Tack, interpellanten, för en viktig fråga om vad som behöver göras för att minska arbetslösheten i Sverige!

Jag deltar i den här debatten för att jag vill ge arbetsmarknadsministern en bild från mitt hemlän. Ur Arbetsförmedlingens statistiska perspektiv har Örebro län en sysselsättningsgrad som är lite högre än riksgenomsnit-

tet. Faktum är att arbetslösheten har minskat lite grann i Örebro län till skillnad från riket som helhet, där arbetslösheten ökar.

Det kanske är Örebro län som statsministern och finansministern har tänkt på när de under hösten har sagt att det ljusnar framöver. Om man bara ser människor som statistik ljusnar det lite grann i Örebro län i Arbetsförmedlingens statistik över arbetsmarknadsläget. Men det ser olika ut i olika kommuner, och det finns olika sorters statistik.

Tittar man i stället på antalet varslade ser statistiken inte särskilt ljus ut. Medan antalet varsel i Sverige som helhet minskade under juli, augusti och september såg vi däremot en kraftig ökning av varslen i Örebro län. Jag tänker lyfta fyra exempel ur statistiken som sammantaget räknar upp till 300 människor som riskerar att bli eller som redan har blivit arbetslösa.

I Frövi och Rockhammar varslades 90 personer av Billerud i september.

I Hasselfors varslades halva arbetsstyrkan, 50 personer, vid sågverket i september.

I Degerfors varslades 53 personer vid stålverket i oktober.

I Guldsmedshyttan blev 120 personer av med jobbet när bruket nyligen lades ned.

Den sista gjutningen i Guldsmedshyttan gjordes den 27 oktober. Det blev slutpunkten för en historia som började med en hytta på 1400-talet som blev ett bruk efter ett beslut av Gustav Vasa 1551. Jag vet inte om minister Britz har varit i Guldsmedshyttan, men jag tror att han kan föreställa sig att den dominerande känslan i Guldsmedshyttan nu i december inte är att det ljusnar vid horisonten.

Herr talman! Vi hörde statsrådet berätta att en stor andel av de arbetslösa har begränsade färdigheter och står långt från arbetsmarknaden och att många är födda utanför Europa och har kort utbildning. Det stämmer inte när vi pratar om de varslade och uppsagda i Frövi, Rockhammar, Hasselfors, Degerfors och Guldsmedshyttan. Det här är människor som alldeles nyss stod mitt i arbetsmarknaden med utvecklade färdigheter för precis det jobb som de hade att utföra. Många av dem har rötterna djupt förankrade i bygden. Det är människor som har burit arvet av en svensk arbetslinje ända sedan Gustav Vasas tid. Jag tycker att de förtjänar ett bättre svar på frågan om vilka åtgärder ministern och regeringen tänker vidta för att minska arbetslösheten.

(Applåder)

Anf. 79 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag kommer från Östergötlands län, ett län som mår relativt väl. Men vi har också problem där. Vi har lägre sysselsättningsgrad än genomsnittet. Vi har högre långtidsarbetslöshet än riket i övrigt. Även Östergötland har en varselproblematik, precis som i de flesta län i dagsläget.

Jag tänker fokusera på långtidsarbetslösheten. Jag har själv lång erfarenhet som kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande. Vi har av och till haft problem med långtidsarbetslöshet. Men jag har också erfarenhet från den tid då vi innehade regeringsmakten. Vi hade då förslag och vidtog åtgärder för att bryta långtidsarbetslösheten. Jag saknar det i regeringens politik. Det handlar om satsningar på utbildningar, matchning och olika åtgärder.

Vi hade till exempel plusjobb, något som verkar vara näst intill förhatligt hos den SD-ledda regeringen. De innebar dock en möjlighet att genom utbildning komma in i anställningar, framför allt i offentlig sektor. Att kombinera yrkesutbildning och arbetsmarknadspraktik med konkreta behov var väldigt lyckat.

Det som nu syns i statistiken är att grupperna långtidsarbetslösa och de som saknar eftergymnasial utbildning ökar. Det är dessa grupper man i allra högsta grad behöver jobba med. Men i stället skär SD-regeringen ned på satsningar inom arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken för de här grupperna.

I våra budgetmotioner har vi föreslagit och drivit på för satsningar med betydligt mycket mer medel till kompetensförsörjning och arbetsmarknadsutbildningar. Det är väldigt lågt hängande frukter. Sådana utbildningar ger ganska snabbt effekt om man också matchar med de behov som finns på arbetsmarknaden i dag.

Det känns som att regeringen helt har kapitulerat i fråga om matchningsproblematik kopplat till vad som efterfrågas av näringslivet. Det gäller framför allt möjligheten för dem som har stått utanför arbetsmarknaden ett tag. Risken är att antalet inskrivna långtidsarbetslösa ökar ännu mer eftersom det saknas mycket politik för att få genomslag.

Min fråga till statsrådet är: Vilken politik eller över huvud taget något har statsrådet att erbjuda i fråga om framför allt kompetensförsörjning och utbildning? Statsrådet har gett en del svar, men det är långt ifrån tillräckligt när läget ser ut som det gör.

(Applåder)

Anf. 80 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Arbetslösheten ligger på 9 procent. Sverige har i dag EU:s tredje högsta arbetslöshet. Över en halv miljon människor saknar ett jobb att gå till. Det har ökat med 100 000 sedan den här regeringen tillträdde. Det hade inte behövt vara så här. Om Sverige bara följt samma utveckling som övriga Europa hade 70 000 fler människor varit i arbete. Men regeringen gör inte vad som krävs. Man har ingen krisinsikt. Man skär ned. Man väntar. Man hoppas. Man är helt passiv medan arbetslösheten biter sig fast.

Med högerns budgetpolitik har resurserna till den aktiva arbetsmarknadspolitiken halverats, alltså alla de insatser som behövs för att människor ska kunna få jobb, utbildningar, coachning, subventionerade anställningar, arbetsmarknadsutbildningar och andra stödinsatser.

Samtidigt som det råder massarbetslöshet planerar regeringen för att fortsätta skära ned. Det här är märkligt när en så stor andel står så långt ifrån arbetsmarknaden eller, som ministern säger, har svag konkurrensförmåga. Då borde man absolut inte fortsätta med sin besparingslinje utan se till att satsa på dessa individer så att de kan ta sig till jobb. Det kan kosta lite mer när människor står så långt ifrån arbetsmarknaden. Det tror jag att också ministern förstår.

Jag bor i Vetlanda i Jönköpings län, ett län som under lång tid har varit ett av Sveriges starkaste industri- och exportlän. Det är ett län där människor alltid har arbetat sig igenom kriser. Vi har hög sysselsättning och låg arbetslöshet. Men under den här arbetslöshetskrisen har även Jönköpings län fått ökad arbetslöshet.

Byggkrisen slår särskilt hårt mot Småland och Jönköpings län, som är ett av Sveriges viktigaste områden för träindustri och småhustillverkning. En stor majoritet av landets trähusproduktion finns där. Men i dag är vart fjärde jobb i träindustrin borta. Det har inte byggts så här lite småhus på över 100 år, och byggtakten är den lägsta på 30 år.

Byggkrisen har tvingat anrika småhustillverkare att lägga ned, med förödande konsekvenser för mindre orter på landsbygden. Ändå har regeringen inte presenterat någon politik för att få igång byggandet, för att kunna rädda de arbetstillfällena som fanns och finns i Jönköpings län. Man har sagt nej till branschens begäran om att öppna för korttidsstöd till träindustrin. Konsekvensen är tydlig: Fungerande företag slås ut, kompetens försvinner och jobben riskerar att inte komma tillbaka.

Det är inte bara byggnadsarbetare som drabbas. Arbetslösheten har ökat i flera grupper: bland äldre, bland akademiker och bland unga, som tidigare relativt snabbt etablerade sig på arbetsmarknaden, inte minst inom industrin.

Herr talman! Arbetslöshet är inte bara en siffra. Det är något som riskerar att slå sönder familjer, drömmar och liv. Det handlar om unga som inte kommer in på arbetsmarknaden utan får börja sitt vuxenliv i arbetslöshet och äldre som får avsluta sitt yrkesliv i förtid. Det är ett slöseri med människors kraft, kunskap och erfarenhet. Jag hoppas verkligen att ministern har några nya besked att ge om vad regeringen kan tänka sig att vidta för åtgärder för att komma åt arbetslösheten.

(Applåder)

Anf. 81 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Ministern önskade nyss trevlig helg. Vi ska ta helg om en liten stund, men det är väldigt många där ute som arbetar i dag och som ännu inte har tagit helg. Men alldeles för många är också de som inte har ett arbete att gå till i dag, där de kan önska sina arbetskamrater trevlig helg efter en lång och intensiv arbetsvecka. Det vill jag prata lite grann om nu.

Jag sitter i socialförsäkringsutskottet och har för vana att debattera med ministrarnas kollega Anna Tenje. När jag talar om hur vi ska bekämpa barnfattigdom och skapa bättre förutsättningar, framför allt för ensamstående föräldrar i vårt land, återkommer hon ofta till det här med arbetslinjen. Jag tyckte att det var passande att nu få debattera denna fråga med arbetsmarknadsministern, som borde vara den som står längst fram och företräder arbetslinjen. Jag är jättenyfiken. Vilka insatser innehåller den? Vilka är förslagen? Var är propositionerna? Eller går arbetslinjen endast ut på att göra livet sämre för dem som redan har det tufft?

Jag undrar genuint vad arbetsmarknadsministern gör om dagarna, när en halv miljon människor är arbetslösa i Sverige. Hur ser en arbetsdag ut? När kliver han in på jobbet? Vilka pratar han med? Vilka är det han träffar? Jag är genuint intresserad. Att i princip inte lägga några andra förslag än att sänka a-kassan för alla dem som nu har blivit indragna i Tidöregeringens arbetslöshet är häpnadsväckande. Det råder ingen arbetslinje på Arbetsmarknadsdepartementet. Det är en arbetslöshetslinje som de tågar fram med.

I mitt Halland, som generellt har en lägre arbetslöshet än riksgenomsnittet, har arbetslösheten också tydligt ökat, i princip i alla kommuner.

När jag debatterade frågan med den tidigare arbetsmarknadsministern kunde jag få svar som ”Ja, blir du varslad nu, på exempelvis pappersbruket i Hylte, rekommenderar jag dig att flytta till en annan kommun”. Men åtgärderna fortsätter att vara som spårlöst försvunna.

Jag är jättenyfiken, arbetsmarknadsministern. Berätta för oss vad det är du gör!

(Applåder)

Anf. 82 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Tack till statsrådet! Men framför allt tack till vår interpellant, som har tagit upp den viktiga frågan om arbetslösheten här i dag.

Vi har EU:s tredje högsta arbetslöshet. Vi har en halv miljon svenskar som är arbetslösa och inte har ett jobb att gå till. Samtidigt som andra länder i Europa lyckas vända utvecklingen drabbas allt fler i Sverige av arbetslöshet. Om Sveriges utveckling hade följt den europeiska hade ungefär 70 000 fler svenskar haft ett jobb att gå till. Ungdomsarbetslösheten är skyhögt.

Det här handlar inte om siffror. Det handlar om människor av kött och blod, som ska betala räkningar och betala för barnens vinterkläder och som vill ha råd med julklappar till sina nära och kära, inte minst till sina barn.

Det är människor som undrar om de är eftertraktade. Först är det ett nej, och sedan är det två och tre. Kanske finns självkänslan kvar där någonsans. Men sedan handlar det om tio nej, och då börjar det bli jobbigt. Femtio nej äter sig in i psyket, och självkänslan skadas. Ändå är det inte en individs fel. Det handlar om ett samhälleligt problem, kollektiva problem – regeringens problem.

Arbetsförmedlingens rapport om arbetsmarknadsläget för kvartal 2 visar att arbetslösheten nu också drabbar oss i Stockholms län. Allt fler behövs skriva in sig vid Arbetsförmedlingen. I Stockholms län var det faktiskt betydligt fler än på andra håll som tvingades att skriva in sig under andra kvartalet. Det var en ökning med 8 procent, att jämföra med riksgenomsnittet på 5 procent. Det kanske inte är så konstigt, för här går de ekonomiska hjulen snabbare också när det går åt fel håll.

Arbetslösheten fungerar som en influensa. Varje företag som lägger ned verksamhet medför fler arbetslösa som i sin tur minskar sin konsumtion, vilket i sin tur tvingar fler företag att minska sin verksamhet – och så fortsätter det. Fler och fler människor blir arbetslösa. Vaccinet mot den här typen av kris, som Tidöregeringen nu bara förstärker, är därför i stället positiva investeringar som skapar framtidstro.

Vi socialdemokrater vill göra detta. Vi vill satsa mer på kompetensförsörjning och arbetsmarknadsutbildningar. Det har vi i vår budget. Vi vill satsa mer på det som också skapar fler jobb för hela Sverige – en strategi för vår industri. Vi vill satsa på exempelvis den gröna omställningen, som vi vet ger fler jobb och där Sverige har fördelar. Vi socialdemokrater vill ha en ambitiös klimatpolitik. Vi vill ligga i framkant när det gäller de moderna jobben, digitaliseringen och det som vi vet kommer att vara fördelar för de länder som satsar. Vi ger också betydligt mer till Industrilivet.

Kort sagt: Vi har en plan för hur man bekämpar arbetslöshet. Borgerliga regeringar har aldrig det. Jag var SSU:s förbundsordförande när Reinholdtregeringen styrde. På den tiden drabbades världen av finanskrisen. Men den svenska regeringen stod väldigt passiv. Vi fick en rekordhög

ungdomsarbetslöshet även då. Den dåvarande arbetsmarknadsministern uttryckte det som att vi hade skitår att förvänta oss. Det var ungefär den hållning han hade på Arbetsmarknadsdepartementet. Vi sa: Politiken får aldrig ha den passiva inställningen när människor drabbas av arbetslöshet. Vi måste investera i det som ger framtidsstro och det som ger jobb. Och vi måste ge en ung generation chansen att starta sitt vuxna liv med arbete. (Applåder)

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack igen, ledamöterna, för den här diskussionen!

Steg för steg genomför nu regeringen planen för att bryta arbetslösheten, såväl den strukturella som den konjunkturella. Planen består av tre delar.

För det första ska det finnas utbildning som leder till jobb. Det handlar om yrkesutbildningar, inte minst. Vi satsar nu på 11 000 fler utbildningsplatser. Det handlar också om utbildning i svenska språket. Den svenska arbetslösheten är stor. Ungefär hälften av de arbetslösa är utrikes födda. Av de långtidsarbetslösa är nästan två tredjedelar utrikes födda.

Språket är nyckeln. Språket är det som avgör både om man kan tillgodogöra sig en annan utbildning och om man kan passa på den svenska arbetsmarknaden.

För det andra ser vi till att det alltid lönar sig bättre att arbeta än att leva på bidrag. Vi säkerställer också att vi sänker skatten för dem som arbetar så att man både får mer pengar i plånboken och vågar konsumera och på den vägen bryter den lågkonjunktur vi befinner oss i och också får starka incitament att ta det där extra påhugget.

För det tredje ska vi ha en stram asylinvandring. Jag kan inte nog framhålla hur viktigt det är att vi nu satsar de resurser Sverige har på att hjälpa de människor som i dag står långt från arbetsmarknaden, inte minst de utrikes födda. Det betyder att man inte kan öka asylinvandringen. Det skulle försvåra den uppgift vi har framför oss. Det skulle innebära att fler personer drabbas av långtidsarbetslöshet.

Mot regeringens politik står bland annat Socialdemokraterna, som satsar mindre på att bryta lågkonjunkturen. De vill göra det dyrare att anställa unga. De vill göra det mer lönsamt att leva på bidrag, särskilt under långa tider, så att människor fastnar i ett passiviserande bidragsberoende. De vill höja asylinvandringen och säger nej till bidragstak. De vill ha högre skatt på arbete.

Det är för mig glasklart vilket alternativ i Sverige som har en arbetslinje och en politik för att få fler i arbete och färre arbetslösa.

Anf. 84 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Det ekar fortfarande väldigt tomt i regeringens tunnor. Vi kan alla konstatera – det är svårt för regeringen att undvika det – att det är fler som blir arbetslösa för varje år som går med den här regeringen.

Som jag sa i mitt första inlägg borde arbetsmarknadsministern se till att fler går till jobbet, inte färre. Det är lite grann av en arbetsmarknadsministers funktion. Men det är inte den sysselsättning man har Arbetsmarknadsdepartementet just nu. Det finns inga förslag på våra bord. Eller jo, det har kommit ett förslag om att försämra a-kassan för dem som nu blir

arbetslösa. Detta är tydligen vad arbetsmarknadsministern gör och vad de håller på med på departementet.

Ska det inte vara färre som går ut i arbetslöshet och fler som går till arbetet? Det är väl arbetsmarknadsministerns arbetsuppgift att se till det? I så fall är det ju ett misslyckande, för det blir 100 000 fler arbetslösa med SD-regeringen. Jag tycker att det är kvitto nog. Vi vet vad regeringen går för.

Senaste gången borgerliga politiker innehade regeringsmakten, med Reinfeldt som pratade arbetslinje, ökade arbetslösheten. Nu fortsätter man i samma hjulspår med en arbetslinje som leder till arbetslöshet och till att människor blir fattigare.

Om människor blir fattigare och får det riktigt jäkla tufft – ursäkta språket, fru talman – kommer det alltså att finnas fler jobb att söka hos Arbetsförmedlingen. Det är en logik som vi aldrig riktigt har förstått. Arbetsmarknadsministern får gärna förklara för oss socialdemokrater hur det blir fler jobb att söka när människor blir fattigare.

Vi tror på tillväxtpolitik. Vi tror att om vi investerar i människor – om människor får möjlighet att ta ett arbete och om vi ser till att fler företag blir bättre, växer och mår bra – blir det också fler som får jobb.

Fru talman! När ministern får frågor av Svenska Dagbladet om den ökade arbetslösheten bland akademiker – den har blivit 30 procent högre, och gruppen akademiker växer snabbt bland de inskrivna på Arbetsförmedlingen – veknar han. Då försvinner tuffheten. Då vet han att det är ganska jobbigt att vara arbetslös. Det ser man när man läser svaren. Då är det inte tal om att de ska plocka bär i norra Sverige eller att det bara handlar om lathet. Då förstår man att det är tufft att vara arbetslös.

Detta, fru talman och alla som lyssnar på debatten, är inget annat än rent klassförakt från Sveriges arbetsmarknadsminister! Det kan inte bli mer uppenbart att det inte är en uppgift för Liberalerna eller den här regeringen. Att bekämpa arbetslösheten handlar om att skapa fler vägar och möjligheter. Det handlar om att inte överge människor som vill göra rätt för sig. Man måste vilja se att fler kan gå till jobbet. Att strunta i massarbetslösheten är ett enormt svek mot Sverige och alla som nu är arbetslösa.

(Applåder)

Anf. 85 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern har i debatten här i dag beskrivit för oss att en stor andel av de arbetslösa har begränsade färdigheter och står långt från arbetsmarknaden. De har svag konkurrensförmåga. Många är födda utanför Europa. De har kort utbildning.

Då är ju följdfrågorna uppenbara: Hur ska de arbetslösa kunna utveckla sina färdigheter? Hur ska de komma närmare arbetsmarknaden? Hur ska de stärka sin konkurrensförmåga? Och hur ska de bygga på sin utbildning? Hur ska de kunna bygga på språket, om det nu är det som saknas när de är födda utanför Europa? Arbetsmarknadsministern har inte mycket att säga om det. Han pratar i stället om invandrare som ett problem.

Han talar om mer pengar, mer av skatteavdrag till dem som har jobb, för att öka incitamenten att gå från arbetslöshet till arbete. Men jobbskatteavdrag är ett riktigt dåligt svar till dem som precis har blivit av med sitt jobb i Guldsmedshyttan. Regeringens bidragsreform är väl ett ännu sämre

svar till dem på stålverket i Degerfors som just nu är oroliga för framtiden. En sämre a-kassa är ett riktigt uselt sätt att stärka arbetslinjen.

Det blir inga nya jobb i Hasselfors, i Frövi eller någon annanstans för att Tidöregeringen sänker a-kassan. Det blir bara mindre pengar i plånboken för den som blir arbetslös.

Fru talman! Sverige behöver en politik för att folk ska få behålla sitt arbete och för att fler ska få ett arbete i Sverige. Sverige behöver inte en politik som skuldbelägger och bestraffar dem som har blivit arbetslösa. (Applåder)

Anf. 86 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! I ministerns svar blir det tydligt för alla vad regeringens medicin mot arbetslösheten är: en sämre a-kassa och ett bidragstak. Båda baseras på en idé om att folk som är arbetslösa inte vill arbeta och att de bara behöver piskas hårdare. Bara de blir lite fattigare kommer de att få ett jobb.

Detta är både felaktigt och respektlöst mot hundratusentals människor som är arbetslösa. Industri- och byggnadsarbetare som blivit uppsagda, nytexaminerade akademiker och yrkesutbildade som inte får sitt första jobb, människor som saknar rätt kompetens och gång på gång får nej behöver inte fattigdom. De behöver stöd, utbildning och riktiga jobb.

Jobbskatteavdraget har provats gång på gång. Ändå fortsätter högern med något som liknar en dåres envishet att hävda att skattesänkningar automatiskt leder till fler jobb. Men verkligheten visar något helt annat. Vi har sett jobbskatteavdrag på jobbskatteavdrag, och ändå ökar arbetslösheten.

Samtidigt presenteras ingen politik för att få igång bostadsbyggandet, ingen politik för nya industrietableringar och ingen politik för nya jobb. Tvärtom avskaffar regeringen statliga kreditgarantier som har bidragit till investeringar i svensk industri och nya arbetstillfällen.

Fru talman! Arbetsmarknadsministern säger i sitt svar att han följer situationen noggrant och att regeringen är beredd att vidta åtgärder om läget kräver det. Men om inte massarbetslöshet får regeringen att agera, vad är det då som ska till? Hur hög ska arbetslösheten behöva bli innan regeringen lägger fram några nya förslag som faktiskt pressar tillbaka den? (Applåder)

Anf. 87 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för klarheten! Jag fick äntligen reda på vad arbetslinjen går ut på.

Det var lite kort om utbildning i början; det var hans första prioritet. Det är märkligt att man lyfter upp det som arbetsmarknadsminister, tänker jag. Vi har ju 500 000 arbetslösa och drygt 6 000 personer som läser en arbetsmarknadsutbildning.

Utöver det var det ord och budskap om att göra människor bara lite fattigare. Får de det bara lite tuffare kommer de att vilja ta ett arbete.

Problemet är att verkligheten är statsrådets värsta fiende. Statsrådets parti har innehaft posten som arbetsmarknadsminister i snart fyra år. Under den tiden har 100 000 fler blivit arbetslösa. Arbetsmarknadsministern må vara relativt ny på jobbet. Men ni har haft ansvaret under väldigt lång tid

nu, och facit är väldigt tydligt: Arbetslösheten har fördjupats och förvärrats.

Under tiden som vi har debatterat här har klasser med ungdomar kommit in på läktaren och gått ut. Många av dem kommer snart att gå ut i ungdomsarbetslöshet, för även där toppar Sverige statistiken i jämförelser inom EU.

Var är bostadsbyggandet? Var är initiativen för det? Och när vi ändå talar lite grann om unga, varför vägrar arbetsmarknadsministern att satsa på att ungdomar som är inskrivna på Arbetsförmedlingen kan ta körkort så att de kan ta de jobb som finns?

Svaret är nej, nej, nej på allt. Problemet är att det inte finns några andra svar. Det finns inga andra förslag. Det handlar i stället om att göra människor lite fattigare. Det ska väljarna veta om nu när vi snart går till val.
(Applåder)

Anf. 88 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Tack till arbetsmarknadsministern för debatten!

Arbetsmarknadsministern har svarat något diffust på den här interpellationen och i interpellationsdebatten, något diffust om sämre a-kassa och bidragstak och att de som inte har jobb inte vill ha jobb. De borde ha det fattigare, för då skulle de bli motiverade.

Tidö, Alliansen och högern har alltid tyckt så. Rika jobbar mer om de får mer pengar; fattiga jobbar mer om de får mindre pengar. Det finns ingen logik. Det finns inte heller någon evidens. Tvärtom har borgerliga regeringar alltid misslyckats med arbetslöshetsfrågan.

Förra gången vi hade en borgerlig regering var jag själv ordförande för SSU. Jag minns den enorma och bitande arbetslösheten då, som drabbade inte minst den unga generationen väldigt hårt. Nu ser vi det upprepas, och det beror på att borgerliga regeringar inte vill använda arbetsmarknadspolitik. Man vill inte investera i framtidsbranscher, och man är helt ointresserad av fördelningspolitik.

Alla de här tre delarna är det som vi socialdemokrater tycker är allra viktigast i tuffa tider.

Det är väldigt viktigt just under lågkonjunktur, när det är som svårast, att investera framåt och satsa på de branscher som har framtiden för sig. Nu, i den tid vi lever i, är det de företag som har idéer och investeringar för den gröna, klimatvänliga framtiden.

Man behöver också utbilda dem som ska få de jobb som ligger i framkant. Det handlar om en stark utbildningspolitik med bra arbetsmarknadsutbildningar.

Sist men inte minst har vi fördelningspolitiken. Här har Tidögänget ännu en gång fått det helt om bakfoten. Det är de som har mindre pengar som konsumerar mer när det är svåra tider om de får mer i plånboken, och ni har försämrat för dem med minst inkomster och satsat på dem med mest. Det är orättvist, och det är dåligt när det gäller arbetslösheten.
(Applåder)

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag väntar fortfarande på att få svar på min fråga, som är genuin: Varför satsar Socialdemokraterna mindre än regeringen på att bry-

ta lågkonjunkturen? Lågkonjunkturen är en komponent i den arbetslöshet som vi nu ser.

Låt mig kommentera det som har sagts om arbetslöshetsförsäkringen och den reform som den här regeringen har genomfört.

Den 1 oktober trädde det nya regelverket för arbetslöshetsförsäkringen i kraft. Den reformen stärker arbetslinjen. Den ökar incitamenten för arbetslösa att söka och ta jobb. All forskning visar att det är de som söker jobb som hittar jobb.

Vår linje är tydlig: Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring som lämnar ekonomiskt stöd mellan jobb. Det ska inte vara en långvarig försörjning. Om arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en långvarig försörjning blir arbetslösheten högre.

Vi har också gjort försäkringen mer generös, kan man säga. Vi har sett till att det är fler som omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Vi har sett till att det är enklare att hantera arbetslöshetsförsäkringen för den enskilde men också för företag och andra arbetsgivare, som tidigare har behövt ägna en stor del av sin administration åt att rapportera hur mycket man har jobbat. Vi har också höjt taket i arbetslöshetsförsäkringen så att den fungerar som en trygghet mellan jobb men inte fungerar som en långvarig försörjning.

Det här är bra politik. Det här är en del i att sänka arbetslösheten. Det är en del i att stärka arbetslinjen i Sverige.

Anf. 90 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag inledde den här viktiga debatten med att säga att det inte finns någon krisinsikt hos den här regeringen, krisinsikt om det mycket allvarliga läget med massarbetslöshet på arbetsmarknaden, och det har blivit otroligt tydligt i den här debatten.

Statsrådet står här i kammaren, fru talman, och säger att regeringens åtgärder fungerar bra. De här människorna ska få det tuffare och tuffare; då kommer de att ta jobb. Det kommer inte att komma några fler förslag från Arbetsmarknadsdepartementet om åtgärder på arbetsmarknaden i de här frågorna. Det står klart att man tycker att a-kassan och de regeländringarna fungerar bra.

Då undrar jag, fru talman, var arbetsmarknadsministern håller till. Det måste vara någonstans där inga som helst berättelser om verkligheten når honom, för den blir oerhört tydlig om man går ut och tittar och lyssnar på hur det faktiskt ser ut.

Fru talman! Det här är ett oerhört misslyckande. Det kan inte vara något annat, och det ska vi vara otroligt tydliga med. Det är så många människor där ute som inte vill något annat än att ha ett jobb eller är varslade om att bli av med sitt arbete.

Det finns inte en regering eller en arbetsmarknadsminister i Sverige som tänker ta det här på allvar. De ska bara följa frågan, och det tycker jag är oerhört olyckligt. Vi behöver byta ut den här regeringen.
(Applåder)

Anf. 91 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar för den här diskussionen och debatten! Det är väldigt allvarliga saker vi pratar om.

För att vara långtidsarbetslös i Sverige ska man enligt Arbetsförmedlingens definition ha varit arbetslös i tolv månader. Tolv månader är ganska lång tid. Snart är det jul, och då är man arbetslös. Det kommer en vår. Grönskan kommer, och man har inte några arbetskamrater. Det blir sommar, och man har ingen semester. Det kommer en höst med mörker och regn och utan någon lön – och sedan blir det jul igen.

Arbetslöshet är inte bara ett ekonomiskt problem, utan det kan vara direkt livsfarligt. Folkhälsomyndigheten påpekar att arbetslöshet är en tydlig riskfaktor för psykisk ohälsa och suicid. En kunskapsöversikt som Kommissionen för jämlik hälsa har gjort visar dessutom ett samband mellan arbetslöshet och hjärt- och kärlsjukdomar, ökad risk för riskbruk och missbruk av alkohol. Det leder också till psykiska besvär.

Ju längre arbetslösheten varar, desto tydligare blir de psykiska besvären. Därför måste vi bryta lågkonjunkturen och komma åt den strukturella arbetslösheten. Arbetslösa människor ska vara arbetslösa under kort tid. Det är det absolut viktigaste.

Jag beklagar att Socialdemokraterna lägger fram en politik som inte satsar tillräckligt mycket på att bryta lågkonjunkturen. Jag beklagar att Socialdemokraterna står för en politik som sannolikt skulle innebära fler långtidsarbetslösa. Men det här är en viktig debatt. Tack för den!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2025/26:161 om subventionerade arbeten

Anf. 92 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Sofia Amløh har frågat mig om jag i mitt fortsatta arbete avser att ta i beaktande den forskning som bekräftar vikten av subventionerade anställningar för personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Vidare har hon frågat om jag anser att det finns behov av fler subventionerade anställningar för att skapa möjlighet att gå från isolering till meningsfull sysselsättning och vilka åtgärder jag i så fall avser att vidta. Jag vill inledningsvis tacka ledamoten för frågorna, som berör en viktig del av arbetsmarknadspolitiken.

En stor andel av de arbetslösa står långt ifrån arbetsmarknaden. Väl utformade subventionerade anställningar riktade till denna målgrupp har visat sig vara effektiva, och deltagandet i sådana bör därför öka. Antalet personer som deltar i subventionerade anställningar har dock minskat de senaste åren, eftersom det försämrade läget på arbetsmarknaden har påverkat utvecklingen negativt.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) föreslagit att medel tillförs för att möjliggöra en förlängning av etableringsjobben. Införandet av stödet fördröjdes, och regeringen ser ett fortsatt behov av stöd för målgrupperna långtidsarbetslösa och nyanlända invandrare. Antalet personer som tar del av stödet behöver öka väsentligt, och det är viktigt att arbetsmarknadens parter tydligt arbetar för en sådan volymökning.

Det behövs flera olika verktyg och lösningar för att minska långtidsarbetslösheten. För att fler människor ska komma i jobb behöver fler utbilda

sig för att kunna ta de jobb som finns. Därför gör regeringen satsningar i budgetpropositionen för 2026 för att stärka yrkesutbildningen.

Inom regionalt yrkesvux planerar regeringen en rad förändringar som bland annat syftar till att öka antalet faktiskt genomförda utbildningar. Vi försöker också få till stånd fler utbildningar inom de områden där utbildningarna kostar mer att arrangera. Utbildningar ska också kunna genomföras med bibehållen kvalitet.

Mot bakgrund av den höga arbetslösheten finns det stora behov av att förbättra matchningen av arbetssökande i syfte att korta tiden i arbetslöshet. I budgetpropositionen för 2026 föreslår regeringen därför medel till Arbetsförmedlingen för förbättrad matchning och kontroll av arbetssökande.

Regeringen föreslår att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag ökas med 100 miljoner kronor 2026. Regeringen beräknar ett tillskott på 200 miljoner kronor 2027 och 300 miljoner kronor från och med 2028.

Regeringen kommer att fortsätta följa den här utvecklingen noggrant.

Anf. 93 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tänkte börja med att prata om den aktiva arbetsmarknadspolitiken främsta uppgift. Det är att stödja människor som blir arbetslösa så att de kommer tillbaka till en varaktig sysselsättning och egen försörjning. Eftersom arbetslösa individer utgör en ganska heterogen grupp med varierande behov och förutsättningar krävs ett batteri av arbetsmarknadspolitiska verktyg såsom utbildning, arbetspraktik, vägledning, matchning och subventionerade anställningar eller sysselsättningar.

Sverige satsar resurser på subventionerade anställningar. Det finns goda argument för detta, inte minst mot bakgrund av positiva effekter avseende övergång till osubventionerade anställningar, alltså reguljärt arbete. Detta gäller särskilt om subventionerna riktar sig till grupper med svag anknytning till arbetsmarknaden och särskilda svårigheter att få osubventionerade arbeten.

Det framgår av utredningar att insatser som extratjänster träffade en grupp som var särskilt svag och hade en svag anknytning till arbetsmarknaden. En rapport från Arbetsförmedlingen som publicerades för några år sedan visade att åtta av tio av dem som hade extratjänster hade varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen i två år eller mer. Det bör ses som ett ganska positivt resultat, om de här människorna fick en insats som tog dem från denna passivitet till arbetsmarknaden.

Det behövs fler sådana verktyg, men den här regeringen har ju tagit bort extratjänsterna och de verktyg som behövs för att nå denna långtidsarbetslöshet.

Om man nu inte tycker att det här var en bra form, och bortser från det faktum att den sysselsatte långtidsarbetslösa som då kom närmare den reguljära arbetsmarknaden, kanske man kunde ersätta den med någon annan typ av subventionerad anställning som träffade exakt samma grupp och nådde ungefär lika positiva resultat. Men den här regeringen har inte gjort det.

Den här regeringen, fru talman, har ju tagit bort detta och inte ersatt det med någonting. I min värld är det oerhört märkligt att göra så. Man pratar om att man vill att människor ska gå från att vara passiva till att komma in på arbetsmarknaden, och man pratar om att man vill komma åt långtids-

arbetslösheten – och det fanns insatser som ledde till att man kom in i arbete. Många barn fick se sina mammor gå till jobbet och komma mycket närmare arbetsmarknaden.

Man tar bort den insatsen – och gör vad? Man ersätter den inte med någonting. Det är för mig mycket märkligt, fru talman.

Statsrådet får gärna svara: Hade man tänkt ha någon annan form? Vilken var den i så fall? Varför behövs i så fall färre verktyg och inte fler?

Jag blir väldigt glad att just arbetsmarknadsministern lyfter fram etableringsjobben i sitt svar. Med tanke på att man de senaste två veckorna har varit väldigt noga med att trycka tillbaka ansvaret på arbetsmarknadens parter skulle jag gärna vilja höra hur den tredje parten, som inlett avtalet om etableringsjobben, tänker och resonerar gällande sitt eget ansvar för att få fler i etableringsjobb.

(Applåder)

Anf. 94 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Det finns relativt omfattande forskningslitteratur där effekterna av subventionerade anställningar har studerats, och precis som har lyfts av både ledamoten och mig här visar den på positiva effekter.

För att svara på frågan om etableringsjobben rakt upp och ned: Där har vi självklart en situation där det framför allt är parterna, inte staten, som har skapat modellen. Däremot är staten med som finansör och har löst ett antal problem som har uppstått längs vägen rörande risker när det gäller statsstöd. Inte minst har staten avsatt pengar; i budgetpropositionen för 2026 har regeringen föreslagit att medel till en förlängning möjliggörs, vilket skulle innebära att avtalen om etableringsjobben kan förlängas till och med 2028.

Vi har också rätt ut ett antal frågetecken rörande Arbetsförmedlingens möjligheter och roll i det här systemet. Jag tror att alla de frågetecknen nu är utredda. Det som saknas är arbetsgivare som vet att de kan använda sig av etableringsjobbare, att dessa arbetsgivare anmäler sig till Arbetsförmedlingen och att Arbetsförmedlingen kan kontrollera att arbetsgivarna faktiskt har avtal om etableringsjobb. Där har parterna ett mycket stor informationsansvar gentemot både arbetsgivarna och Arbetsförmedlingen, för detta är ingen information som regeringen sitter på eller som Arbetsförmedlingen i normala fall sitter på. Arbetsförmedlingen vet inte exakt vilka kollektivavtal olika arbetsgivare har.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 räknat på en volymbana som innebär att antalet personer med etableringsjobb ska öka kraftigt varje år fram till och med 2032, då antalet väntas kulminera i ett årssnitt på 9 500 personer. Detta ligger i linje med vad parterna prognostiserade när de genomförde och förhandlade fram reformen; jag tror att de nämnde ungefär 10 000 personer. Målgruppen för etableringsjobb är väl ungefär 100 000 personer.

Volymerna behöver öka väsentligt framöver genom att fler kollektivavtal om etableringsjobb tecknas, men volymerna måste som sagt också öka inom de avtal som redan är tecknade. Arbetsmarknadens parter har ett tydligt ansvar för att arbeta för en sådan volymökning, och regeringen har i dialog med arbetsmarknadens parter bett dem återkomma med en plan för vad de kan göra för att åstadkomma detta. Nu ligger nämligen ansvaret tydligt hos parterna.

Anf. 95 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaren!

Jag skulle vilja återkomma till just extratjänsterna och varför man tog bort dem. Statsrådet och jag är nämligen överens om att de här subventionerade anställningarna har haft positiva effekter, fru talman. Jag är väldigt glad att vi kan skaka hand på det och att vi är överens om den bilden.

Just med tanke på att vi socialdemokrater och regeringen är överens om att extratjänsterna har haft positiva effekter när det gäller att få människor att komma närmare arbetsmarknaden undrar jag varför man har tagit bort dem. Jag undrar också vilken annan form som skulle kunna ersätta extratjänsterna för den särskilda målgrupp som de träffade. Den frågan kvarstår alltså, och jag hoppas att statsrådet kan komma tillbaka och ge tydliga besked om det.

Man kanske till och med överväger att ta tillbaka den här typen av subventionerad anställning; det skulle passa riktigt bra i det arbetsmarknads-läge vi har, med stor långtidsarbetslöshet, för att få fler att komma i sysselsättning och komma ifrån passivitet. Det skulle vara väldigt välkommet, så jag skakar gärna hand med statsrådet om det innan vi lämnar kammaren i dag. Vi får se om det kan vara aktuellt!

Jag går tillbaka till etableringsjobben. Jag blir en aning orolig, fru talman. Jag var inte lika orolig innan som jag är sedan jag fick höra statsrådets svar och att statsrådets syn är att staten inte är en tredje part i detta. Det är tre parter som har bestämt sig för att man vill ha etableringsjobben. Man tror på åtgärden, ser potentialen och har löst en rad uppgifter tillsammans. Man har olika roller och är olika parter, men staten och regeringen är en av tre parter.

Min fråga var vad regeringen gör i sin del. På vilket sätt tar man sitt ansvar i detta? Det pratas nämligen väldigt mycket om vad parterna ska göra. Parterna har till regeringen redogjort för de brister som finns, och det är bland annat just på myndigheten Arbetsförmedlingen som det har funnits en rad brister. Det skulle vara väldigt angeläget – och hjälpa alla tre parter, tror jag – om regeringen tog sitt ansvar och styrde upp detta i regleringsbrevet till Arbetsförmedlingen.

Det är alltså en väldigt enkel fråga till statsrådet: Kommer vi att se styrning gällande etableringsjobb i det regleringsbrev till Arbetsförmedlingen för nästkommande år som borde vara på plats när som helst?
(Applåder)

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tror att den diskussion vi nu har är väldigt viktig. Extratjänster diskuteras mycket, vilket ledamoten lyfter upp, men det finns även andra saker. Det finns till exempel nystartsjobb, och vi har pratat om etableringsjobben.

Jag skulle faktiskt också vilja lyfta upp det aktivitetskrav som kommer att införas från halvårsskiftet 2026 och som innebär att de personer som går på försörjningsstöd och har arbetsförmåga – som alltså är arbetslösa – kommer att tillförsäkras en aktivitet. Vi ställer krav på kommunerna att dessa människor ska aktiveras på olika sätt eftersom passivitet är så farligt, vilket vi har varit inne på i tidigare diskussioner här i kammaren i dag.

Jag skulle vilja säga att vi med den paletten står ganska väl rustade framåt. Etableringsjobben är dock lite grann av ett bekymmer, och vi får

säkert anledning att återkomma till dem senare. Men jag vill även trycka på utbildningar. Det är helt centralt att se till att det finns utbildningar, och regeringen har tillfört ytterligare 11 000 platser på utbildningar som riktar in sig på den typ av yrkeskunskaper som leder till jobb. Även om vi har hög arbetslöshet finns det nämligen många lediga jobb i vårt land.

Ledamoten frågade vad vi gör för etableringsjobben, och jag tror att jag var tydlig med att vi har tillfört pengar i budgeten så att de nu kan förlängas. Nu är det upp till parterna att förlänga de avtal som finns, men det är också upp till parterna att teckna avtal på fler områden. Det behövs nämligen om det här ska ta fart.

Jag delar väl inte helt beskrivningen att det här är en trepartslösning. Det var fackförbund och arbetsgivare som gemensamt kom fram till att det här var en bra idé, och det är de som har tecknat avtalen. Sedan har de kommit till staten och sagt: Så här vill vi göra, och så har staten möjliggjort detta på olika sätt. På det sättet är alltså staten förstås en part, men det är i alla fall i min bok inte så att staten har gått till parterna för att åstadkomma detta. I stället har parterna själva kommit fram till detta och tecknat avtal, och sedan bidrar förstås staten med pengar, regelverk, statsstödsprövning gentemot EU och annat som behövs för att möjliggöra detta.

Vi tror dock på etableringsjobben; vi tycker att de har stor potential även om de hittills inte har levererat. Den nära framtiden kommer väl att visa om de kommer att göra det eller inte, men då krävs det flera avtal, det krävs fler arbetsgivare som efterfrågar etableringsjobbare och det krävs bättre informationsgivning till Arbetsförmedlingen.

Anf. 97 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag börjar nog med att vara väldigt tydlig med att just aktivitetskravet inte är en subventionerad anställning.

Statsrådet lyfter in exempelvis nystartsjobb, och jag tror att vi är rätt överens om att det förekommer mycket fusk och problem med den typen av anställningsform. Jag hänvisar i stället till extratjänster eller etableringsjobben, som är mer reglerade just för att det inte ska fuskas med skattemedel i den typen av subventionerade anställningar.

När jag frågar efter fler subventionerade anställningsformer menar jag sådana där vi kan säkerställa att det inte förekommer något fusk med skattemedel i den omfattning vi kan se.

Fru talman! Det är oerhört anmärkningsvärt att statsrådet inte ser sig som en tydlig tredje part i avtalet om etableringsjobben. Jag blir riktigt orolig, för det skulle kunna innebära en fara för denna lösning. Det här är en uppgift för tre parter. Att lämna arbetstagarorganisationer och Svenskt Näringsliv ensamma med detta avtal är anmärkningsvärt. Regeringen ger kanske mer pengar i budgeten, men det krävs också styrning av pengarna.

Ska jag tolka statsrådet som så att man inte tänker styra Arbetsförmedlingen mot etableringsjobben? I så fall blir jag ännu mer orolig, och då kan det bli riktigt tufft under nästkommande år.

(Applåder)

Anf. 98 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för diskussionen, och vi förefaller vara helt överens om att etableringsjobben är en bra sak som det är bra att staten lägger ned tid, energi och pengar på, vilket också har gjorts. I den

senaste budgetpropositionen har vi också aviserat att vi kommer att fortsätta att göra det.

Det är dock inte Arbetsförmedlingen eller regeringen som anställer etableringsjobbare. Det gör arbetsgivare, och arbetsgivare måste efterfråga etableringsjobbare. Vi har undanröjt de hinder som finns, och det finns inget som tyder på problem hos Arbetsförmedlingen, givet att man får den information som krävs från arbetsgivare och fackförbund, om vilka avtal som finns och vilka företag som har avtal och därmed kan använda etableringsjobbare.

Jag skulle inte vara så orolig som ledamoten ger uttryck för. Vi förefaller ju båda tro på etableringsjobben, och regeringen är mycket aktiv i att säkerställa att etableringsjobben blir fler.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2025/26:166 om värnande av den svenska modellen

Anf. 99 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Ciczie Weidby har frågat mig om jag anser att vi har ett växande problem med gula fackföreningar, om jag avser att vidta åtgärder för att hantera utvecklingen med gula fackföreningar på svensk arbetsmarknad för att värna den svenska modellen och om jag anser att svensk lagstiftning behöver anpassas efter den nya utvecklingen med framväxandet av gula fackföreningar.

Jag vill inledningsvis tacka Ciczie Weidby för frågan.

Jag och regeringen värnar den svenska arbetsmarknadsmodellen. Starka och självständiga organisationer på både arbetsgivar- och arbetstagsidan är grundläggande. Sådana organisationer finns i Sverige i dag.

Lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet anger vad som avses med en arbetstagarorganisation, nämligen en sammanslutning av arbetstagare som enligt sina stadgar ska tillvarata arbetstagarnas intressen i förhållande till arbetsgivaren. Lagens kriterier behöver vara uppfyllda för att en sammanslutning ska betraktas som en arbetstagarorganisation. Det pågår inget lagstiftningsarbete i de aktuella frågorna.

Anf. 100 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag tackar Johan Britz. Han har ju hållit på ett tag här i dag, så jag förstår att det börjar bli lite tröttsamt för honom.

Johan Britz svarar dock över huvud taget inte på den inledande och för interpellationsdebatten helt centrala fråga som är utgångspunkt för hela debatten. Om han inte har någon åsikt eller ignorerar huvudfrågan kan han såklart luta sig tillbaka och hänvisa till att det finns fackföreningar och en lagstiftning som lite allmänt anger vad som krävs för att räknas som en fackförening och att regeringen därför inte tänker göra något.

Fru talman! Johan Britz säger inte heller vad han anser om de exempel vi ser på försök till gula fackföreningar, vilkas syfte är att runda de legitima fackföreningar som redan finns. Jag gav också exempel på detta i min interpellation. Betyder hans ickesvar att han förnekar existensen av gula

fackföreningar på svensk arbetsmarknad? Vad har vi i så fall sett exempel på i bland annat Borås? Tycker han kanske att även gula fackföreningar ska räknas som legitima företrädare för arbetstagare?

En arbetsmarknadsminister som säger sig respektera och värna den svenska modellen med självständiga parter som förhandlar om villkoren för löntagare och arbetsgivare borde väl ha något mer att säga och inte bara stoppa huvudet i sanden när jag tar upp exempel som betraktas som ett stort hot mot vår svenska modell. Eller vet arbetsmarknadsministern kanske inte riktigt vad en gul fackförening är?

Jag ger nu arbetsmarknadsministern en möjlighet att faktiskt svara på de tre frågor jag ställde i min interpellation.

Anf. 101 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Först vill jag försäkra ledamoten om att jag inte gör något hellre denna eftermiddag än att befinna mig här.

Självständiga arbetstagarorganisationer är jätteviktiga för att arbetstagarerna ska få rättvis och oberoende representation för sina intressen gentemot arbetsgivarna. Starka, oberoende fack bidrar till goda arbetsvillkor för arbetstagare, och jag och regeringen står bakom den svenska modellen.

Ytterst är det en domstols uppgift att avgöra hur lagen ska tillämpas i ett enskilt fall. Ledamoten nämner medierapportering där det från vissa håll har uttalats att en viss sammanslutning varit en så kallad gul fackförening. Såvitt jag förstår har dock ingen sådan fråga prövats i domstol, och därmed har vi inte sett några konkreta uppgifter om att förekomsten av så kallade gula fackföreningar skulle vara ökande. Jag tror också att det är svårt för både mig och ledamoten att svara på om det pågår en faktisk utveckling med så kallade gula fackföreningar eller inte.

Anf. 102 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag är förvånad över arbetsmarknadsministerns korta och ganska innehållslösa svar. Mitt intryck blir att regeringen inte riktigt har förstått vilket allvarligt hot dessa gula fackföreningar faktiskt utgör mot den svenska modellen. Det handlar inte om en teoretisk möjlighet eller några marginella avvikelser utan om en mycket konkret och medveten strategi från vissa arbetsköpare att försvaga den fria fackliga organisationen och kringgå kollektivavtalen för att pressa ned löner och villkor. Det som skrämmer mig mest är att regeringen och arbetsmarknadsministern helt tycks blunda för denna utveckling.

Vi vet att den svenska modellen finns tack vare att fria och självständiga fackföreningar har haft styrkan, rätten och möjligheten att förhandla jämbördigt med arbetsgivarna. Om vi öppnar denna dörr för arbetsgivar- sidan eller arbetsgivarlojala fackföreningar tappar vi ju just den viktiga balans som den svenska modellen bygger på.

Det här är bara ett sätt att låtsas att det finns facklig representation, och det handlar alltid om att driva igenom sämre villkor. Det splittrar arbetarkollektivet, underminerar riktiga förhandlingar och skapar något slags illusion av facklig ordning samtidigt som den faktiska fackliga styrkan raseras. Det är därför dessa organisationer är förbjudna eller till och med kraftigt begränsade i flera länder, och det är därför Sverige måste göra något nu.

Det går att stärka skyddet mot gula fackföreningar utan att inskränka föreningsfriheten. Detta vill jag vara tydlig med. Vi måste alltid stärka föreningsfriheten. Det handlar som sagt inte om att förbjuda människor att organisera sig, men det går att hindra arbetsgivare från att manipulera organiseringen.

Vi kan och bör lagstifta om att arbetsgivare inte får initiera, finansiera eller på andra sätt stödja en fackförening. Vi kan ställa demokratiska och transparenta krav på de organisationer som ska teckna kollektivavtal. Vi kan stärka skyddet för fackligt aktiva som utsätts för repressalier när de vägrar acceptera gult inflytande. Jag undrar: Hur ställer sig arbetsmarknadsministern till dessa åtgärder?

Vi har, som jag sa tidigare, sett exempel på flera ställen, framför allt inom lager, transport och gigekonomin. Det är ett direkt hot. Vi måste verkligen värna den svenska modellen. Återigen, arbetsmarknadsminister Johan Britz: Varför är ni så passiva inför detta hot? Kan ni tänka er att lägga fram förslag som stärker den fria fackliga organiseringen i Sverige?

Anf. 103 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Lagstiftningen på arbetsrättens område ger arbetsmarknadens parter ett stort utrymme att förhandla om och träffa kollektivavtal.

På arbetstagar sidan är det arbetstagarorganisationer som har getts mandat att träffa kollektivavtal. Som jag nämnde finns en definition i MBL av vad som avses med en arbetstagarorganisation, och kriterierna i den lagen måste vara uppfyllda för att sammanslutningen ska ha mandat att ingå kollektivavtal.

Samtidigt kan jag konstatera att bildandet av nya fackföreningar är ett uttryck för föreningsfriheten, som är en grundläggande rättighet som fastställs i vår grundlag och i flera internationella konventioner.

Låt mig också slå fast att det ligger i allas intresse att arbetsgivarkontrollerade fackföreningar inte förekommer på svensk arbetsmarknad. Vår arbetsmarknadsmodell utgår från att arbetstagarorganisationer representerar sina medlemmar, det vill säga arbetstagarnas intressen. Det är en mycket viktig förutsättning för balansen mellan parterna.

Jag känner mig ändå tvungen att upprepa det jag sa tidigare om att det är en domstols uppgift att avgöra hur lagen ska tillämpas i ett enskilt fall, och såvitt jag förstår har någon sådan fråga inte prövats i domstol.

Anf. 104 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag tackar för debatten, men jag vill ändå avsluta med att vara fullständigt tydlig: Gula fackföreningar är ett direkt hot. De finns bara för att splittra arbetarkollektivet, pressa ned lönerna och försvaga den fria och demokratiska fackliga organisering som hela vårt arbetsliv vilar på.

Vi vet att om arbetsgivare får välja "sitt" fack kommer det inte att finnas någon förhandling kvar, utan det blir bara ett spel för gallerierna. Därför är jag djupt bekymrad över regeringens passivitet. I stället för att tydligt stå upp för löntagarnas rättigheter dugar man frågan, trots att vi redan i dag ser exempel på arbetsplatser där gula fack används för att undgå riktiga kollektivavtal.

Det här är inga små avvikelser, utan det är början på en utveckling som riskerar att montera ned ett av Sveriges starkaste demokratiska verktyg, det vill säga arbetarnas gemensamma styrka.

Den svenska modellen måste försvaras aktivt, varje dag. Då duger det inte att blunda när den undergrävs och vänta och se vad som händer framöver. Man måste sluta låtsas som att hotet inte finns och börja agera för att skydda fria fack, sjysta villkor och en arbetsmarknad som bygger på jämlikhet, inte arbetsköparnas dominans.

Prot. 2025/26:46
5 december

Svar på
interpellationer

Anf. 105 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag avslutar den här diskussionen med att konstatera att jag tror att vi har en mycket likartad syn på detta, kanske till och med samma.

Självständiga arbetstagarorganisationer är centrala för att arbetstagarna ska få en rättvis och oberoende representation för sina intressen gentemot arbetsgivarna. Starka oberoende fack bidrar också till goda villkor för arbetstagarna.

Det ligger i allas intresse att arbetsgivarkontrollerade fackföreningar inte förekommer på svensk arbetsmarknad. Där tror jag att vi är helt överens.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2025/26:183 om sänkningen av aktivitetsstödet

Anf. 106 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Ardalan Shekarabi har frågat mig om min och regeringens analys av förändringarna av reglerna gällande a-kassan och dess påverkan på personer som har aktivitetsstöd och om jag avser att vidta några åtgärder utifrån min analys.

Jag vill börja med att tacka Ardalan Shekarabi för att han tar upp denna viktiga fråga.

Alla som kan jobba ska jobba. Det är hela grunden för vårt välbefinnande och för människors möjlighet till frihet och att forma sina liv. Alla kan dock förlora sitt arbete. För den som gör det måste det finnas ekonomiskt stöd under omställning mellan arbeten.

Förslaget till den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring baseras i stort på de förslag och bedömningar som lämnades i betänkandet *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen* (SOU 2020:37).

Efter förslag från regeringen biföll riksdagen i juni 2024 propositionen *En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster* (prop. 2023/24:128). Av propositionen framgår de konsekvenser som förslagen i propositionen bedöms innebära. Det har också upprättats en konsekvensutredning i samband med att regeringen beslutade om aktuella förordningar.

Det nya regelverket för arbetslöshetsförsäkringen och förändringarna av aktivitetsstödet trädde i kraft den 1 oktober. Övergången till de nya reglerna sker på olika sätt för olika ersättningssökande. För vissa blir det en direkt övergång. För andra kommer det att ta längre tid.

Den nya arbetslöshetsförsäkringen baseras på inkomster och skapar förutsättningar för fler att omfattas av en försäkring vid arbetslöshet. Den

bidrar också tydligare till omställning mellan arbeten genom att ersättning-
en trappas ned enhetligt med tiden i arbetslöshet.

Även inom aktivitetsstödet har omställningsprincipen stärkts genom
att det införts ett nytt tak för den ersättningsgrundande inkomsten och en
successiv nedtrappning av ersättningsnivån. Därtill har regeringen beslutat
om en höjning av grundnivån i aktivitetsstödet, en nivå som varit oföränd-
rad under lång tid.

Regeringen följer utvecklingen av utgifterna för arbetslöshetsförsäk-
ringen och aktivitetsstödet.

Anf. 107 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman, ärade statsråd! Just nu får vi i tidningar runt om i Sverige
läsa om människor, ofta äldre arbetslösa, som får sin ersättning – sitt akti-
vitetsstöd – sänkt till en nivå som innebär att de tvingas sälja sina begrän-
sade tillgångar, kanske sin bil, och börja fundera på att sälja sin bostad
därför att de vet att de inom kort kommer att vara beroende av försörj-
ningsstöd, det som tidigare kallades socialbidrag.

Det är inte 1, 2, 10 eller 100 – det är 86 000 personer, enligt Försäk-
ringskassan, som får sänkt aktivitetsstöd. Många av dessa människor är
äldre arbetslösa.

Jag är 47. Det ärade statsrådet är 50. Vi har ingen aning om var vi står
i livet när vi är 61, fru talman. Det kan mycket väl vara så att vi som nu är
på toppen av arbetsmarknaden står där sårbara, 61 år gamla, och letar efter
jobb men nekas jobb efter jobb. Så ser nämligen verkligheten ut i dagens
Sverige.

Detta är människor som har gjort rätt för sig. Merparten har jobbat,
slitit och betalat sin a-kasseavgift. De har gjort sin del. Men när staten ska
stå för sin del, när de ska få den ekonomiska trygghet som krävs, sänker
staten ersättningen för just äldre långtidsarbetslösa.

Jag är övertygad om att statsrådet får samma typ av brev som jag får
från hundratals långtidsarbetslösa som är desperata. Statsrådet vet nämli-
gen bättre än jag, eftersom statsrådet leder Arbetsmarknadsdepartementet,
att situationen inte har blivit bättre sedan beslutet om sänkningen fattades
2024. Det är betydligt svårare för de äldre arbetslösa att få jobb i dag än
för två år sedan. Det är 100 000 fler som blivit arbetslösa under den här
mandatperioden.

Jag ville ge statsrådet en chans att komma till riksdagen och meddela
att regeringen nu ser dessa 86 000 svenskar – de finns; de är av kött och
blod – och att regeringen nu är beredd att göra något för den här gruppen.
Jag var beredd att komma till riksdagen i dag för att räcka ut en hand till
statsrådet och höra om vi tillsammans i riksdagen kan göra något för att
rädda dessa 86 000 människor så att vi inte tvingar in 86 000 svenskar i
beroende av försörjningsstöd och socialbidrag de kommande veckorna och
månaderna. Jag fick dock inget sådant svar, och det är beklagligt.

I slutändan, fru talman, är vi alla sårbara. Det kan vara jag eller stats-
rådet som om tio år drabbas av en sådan här situation. Det borde vara en
påminnelse till oss alla om vår ömsesidighet. De människor som gjort rätt
för sig och stått upp för Sverige förtjänar respekt, och med respekt följer
ekonomisk trygghet den dag man blir arbetslös.

Jag vill återigen ge chansen till statsrådet. Har regeringen tagit fram
nya analyser utifrån uppgifterna i medierna? Är statsrådet redo att vidta

några åtgärder för att dessa 86 000 äldre arbetslösa inte ska hamna i beroende av försörjningsstöd hos kommunernas socialtjänster?
(Applåder)

Prot. 2025/26:46
5 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 108 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag vill först kommentera den ändring i a-kassereglerna som Johan Britz tycker är så bra, det vill säga att det är inkomsten som gör att man tar sig in i systemet. Den är givetvis djupt orättvis, särskilt mot mina kamrater inom Handels och Hotell- och Restaurangfacket som har ganska låga inkomster. Därför hade arbetad tid givetvis varit det mest rimliga sättet att ta sig in i a-kassan.

I går ställde jag frågan till statsministern varför han försvarar och tycker att det är bra med en politik som gör människor fattiga. På kvällen fick jag sedan ett mejl från en Hans – tack så jättemycket för ditt mejl, Hans!

Han säger: Jag är en av de där 86 000 som du försökte företräda i dag. Tack för att du försökte få statsministern att förstå hur det är att vara arbetslös! Men det verkade som att du talade för döva öron.

Mejlet går vidare med att han har jobbat och betalat skatt och a-kasseavgift i över 40 år men att han nu som i ett trollslag förlorar 2 500 kronor i månaden – till att börja med på en inte alldeles för stor ersättning heller, säger han.

Han fortsätter: Nu får jag 13 500 för 23 dagar. Till jul får jag ungefär 11 000 för 20 dagar.

Så här är det för många. Han har varit utan jobb i tre år. Då tänker man: Men kära värld, hur kan du ha varit utan jobb så länge? Jo, det är väldigt svårt att få ett jobb när man är 60 år fyllda och har sökt jättemånga jobb hela tiden. Ibland får man ett: Tack, kul att du sökte hit, men nej tack, och så vidare. Det är tragiskt.

Han avslutar: Det kanske är lika bra att KristerSSon skickar med ett självmordspiller, för det här kommer att ta död på folk ändå så som de håller på. Hoppas att KristerSSon är den som får anmäla sig till Arbetsförmedlingen efter valet. Och det håller man ju med om.

Frågan är vad arbetsmarknadsministern vill säga till de här personerna, som är gamla och har funnits med och betalat till systemet väldigt länge men som behandlas som ingenting.

Själv är jag bara 51. Men allting går ju i rasande fart, och snart är jag också 55-plus och kommer att ha skitsvårt att få ett jobb.

Den här politiken med att jaga människor på det här sättet, att bara göra dem fattiga, att skapa ett system som bara jagar, visar på en människosyn, en ideologi och en syn på människors förmåga eller vilja att ta sig ut på arbetsmarknaden som är jättesorglig.

Min fråga är: Vad skulle du vilja säga till Hans och alla andra som gör sitt bästa för att få ett jobb men inte får det och straffas för det?

Anf. 109 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Vi kan börja lite bakifrån. Den tidigare arbetslöshetsförsäkringen byggde på arbetad tid. Den var krånglig och innebar en tung administrativ börda för arbetsgivare, a-kassor och arbetslösa. Uppgifter om arbetad tid är även osäkra och svåra att kontrollera i efterhand. Risken för fel och felaktigheter var betydande.

Det tidigare kvalificeringsvillkoret, det så kallade arbetsvillkoret, bidrog till att arbetslöshetsförsäkringen fungerade som en allt-eller-inget-försäkring. Det fanns behov av ett kvalificeringsvillkor med bättre träffsäkerhet, men också av att enskilda på ett enklare sätt skulle kunna förutse sitt försäkringsskydd.

Införandet av uppgifter om inkomst i arbetsgivardeklarationer på individnivå innebar nya möjligheter att modernisera, förenkla och effektivisera arbetslöshetsförsäkringen, stärka arbetslinjen och motverka felaktiga utbetalningar.

Det bästa vi kan göra för arbetslösa är att hjälpa dem att bryta arbetslösheten. Den enskilt viktigaste insats som vi kan göra för att hjälpa människor att bryta arbetslösheten är att erbjuda utbildningar som leder till jobb, inte minst yrkesutbildningar.

Jag har en uppmaning till alla som ställer frågan: Vad ska jag göra när jag är arbetslös? Jag har varit arbetslös en tid. Då är mitt svar: Det är superfufft att vara arbetslös – vi kan återkomma till det. Det är också farligt att vara arbetslös. Vi måste bryta arbetslösheten, och det bästa sättet att bryta arbetslösheten är genom utbildningar som leder till jobb.

Det finns jobb i Sverige, men det finns inte kompetens för alla de jobben. Jag tänker framför allt på att fler behöver våga ta den där yrkesutbildningen som kanske är något annat än det man har jobbat med tidigare. Den kan finnas på yrkesvux. Den kan finnas inom arbetsmarknadsutbildningen. Den kan finnas på folkhögskola. Den kan finnas på yrkeshögskola. Men ta en utbildning! Prata med Arbetsförmedlingen! Vilka yrken är det som efterfrågas? Busschaufförer efterfrågas i alla svenska arbetsmarknadsregioner. Ställ frågan till Arbetsförmedlingen: Vilka yrken efterfrågas där jag bor?

Se till att gå en utbildning som leder till jobb! Det är mitt absolut viktigaste råd till alla människor som känner att de har väldigt svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Anf. 110 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Har statsrådet missförstått vilken interpellation den här debatten avser? Vi pratar om äldre arbetslösa som är nära pensionsålder, som kanske har ett eller två år kvar till pension och som får sitt aktivitetsstöd sänkt så att de måste sälja bil och bostad. Är statsrådets rekommendation till 63-, 64- och 65-åringar som den här månaden får sitt aktivitetsstöd chocksänkt att de ska gå yrkesutbildningar för att byta yrkesbana? Jag vet inte hur jag ska respondera på inlägget.

Sverige har EU:s tredje högsta arbetslöshet just nu. 100 000 fler har blivit arbetslösa under de senaste tre åren, och arbetslösheten har fortsatt att öka de senaste månaderna. Hur kan då regeringen inte vidta några åtgärder för att hjälpa gruppen äldre långtidsarbetslösa utan i stället fokusera på att sänka deras ersättningsnivå till en nivå som inte går att leva på, så att de tvingas in i socialbidragsberoende ett par år före pension? Är det verkligen värdigt i landet Sverige?

Fru talman! Det är okej om Sverigedemokraterna svek sitt löfte och genomförde sänkningen av a-kassan och aktivitetsstödet, det de före valet lovade att de inte skulle göra. Men Liberalerna då – det parti som en gång hette Folkpartiet och jobbade med mitt parti för att bygga upp trygghetssystemen efter andra världskriget, så att vi skulle visa respekt för löntagare

i Sverige? Vi skulle ha ett samhälle präglad av värdighet. Hur kan Liberalerna acceptera att den politik som just nu i dagarna förs fram puttar 86 000 personer in i försörjningsstöd ett eller några år innan de går i pension? Kan detta vara värdigt i vårt samhälle?

Jag tänkte använda min talartid, fru talman, till att läsa upp några exempel eftersom det verkar som att statsrådet inte riktigt tar emot den verklighet som just nu skildras i svenska medier.

Här följer några uppmärksammade vittnesmål i medierna.

Sven, 62 år: Tidigare hade jag maxbeloppet på 1 005 kronor i dagpenning. Nu är det under 700 kronor. Jag måste nu leva på 11 600 kronor efter skatt. Hyran för min tvåa är 9 000 kronor.

Paul Schmidt, 54 år: Han fick sin ersättning sänkt med nästan 3 000 kronor utan förvarning. Det är också en aspekt; de har inte fått en förvarning om sänkningen.

Ensamstående mamma i södra Sverige: Jag liksom många andra har förlorat möjligheten att betala för boende och mat. Jag söker jobb varje dag, skickar hundratals ansökningar och besöker arbetsgivare – men inget händer. Utan stöd från staten har jag och min dotter hamnat i en ohållbar situation.

En annan person: Jag är en kvinna på 62 år, högskoleutbildad – lyssna här, statsrådet – och YH-utbildad. Jag har ett funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. Med det sagt kämpar jag i mitt jobbsökande med åldersdiskriminering, ohälsa, låg självkänsla, konkurrens på arbetsmarknaden, ingen egenmakt, beroende av myndigheter, ständig oro och stigmatisering mot långtidsarbetslösa. Hur ska man klara sig på 365 kronor per dag, eller knappa 6 000 kronor i månaden?

Det här är verkligheten i ett av världens rikaste länder. Det är inte värdigt. Agera! Förändra detta!
(Applåder)

Anf. 111 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Precis som Shekarabi sa tidigare häpnar man lite grann över att tipset till 60-pluspersoner ska vara att skaffa sig en yrkesutbildning. Det är att vara långt ifrån verkligheten, att inte träffa eller känna långtidsarbetslösa. Man ser ordet långtidsarbetslös och föreställer sig en klump med lata människor som inte vill göra rätt för sig.

Detta är lite grann det som präglar den här regeringens arbetsmarknadspolitik, eller brist på arbetsmarknadspolitik. Människor måste anstränga sig mer; de är lata. Hungriga vargar jagar bäst och så vidare. Det är djupt cyniskt, och det är inte värdigt. Dessutom är det samhällsekonomiskt helt vansinnigt. Man flyttar bara kostnaderna någon annanstans; om dessa människor inte kan betala sin hyra får de väl vara på gatan. Det är inte någon annans problem, utan allt är ditt eget problem. Man ser inte hur systemen straffar ut och gör människor fattigare.

Sverige är på väg att ännu mer bli världens mest ojämlika land med en jättestor skillnad mellan dem som har och dem som verkligen inte har. De verkligt fattiga personerna ökar i antal hela tiden i vårt samhälle. Det är fruktansvärt.

Jag önskar att arbetsmarknadsministern nu ska säga: Hm, det här blev lite fel. Vi gör om, och vi gör rätt.
(Applåder)

Anf. 112 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! När blev det Socialdemokraternas politik att människor över 60 år ska leva på bidrag resten av arbetslivet? Det förakt för utbildning och omskolning som ledamoten ger uttryck för förvånar mig. Jag trodde att vi var helt överens om att vidareutbildning, kompletterande kunskaper, att söka en utbildning som leder till ett jobb, där det finns en arbetsgivare i andra änden som efterfrågar din kunskap, är vägen framåt – inte att människor ska leva på bidrag under lång tid, vilket verkar vara Socialdemokraternas politik av i dag.

Fru talman! Jag är mycket bekymrad över det jag hör.

Det har tidigare ställts en sakfråga om eventuellt inflöde till försörjningsstöd. Jag kan bara konstatera att av den konsekvensutredning som upprättades vid beslut om förordningar som antogs med anledning av lagen om ny arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomst framgår att kommunernas kostnader för försörjningsstöd för hela reformen sammantaget beräknas vara oförändrade.

Anf. 113 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Det låter på statsrådet som att det pågår någon form av desinformationskampanj i svenska medier, med tanke på att det rapporteras varje dag i nationella medier och i lokala medier om att människor puttats från aktivitetsstöd in i försörjningsstöd.

Fru talman! Nu tänker jag säga följande, och jag tror att ledamöter i kammaren har gjort detta säkert fem gånger i debatter med statsrådet: Arbetslöshetsförsäkringen, a-kassan, är en försäkring, delvis finansierad av medborgare – frivilligt och av dem själva. Det är inget bidrag. Det är en försäkring, precis som statsrådet förhoppningsvis har en hemförsäkring. Skillnaden är att vi är överens om att a-kassan delvis finansieras gemensamt eftersom vi vill ha ett solidariskt samhälle, så att den som drabbas av arbetslöshet inte ska bära risken helt själv. Vi har en ömsesidighet i försäkringen.

Att statsrådet gång efter gång, säkert för tredje gången i kammaren, kallar arbetslöshetsförsäkringen för ett bidrag är ett hån mot alla de människor som gör rätt för sig och betalar sin a-kasseavgift, det vill säga tecknar försäkringen i tron att staten ska hålla sitt löfte den dagen de drabbas av arbetslöshet och behöver nyttja försäkringen.

Det som arbetsmarknadsministern, regeringen och Sverigedemokraterna just nu gör mot äldre långtidsarbetslösa genom sänkningen av aktivitetsstödet är som om ett privat försäkringsbolag skulle sänka och kraftigt försämma villkoren i villaförsäkringen när villan börjar brinna. Det är exakt det som händer just nu.

Fru talman! Jag använder mina sista sekunder av talartiden åt att påminna statsrådet om att a-kassan inte är ett bidrag. Det är en försäkring. (Applåder)

Anf. 114 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Låt mig då påminna interpellanten om att det han har interpellat om är aktivitetsstödet och att hans senaste inlägg handlade om aktivitetsstödet, inte om a-kassan.

Jag kan också konstatera att a-kassan till ungefär 75–80 procent finansieras av skatteintäkter, inte av avgifter.

Jag beklagar verkligen att Socialdemokraterna inte tar långtidsarbetslöshet och långvarig passivitet på allvar. Att vara arbetslös länge, i mer än tolv månader, som Arbetsförmedlingen definierar som långtidsarbetslöshet, innebär ett successivt nedbrytande av en människa. Risken för att missbruka alkohol, risken för psykisk ohälsa och risken för suicid ökar med tiden man är arbetslös.

Det gäller även dem som är över 60 år. Även de som är över 60 år måste komma i arbete. Även de som är över 60 år kan behöva gå en kompletterande utbildning för att komma närmare arbetsmarknaden och leva upp till de förväntningar och krav som arbetsgivare ställer.

Svaret kan inte vara att de som är över 60 år ska leva på bidrag tills de går i pension. Det är en fattigdomsfälla, men det är också en sjukdomsfälla.

Tack så mycket för den här diskussionen!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2025/26:189 om arbetslöshet inom stålindustrin

Anf. 115 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Lars Isacson har frågat mig vilka besked jag har till Hedemora kommun om att träffa kommunen och fackförbunden för att diskutera ansvar och åtgärder i samband med varsel inom stålindustrin. Vidare har han frågat vilka åtgärder och resursförstärkningar jag och regeringen har vidtagit för att möta den arbetslöshet som vi nu ser breda ut sig inom bland annat stålindustrin.

Jag vill tacka interpellanten för frågorna. När det gäller beskedet till Hedemora kommun avser jag att återkomma till kommunen med ett svar.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att minska arbetslösheten genom att stötta ekonomins återhämtning. Vi prioriterar reformer inom framför allt tre områden. Det handlar om att fortsätta stärka hushållens köpkraft, om reformer för en ökad tillväxt och om att återupprätta arbetslinjen så att fler kommer i arbete.

Många arbetslösa står långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiken behöver bli mer effektiv med kostnadseffektiva insatser anpassade till de arbetslösas olika förutsättningar och behov. Regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att med egen personal förstärka stödet för långtidsarbetslösa och förbättra matchningen och kontrollen av de arbetslösa.

Den enskilt viktigaste insatsen för att etablera sig långsiktigt på arbetsmarknaden är utbildning. Regeringen har därför gjort stora satsningar på bland annat regionalt yrkesvux och yrkeshögskolan.

Anf. 116 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret!

Den här interpellationen väcktes därför att vi nu ser en mycket allvarlig utveckling inom svensk stålindustri. Den är väldigt tydlig i Hedemora kommun. Erasteels varsel i Långshyttan och nedläggning av verksamheten i Vikmanshyttan, där 500 år av järn- och ståltillverkning nu upphör, sker i

en kommun som redan har drabbats hårt av neddragningarna på Setra och Valmet. Det gäller alltså inte ett enskilt varsel utan en kedja av händelser som placerar en hel kommun i ett utsatt läge.

Hedemora har dessutom, som ministern vet, skrivit till departementet med förslag på konkreta lösningar men har ännu inte fått något svar.

Samtidigt pressas svensk stålindustri av en snabbt förvärrad global situation med prisdumpning av lågkvalitativt stål från Kina, en avmattad fordonsindustri och en europeisk marknad där seriösa producenter kämpar för sin överlevnad.

Jag vill tacka ministern för svaret, men jag måste säga att det lämnar en del övrigt att önska. När Vikmanshyttan, Långshyttan, Guldsmidshyttan, Frövi, Degerfors och andra bruksorter återigen möter varsel hade jag väntat mig något mer än generella resonemang om långtidsarbetslöshet och köpkraft.

Här talar vi inte om personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Vi talar om yrkesverksamma stålarbetare med spetskompetens, som är mitt i karriären och som har familjer och bolån. Det är arbetare som i dag får höra att regeringen avser att återkomma till Hedemora kommun.

I sitt svar nämner ministern inte heller den prisdumpning av kinesiskt stål som slår sönder marknaden och som EU håller på att agera mot. Vi står inför en strukturell industrikris men får ett svar som kunde vara hämtat från en allmän debatt om långtidsarbetslöshet.

Hedemoras kommunstyrelseordförande David Aura uttryckte det så här i Södra Dalarnes Tidning: Det är inte Hedemora som ska bära kostnaden för en global kris som staten inte vill ta i.

Det handlar alltså inte bara om lokala varsel. Det är ett systemfel, som kräver systemlösningar.

Fru talman! Jag vill återigen fråga ministern när han avser att faktiskt träffa Hedemora kommun och de lokala facken. De förtjänar ett tydligt besked, inte ett svar som säger: Vi återkommer. Och hur avser regeringen att möta en industrikris som riskerar att radera stålproduktion som har burit Sverige i århundraden?

Anf. 117 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack igen, Lars Isacson, för interpellationen och även för det uppföljande inlägget!

Jag kommer som sagt att återkomma till Hedemora kommun. Jag tror att det är den bästa vägen att gå.

Men jag vill ändå påpeka att frågan om hur den globala stålmarknaden ser ut inte primärt är ett ansvar som jag bär i regeringen. För att få ett mer högkvalitativt svar ska den frågan nog ställas till antingen näringsministern eller möjligtvis utrikeshandelsministern.

Jag förstår dock den frustration som ledamoten ger uttryck för. Jag förstår också att 20 och 30 uppsagda låter som låga siffror, men det är en betydande del i svenska bruksorter.

Det vi kan göra i Sverige just nu är det som regeringen gör för att försöka bryta lågkonjunkturen. Det är oklart för mig hur det påverkar marknaden för högkvalitativt stål eller stål över huvud taget. Men det vi försöker göra är att bryta den lågkonjunktur som finns, så att det ska komma till fler jobb.

Vi har just nu en konjunkturrell arbetslöshet, som drabbar många och som blir tuff för många som blir av med sina jobb. Vi försöker bryta den genom att stärka hushållens ekonomi. Det gör vi genom att sänka skatten på mat, så att det blir billigare att handla mat, och diverse andra saker. Det blir också lite mer lönsamt och enklare att driva företag.

Det är det vi kan göra, utöver de insatser som jag redogjorde för i mitt tidigare inlägg. Vi säkerställer att vi har skyddsnät som fungerar som bryggor mellan jobb men som inte innebär att människor fastnar i långvarig passivitet och långvarig arbetslöshet. Till det finns också alla de utbildningssatsningar som vi gör.

Anf. 118 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag är medveten om att arbetsmarknadsministern är arbetsmarknadsminister, men de här frågorna hänger ihop. Jag kommer att ställa frågor även till andra ministrar om detta. Den frustration som finns i bruksorterna kanske arbetsmarknadsministern kan förstå. Man ser också regeringen som en enhet.

Jag tycker att det finns en passivitet från ministern, regeringen och SD vad gäller arbetslösheten och särskilt vad gäller svensk industri. Det här väcker minnen från Hedemora och Avesta åren 2011–2012. Jag var själv kommunstyrelseordförande i Avesta då. Vi tappade i Avesta och Hedemora 1 000 jobb på ett år inom basindustrin. Kommunstyrelsens ordförande i Hedemora hette Ulf Hansson. Vi försökte få den dåvarande borgerliga arbetsmarknadsministern att komma. Det ville man inte. Man ville bara komma till södra Dalarna om man kunde träffa företag som nyanställde unga, men vi hade inga sådana företag. Vi hade en statsminister, Fredrik Reinfeldt, som var i Davos och pratade om svensk industri. Han sa: Vi har haft svensk industri i Sverige, men nu är den ”basically gone”.

Det blev företagen, det lokala näringslivet och kommunerna som fick bära det här själva. När ingen pratade om svensk industri och svenska stål-arbetares och pappersarbetares förutsättningar fick vi göra det själva. Det var kommunerna, IF Metall och Pappers som fick bära den fanan. Vi startade något som hette Avestasamtal om svensk basindustris framtid 2013. Vi har haft en nationell konferens varje år sedan 2013. När det har varit en socialdemokratisk regering har det varit ministrar på plats varje år. Men inte någon gång när det har varit en borgerlig regering har någon minister haft tid eller lust, trots många inbjudningar.

Det hörs samma sak nu, och det är väl det som inger frustration. När 500 års järn- och ståltillverkning i Vikmanshyttan går i graven förväntar sig människor att någon från regeringen ska ta ett tydligt ansvar. Nu har man kontaktat arbetsmarknadsministern. Då vill man se ett tydligt ansvars-tagande och inte ett passivt ”vi återkommer”.

Dagens kris har en dimension som är ännu tydligare nu än 2011 och 2012: den globala prisdumpningen från Kina. Det gör frågan till en europeisk industriell ödesfråga. Där måste Sverige ha en tydlig linje. Vi har en EU-parlamentariker från Dalarna, socialdemokraten Sofie Eriksson, som säger att om inte EU försvarar sin stålindustri nu kommer vi att om tio år stå och konstatera att jobben försvann medan politiken tittade åt ett annat håll. Det handlar inte om protektionism utan om att upprätthålla fair play på en global marknad.

Jag är uppväxt på en bruksort. Farsan jobbade på järnverket. Jag har alltid hört att Kina är det stora hotet, och det ser vi nu. Min önskan är att ni i regeringen visar att ni tar det här på allvar. Jag vädjar till arbetsmarknadsministern: Åk och träffa dem! De har konkreta förslag från både kommunen och facken. Och gör det nu!
(Applåder)

Anf. 119 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar åter Lars Isacson för interpellationen och för den bild han ger av situationen i sina hemtrakter. Det är mycket värdefullt för mig att höra om detta direkt från ledamoten.

Svensk industri är hjärtat och motorn i vårt unika välstånd. Att vi har en konkurrenskraftig industri med tillverkningsjobb, som det ibland kallas, är helt centralt. Det är centralt för att vår arbetsmarknad ska fungera, men det är också centralt för att det ska efterfrågas andra typer av tjänster runt omkring tillverkningsindustrin.

Att vi är konkurrenskraftiga är centralt. Det är hela regeringens ansvar att i den mycket svåra omvärldsmiljö vi befinner oss i hela tiden försöka göra vad vi kan som nation och som medlem av en union för att säkerställa att vi har en industri som är livaktig och som klarar den internationella konkurrensen.

Jag kommer förstås att svara direkt till Hedemora kommun. Men jag är naturligtvis alltid beredd att lyssna på fler idéer, fler intryck och fler berättelser om hur det ser ut på den svenska arbetsmarknaden och om de utmaningar som företag och enskilda möter.

Anf. 120 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Det känns tryggt när arbetsmarknadsministern pratar om svensk industri som hjärtat i svenskt välstånd. När vi stängde ned stora delar av Sverige under pandemin visade det sig vilka som höll landet uppe.

Jag kommer från Bergslagen, som man en gång pratade om som Sveriges ekonomiska vagg. Numera omtalas det som Sveriges ”badlands” och rostbälte. Vi har haft industri, men den är borta, får vi höra. Då känner vi: Vad fasen, gå och kolla – den är här! Den har varit här sedan 1630!

Vi har i dag diskuterat en situation som är avgörande för framtiden i Hedemora och för svensk stålindustri. I Vikmanshyttan avslutas nu 500 år av järn- och ståltillverkning. I Långshyttan fortsätter varslen. Kommuner som redan bär stora kostnader får nu ta ytterligare ansvar när yrkesverksamma stålarbetare förlorar jobbet.

Detta är människor som är mitt i yrkeslivet. Det är inte långtidsarbetslösa som behöver allmänna åtgärdsprogram. De behöver omställning med kvalitet och statligt stöd. De behöver också en regering som agerar direkt mot prisdumpningen från Kina.

Vad jag önskar är – och här tycker jag att arbetsmarknadsministern har varit tillmötesgående – att arbetsmarknadsministern möter Hedemora kommun, kommunalrådet David Aura, facken och industrin och diskuterar konkreta åtgärder samt att Sverige tydligt ställer sig bakom europeiska åtgärder mot osund konkurrens på den globala stålmarknaden.

Fru talman! Jag hoppas och tror att ministern verkligen tar det här på stort allvar, för jobben i Hedemora och Bergslagen och för stålindustrin,

så att man inte ännu en gång som så ofta tidigare känner att bruksorterna lämnas åt sitt öde.
(Applåder)

Prot. 2025/26:46
5 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 121 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Det är på ett allmänt plan intressant att bilden av tillverkningsindustrin i Sverige i så många stycken är felaktig. Det sägs att den skulle vara farlig och smutsig, ha dåliga arbetsvillkor och så vidare, men så är det ju inte. Vi har en industri i världsklass, och det är som sagt det som är motorn i vårt välbefinnande. Vi kan nog med gemensamma krafter göra saker för att rätta upp den bilden.

Jag har själv varit i Västerås och tittat på produktionen av en grej som skyddar stora transformatorer från felaktiga strömspikar. I går besökte jag Scania's motortillverkning. Jag tror att vi hela tiden behöver påminna om industrins roll för vårt välbefinnande i Sverige. Det kommer också att skapa kraft att säkerställa att villkoren är bra, så att vi klarar konkurrensen, men också stärka vår röst i EU. Det är den vägen vi går.

Jag vill också framhålla att jag känner mig ganska trygg med de omställningsorganisationer som vi har i Sverige och som fack och arbetsgivarer gemensamt har förhandlat fram. Där är inte staten inblandad. Men både TRR och TSL finns för de arbetstagare som nu blir uppsagda. De har väldigt goda resultat och högkvalitativ omställning när en person blir av med sitt arbete.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2025/26:105 om förbud mot heltäckande slöjor i offentliga miljöer

Anf. 122 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Sara Gille har frågat mig hur jag ser på Portugals beslut att förbjuda heltäckande ansiktsslöjor i offentliga miljöer, om jag anser att Sverige bör ta efter Portugal och andra europeiska länder genom att utreda och införa ett motsvarande förbud för att stärka jämställdheten och värna det sekulära samhället samt om jag och regeringen avser att initiera en skyndsamt utredning om ett nationellt förbud, med beaktande av europeisk praxis och gällande rätt, inklusive tidigare avgöranden från Europadomstolen.

Jag vill tacka ledamoten för frågan och för engagemanget för jämställdhet och flickors och kvinnors rätt att själva bestämma över sina liv. Som jämställdhetsminister vill jag tydligt klargöra att målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det gäller alla flickor och kvinnor i Sverige, oavsett kulturell eller religiös bakgrund. Arbetet utgår från vad som stadgas i svensk grundlag, diskrimineringslagstiftningen, EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna samt internationella konventioner som exempelvis FN:s kvinnokonvention (Cedaw) och Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

Hedersrelaterat våld och förtryck strider mot samhällets grundläggande värderingar och är ett allvarligt samhällsproblem. Det är också en mycket allvarlig kränkning av människors grundläggande fri- och rättigheter. De patriarkala föreställningarna i en hederskontext kan bland annat ta sig uttryck i form av kontroll som sträcker sig från begränsningar i vardagen av klädsel, rörelsefrihet, umgänge och val av partner till begränsningar i val av utbildning och framtidsmöjligheter.

Det ska råda nolltolerans mot hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har därför infört ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål om att hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. En handlingsplan för 2026–2028 kommer att tas fram och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) föreslår regeringen att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck förstärks, bland annat genom att satsningarna på regionala resurscentrum skalas upp för att alla barn, unga och vuxna som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ska få specialiserat och likvärdigt stöd i hela landet. Regeringen föreslår även att 100 miljoner kronor i permanenta medel tillförs kommuner och regioner, med fokus bland annat på att stärka deras arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen avser att gå vidare med förslaget från det utkast till lagrådsremiss om en särskild kriminalisering av psykiskt våld som har remitterats. Förslaget innebär bland annat ett stärkt straffrättsligt skydd mot tvång att bära religiös klädsel, såsom slöja.

Religionsfriheten och likabehandlingsprincipen ska alltid respekteras. Flickors och kvinnors rätt att leva fritt, utan våld och förtryck – att bestämma över sina kroppar, kläder, yrkesval och liv – är grundläggande för ett demokratiskt samhälle.

Anf. 123 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Tack till ministern för svaret!

Det ska råda nolltolerans mot hedersrelaterat våld och förtryck, men samtidigt tillåter vi de här plaggen i samhället. Det rimmar väldigt illa för mig.

Ingen tung internationell institution beskriver burka och niqab som frihet. FN, Europadomstolen, Amnesty, Human Rights Watch och UN Women är eniga: heltäckande slöjor används för kontroll, segregation och kvinnlig underordning.

FN:s kvinnokommission beskriver burkan som ett sätt att radera kvinnan ur det offentliga rummet. UN Women konstaterar att heltäckande slöjor gör kvinnan oidentifierbar och underställd manliga auktoriteter. Human Rights Watch beskriver dem som centrala i könsapartheid.

Efter talibanernas återkomst har FN dokumenterat att kvinnor har pis-kats och gripits för att burkan inte suttit rätt. I Iran har moralpolisen gjort över 80 000 kontroller av kvinnors klädsel på två år, och över 22 000 kvinnor har frihetsberövats. Amnesty visar hur kvinnor i Pakistan och Somalia fått sina ansikten förstörda av syra för att de vägrat att täcka ansiktena.

De religiösa argument som ofta används bygger på Koranen. Men ingens stånd är det att kvinnan ska dölja sitt ansikte. Burka och niqab nämns inte i Koranen. Det är patriarkala konstruktioner som begränsar kvinnors frihet. Flera muslimska länder – bland annat Tunisien och Syrien – har

själva infört begränsningar mot heltäckande slöjor eftersom de hindrar kvinnornas samhällsdeltagande.

Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att ministern i sitt svar inte alls nämner ansiktstäckning över huvud taget, trots att hela interpellationen egentligen handlar om det. Jag vet inte om det är för att ministern inte vågar ta i frågan, men det är väldigt anmärkningsvärt.

Även i Sverige är slöjtvång en del av hedersrelaterat våld och förtryck. Ska man få bukt med det måste man också ta hand om den här frågan. Länsstyrelsen i Östergötland dokumenterar att kontroll av kvinnors klädsel är ett tidigt varningstecken.

Vi hör om skolor som rapporterar om flickor som hindras från idrott och simning för att plaggen inte får tas av. Detta strider mot barnkonventionen. Vi har rätten att tro, men vi har också rätten att slippa tro. Det svenska samhället bygger på öppenhet och synlighet. Heltäckande slöjor hör inte hemma i ett demokratiskt offentligt rum.

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till ministern med tanke på att FN och Europaparlamentet definierar burka och niqab som verktyg för kvinnoförtryck, vilket de faktiskt är, och att flera europeiska länder redan infört begränsningar. Anser ministern att Sverige ska fortsätta att vara ett av de mest tillåtande länderna i Europa när det gäller heltäckande slöjor?

Anf. 124 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Jag läste en debattartikel signerad av statsråden Nina Larsson och Maria Malmer Stenergård för ett tag sedan. I debattartikeln kunde man läsa om allt det som regeringen och Sverigedemokraterna genomfört denna mandatperiod för att motverka hedersvåldet.

Det är rätt mycket som regeringen och Sverigedemokraterna har genomfört denna mandatperiod. Det finns mycket att vara stolt över. Men i artikeln kunde man också läsa: ”Från Moskva till Teheran används kvinnors kroppar som ett verktyg för kontroll i allt större utsträckning. Den utvecklingen måste mötas med motstånd.”

Jag håller med statsråden. Men samtidigt som vi vill hindra att kvinnors kroppar kontrolleras i andra länder måste vi se hur kvinnors kroppar kontrolleras i Sverige.

När det gäller den heltäckande slöjan är det inget annat än ett verktyg för att kontrollera kvinnor. Kvinnor får klä sig precis som de vill, men här handlar det om män som ser kvinnan som familjens heder, som en ägodel. Vad de gör är att de tvingar kvinnan att klä sig i en säck och maskera sitt ansikte. Sådant beteende hör inte hemma i Sverige.

Om vi nu ska vara en trovärdig part i kampen mot kvinnoförtryck runt om i världen måste vi förbjuda det islamiska kvinnoförtrycket här hemma i Sverige.

Herr talman! Det är inte så svårt. En gång i tiden fanns det politiker som tyckte att det var normalt att kedja andra människor. Till sist förbjöd man sådant beteende. Precis som det är olagligt att kedja fast andra människor måste man också göra det förbjudet att kedja fast kvinnor genom att täcka dem med dessa religiösa plagg.

Det är inget annat än att vara fastkedjad när en kvinna tvingas klä sig på ett visst sätt så att hon inte kan ha den normala sociala interaktionen som vi andra har dagligen. Hon kan inte skaffa sig ett jobb. Hon kan inte

ha ett vanligt liv, eftersom det finns män som anser att de kontrollerar henne.

Allt detta händer här hemma i Sverige. Det händer inte bara i Teheran. Det händer inte bara i Riyadh eller Kabul, utan vi har importerat det islamiska kvinnoförtrycket till Sverige genom muslimsk invandring.

Då är det rätt många som ställer sig frågan: Vad kommer jämställdhetsministern att göra? Kommer statsrådet att säga att detta kvinnoförtryck är en del av det mångkulturella samhället och det nya Sverige och att vi ska acceptera detta? Eller kommer hon att verka för dessa kvinnors befrielse och arbeta för ett förbud mot heltäckande slöja? Vad kommer jämställdhetsministern att göra? Hur länge kommer dessa kvinnor att vara fastkedjade vid sina slöjor? Hur länge kommer männen att bestämma över dem?

Att vara passiv är också ett val. Om jämställdhetsministern väljer att vara passiv i denna fråga är det ett aktivt val. Det är ett aktivt svek mot alla de kvinnor som är fastkedjade vid sina slöjor.

Om Sverige ska arbeta på ett trovärdigt sätt mot kvinnoförtryck runt om i världen måste vi föregå med gott exempel här hemma och förbjuda heltäckande slöja.

Anf. 125 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Vi diskuterade exakt den här frågan för bara några veckor sedan i denna kammare. Precis som då är jag tydlig med att det är oerhört viktigt att den här frågan lyfts, vilket både Sara Gille och Nima Gholam Ali Pour gör på ett föredömligt sätt. Jag tackar stort för deras engagemang i den här frågan.

Heltäckande ansiktsbeklädning på det sätt som ledamöterna lyfter fram är en fruktansvärd avart och skulle förmodligen i allt väsentligt falla under den kommande kriminaliseringen av psykiskt våld, som då också täcker tvång i fråga om klädsel.

Det är oerhört viktigt att vi jobbar brett med olika förslag och åtgärder och lagstiftning som rör det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Jag tror att det är problematiskt om man tror att en åtgärd skulle kunna lösa allt för de kvinnor men också män som lever under det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Så är inte fallet. Det finns ingen quickfix på det här problemet. Det här är ett omfattande och mycket komplext problem som kräver flera åtgärder.

Jag tror att det är viktigt att diskutera normgivande lagstiftning i många olika fall. Jag tror att det är viktigt att vi fortsätter diskutera den här frågan. Men det är också viktigt att vi tittar på andra träffsäkra åtgärder för att verkligen se till att kvinnor och män, oavsett bakgrund, har rätten och möjligheterna att forma sina liv så som de vill i Sverige.

Anf. 126 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Jag håller med ministern om att det inte är första gången vi diskuterar frågan här i kammaren. Det kommer säkert inte heller att vara den sista – tyvärr. Jag kommer att fortsätta trycka på den här frågan tills jag faktiskt ser en förändring. Jag hoppas att ministern kan förstå det och att hon kanske kan ta till sig det.

Herr talman! UN Women visar att kvinnor i Iran som trotsar slöjtvånget riskerar att förlora vårdnaden om sina barn, att förlora jobbet, att gripas, att fängslas eller till och med att bli misshandlade eller mördade.

Human Rights Watch dokumenterar hur kvinnor i Pakistan och Afghanistan förlorar arvsrätt, utsätts för familjeråd, tvingas in i äktenskap och så vidare när de vägrar bära slöja. Det handlar om maktutövning, inte frihet. Och detta tillåter vi komma till Sverige.

EU:s byrå för grundläggande rättigheter visar att flickor i Europa lever under samma hederslogik, där familjens heder väger tyngre än flickans vilja. Det är inte en fjärran verklighet. Den finns också här i Sverige.

Länsstyrelsen i Östergötland har visat att slöjtvång är ett vanligt inslag i hedersförtryck. Flickor vittnar om övervakning till och från skolan och i skolan och om krav på att bära slöja under idrott och så vidare med risk för bestraffning om de trotsar det.

Socialtjänsten har hanterat fall där barn har skickats utomlands för att disciplineras och så vidare. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett enormt problem. Det behöver arbetas hårt med det.

Skolor rapporterar om elever som hindras från moment där slöjan måste tas av.

När kvinnor världen över riskerar arbete, utbildning och ibland till och med livet för att visa sitt ansikte säger det något om hur långt ifrån frivillighet dessa normer faktiskt ligger. Forskningen visar samma sak. Kvinnor bär inte slöja av fri vilja. Så är det. Det handlar om rädsla för sociala och familjerelaterade konsekvenser.

Barnkonventionen förbjuder religiöst tvång och sedvänjor som begränsar barns utveckling. Återigen handlar det om rätten att tro och rätten att slippa tro.

När flickor tvingas täcka ansiktet försvinner också de tecken som skola och myndigheter behöver för att upptäcka utsatthet. Osynliga barn blir svårare att skydda.

Kallar man dessa plagg frivilliga ignorerar man hederskulturens logik. Slöjan är ofta den första indikatorn på att flickans framtid kommer att begränsas i fråga om val av utbildning, umgänge, arbete och äktenskap.

Herr talman! Sverige har ett väldigt stort ansvar för att skydda de här flickorna, som inte kan skydda sig själva. Därför är det väldigt anmärkningsvärt att ministern talar om frivillighet utan att beakta den press och de sanktioner som följer när flickorna faktiskt trotsar familjens krav.

Jag skulle vilja fråga ministern: Hur kan regeringen tala om frivillighet när FN, EU och svenska myndigheter visar att flickor riskerar våld, hot, isolering, tvångsäktenskap och så vidare när de tar av slöjan? Vilken del av detta anser ministern är förenlig med svensk jämställdhetspolitik?

Anf. 127 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! I muslimska länder, där heltäckande slöja eller andra religiösa plagg tvingas på kvinnor, kämpar kvinnor för att befria sig från detta förtryck. Ofta riskerar de sina liv för att slippa detta förtryck. Det i sig vittnar om att heltäckande slöja inte är något annat än förtryck. Det är inte ett klädesplagg som andra, utan det handlar om ett verktyg för att förtrycka kvinnor.

En gång i tiden hade vi politiker som inte ville ta hedersförtrycket på allvar trots att det var uppenbart att tjejer och kvinnor råkade illa ut. Nu är

vi där igen. Här har vi ett klädesplagg som i andra länder används för att förtrycka kvinnor, och vi har politiker som insisterar på att de i Sverige har ett helt annat ändamål.

Varför måste det ta så lång tid att se det uppenbara? Vem är det egentligen som i dag påstår att heltäckande slöja är något annat än förtryck? Vill jämställdhetsministern bära heltäckande slöja? Vad skulle det signalera? Jo, underkastelse och inget annat. Det handlar om underordning och en kontrollerad kvinna – ingenting annat.

Vi har alla ett ansvar att se verkligheten och inte gömma oss bakom vaga formuleringar. Det är ingen som missar det faktum att heltäckande slöja är ett sätt att förtrycka kvinnor. Jag tror inte ens att jämställdhetsministern gör det.

Frågan är varför regeringen inte tar initiativ till att förbjuda heltäckande slöja i offentliga miljöer, precis som många andra europeiska länder gjort.

Anf. 128 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Båda ledamöterna lyfter på ett mycket beskrivande sätt exempel från andra delar av världen. Jag delar de bilderna. Det finns ytterligare en lång lista som kan läggas därtill.

Detta förtar inte det faktum att den här regeringen är i färd med att kriminalisera psykiskt våld, som innefattar tvång och förtryck exempelvis när det gäller olika former av klädsler.

Den här regeringen har vidtagit en rad olika insatser, åtgärder och förändringar och ökat takten i arbetet mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket på en rad olika plan, såväl lagstiftningsmässigt som resursmässigt. Det handlar om kunskapshöjande insatser med mera.

Vi har ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål som tydliggör att vi behöver jobba särskilt mot det hedersrelaterade våld och förtryck som baseras på kollektiva normer. Vi är i färd med att ta fram en långsiktig strategi som innefattar både delmål 6 om mäns våld mot kvinnor och delmål 7 om det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Vi tar även fram en specifik handlingsplan mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket, vilket vi arbetar med på Regeringskansliet i detta nu. Vi har skärpt bortförandelagstiftningen för att komma åt precis det som beskrivs av ledamöterna, nämligen att många unga, både tjejer och killar, förs utomlands på uppfostringsresor eller i syfte att bli bortgifta. Det förhindras genom den här lagstiftningen. Ett flertal sådana fall har kunnat undvikas. Den lagstiftningen har haft stor effekt.

Bara för några dagar sedan trädde kriminaliseringen av oskuldskontroller, oskuldsingrepp och oskuldsintyg i kraft i Sverige. Det är en oerhört viktig signal, inte minst till vårdpersonal i Sverige som medverkat till detta på olika sätt, mer eller mindre under ytan. Det är en oerhört viktig signal att detta kan lagföras, och det har också en avhållande effekt.

Vi har tillsatt en rad olika utredningar, inte minst en nu i våras om att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan, vilket har nämnts här. Det förekommer exempel där personal bidrar till att justera barnens klädsel enligt det hedersrelaterade förtryckets normer.

Vi ökar och bygger ut det regionala och lokala stödet för personer som behöver komma ifrån hedersrelaterat våld och förtryck genom att tillföra medel till regionala resurscentrum. Vi har ökat resurserna till kvinnojourerna och en rad andra saker.

Regeringen och jag som liberal jämställdhetsminister tar frågan om hedersrelaterat våld och förtryck på största allvar. Jag skulle aldrig ta ordet frivillighet i min mun i det här sammanhanget. Det handlar om att hitta lagstiftning som är tillräckligt träffsäker. Vi har även lagstiftning på gång mot det psykiska våldet.

Anf. 129 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Det är väldigt intressant att lyssna på ministern. Jag är enig med ministern om att vi gör jättemycket – mycket mer än den tidigare regeringen. Men när det gäller just detta är det som om man sopar allting under mattan inför att det kommer gäster. Man hinner inte ta reda på det, men problemet finns fortfarande kvar. Man måste ta tag i själva grundproblemet. Det aktuella plagget är en del av det.

I Sverige måste medborgarna tydligt visa ansiktet vid till exempel säkerhetskontroller. När vi går igenom en säkerhetskontroll ska vi ta av oss keps, mössa och liknande – men inte burka och niqab. Då är det inga problem. Men det är en självklarhet för tryggheten att det ska vara samma sak med sådana. De här människorna tillåts röra sig heltäckta med bara ögonen synliga i offentliga miljöer. Det är inkonsekvent och undergräver de säkerhetsprinciper som alla måste följa.

Det har dokumenterats hur burka och niqab används för att undvika identifiering och för att smugla både vapen och personer. Säpo konstaterar dessutom att ansiktstäckning försvårar övervakning och identifiering och även riskbedömning.

Forskning visar att dolda ansikten skapar otrygghet och minskar tilliten i samhället. Hur kan regeringen motivera att svenska medborgare måste visa ansiktet vid säkerhetskontroller, medan burka och niqab tillåts i offentliga miljöer trots att Europol, Säpo och Europadomstolen slår fast att det är en säkerhetsrisk?

Anf. 130 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Stort tack till ledamöterna för detta starka engagemang! Det här är en oerhört viktig fråga som förtjänar att diskuteras vidare. Jag är övertygad om att vi kommer att vända och vrida på den många gånger framöver. Men den får inte ses som allena saliggörande, utan vi behöver angripa hedersrelaterat våld och förtryck på flera olika sätt.

Om man kopplar detta till att psykiskt våld nu kriminaliseras ser jag stora möjligheter att få träffsäker effekt. Det finns också lagstiftning som innebär att arbetsplatser kan ha neutralitetspolicyer och ställa krav på neutral klädsel och liknande. Det finns möjligheter. Men vi behöver stärka åtgärderna mot hedersrelaterat våld och förtryck och lägga mer kraft bakom dem. Jag ser fram emot att diskutera frågan vidare.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2025/26:160 om regeringens arbete för att motverka diskriminering

Anf. 131 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Sofia Amloh har frågat mig om jag avser att vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa ett effektivt antidiskrimineringsarbete. Jag vill tacka ledamoten för frågan och engagemanget.

I en tid då mänskliga rättigheter ifrågasätts och utmanas i flera delar av världen är det särskilt viktigt att värna människors lika rättigheter och möjligheter. Arbetet med att bekämpa diskriminering måste därför fortsätta och kräver aktiv medverkan från en bredd av aktörer.

Det arbete som Diskrimineringsombudsmannen och civilsamhällets organisationer gör är viktigt för att skapa förutsättningar för allas lika rättigheter och möjligheter. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att stärka skyddet mot diskriminering. Arbetet med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete, det så kallade lönetransparensdirektivet, pågår. Regeringen kommer att återkomma med en proposition med förslag för att genomföra direktivet i svensk rätt.

Regeringen har också antagit en handlingsplan mot rasism och hatbrott och en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Handlingsplanerna utgör viktiga steg i arbetet för ett Sverige fritt från diskriminering.

Anf. 132 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Statsrådet redogör i sitt svar för att regeringen har tagit fram två handlingsplaner, en mot rasism och hatbrott och en för hbtqi-personers rättigheter. Det är inget fel med det, utan det är väldigt bra. Men jag vill fråga statsrådet hur regeringen tänker att dessa handlingsplaner ska verkställas när regeringsunderlaget vilar på Sverigedemokraterna i en tid när nazister och aktivklubbar trampar på våra gator. Säpo har varnat för och larmat om att de organiserar sig, men regeringen vänder andra kinden till.

När sverigedemokratiska politiker inte heilar på valvackor samlar de på nazistprylar och idolbilder på Hitler eller har flera stycken Mein Kampf i samlarlådan. Det är tydligt vilket regeringsunderlag den här regeringen försett sig med.

Herr talman! På vilket sätt ska det bli verkställighet i handlingsplanerna så att de får den effekt som behöver uppnås? Det är i allra högsta grad uppenbart att handlingsplanerna ligger rätt i tiden, men verkställigheten bekymrar mig när man har Sverigedemokraterna som regeringsunderlag.

Herr talman! Diskrimineringsombudsmannen lämnar en redovisning varje år där man redogör för hur bilden ser ut och hur det står till med diskriminering i samhället runt om i landet. Diskriminering förekommer i hela samhället men mest i arbetslivet och i skolan. För 2025 konstaterar Diskrimineringsombudsmannen att nivåerna fortfarande är höga och att det är vanligast i arbetslivet, och jag vill därför ta upp några av de saker som uppmärksammas i årsredovisningen.

Den första saken är att det förekommer trakasserier och sexuella trakasserier i arbetslivet. Det kan ske mellan två arbetstagare men också mellan arbetsgivare och arbetstagare. Man har även sett att en tredje part kan utsätta någon för trakasserier eller sexuella trakasserier. Det kan vara en kund eller någon man har omsorg för.

Jag drar mig till minnes att vi nog haft en debatt här om detta. Jag har i varje fall läst en rapport från Handelsanställdas förbund i vilken man redogör för att framför allt unga kvinnor med otrygga anställningsformer är otroligt utsatta för olika trakasserier på svensk arbetsmarknad.

Mot denna bakgrund vet jag också att ILO:s konvention 190 ligger på regeringens bord. Den är redan färdigutredd och bör kunna implementeras i svensk lagstiftning. Den socialdemokratiska regeringen lämnade över ett helt färdigt förslag om internationella åtaganden till den här regeringen. Jag undrar varför man inte har implementerat detta förslag. Det ligger ju klart på bordet, och det är egentligen bara att lägga fram det för riksdagen att besluta om, framför allt med tanke på att det finns en stark politisk enighet om det. Varför har man inte vidtagit åtgärder för att minska den här typen av trakasserier och stärka lagstiftningen?

Anf. 133 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Låt mig börja med ledamoten Sofia Amlohs fråga om verkställigheten, som hon oroar sig över. Efter tre år framgår det med all önskvärd tydlighet att den här regeringen inte har några problem med verkställigheten. Vi gick senast i dag vidare med grundlagsförändringar som rör begränsningar i mycket allvarlig systemhotande aktivitet. Det gäller exempelvis aktivklubbarna. Jag som jämställdhetsminister kunde tidigare i höstas lägga fram den största jämställdhetsbudgeten någonsin. Vi har förändrat och skärpt lagstiftningen på en rad områden och flyttat fokus från gärningsmannen till brottsoffret. Det är en helt avgörande fråga för jämställdheten och perspektivet mänskliga rättigheter.

Vi fortsätter naturligtvis vårt oerhört tuffa arbete i högt tempo. Vi kommer att återkomma inom en rad olika områden. Det gäller inte minst diskrimineringsområdet, som ledamoten Sofia Amloh tar upp i sin interpellation, i vilken hon också kopplar frågan till Diskrimineringsombudsmanen. Myndigheten förbereder just nu ett införande av direktivet om löne transparens. Detta direktiv kommer i allra högsta grad att förbättra möjligheterna för kvinnor och arbetsgivare att sköta lönefrågorna på ett öppet och mer transparent sätt. Det kommer att motverka oskäligen löneskillnader.

Sofia Amloh tar upp sexuella trakasserier, som är en del i detta. Det är oerhört viktigt att arbeta vidare med dessa frågor, vilket vi gör på flera olika sätt. Regeringen införde tidigare under mandatperioden kön som grund för hatbrott. Det är en helt avgörande fråga för att stärka kvinnors rättigheter.

Vad gäller skolan och arbetslivet arbetar departementet för närvarande med en arbetsmiljöstrategi som har ett särskilt fokus på jämställdhetsområdet. Detta kommer arbetsmarknadsminister Johan Britz att återkomma om.

Anf. 134 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Jag konstaterar att statsrådet inte alls är bekymrad över att regeringsunderlaget Sverigedemokraternas historik och ledande politikers – riksdagsledamöters – pågående faktiska rasistiska handlingar hela tiden är något som återkommer. Hon verkar heller inte tro att det skulle ha någon som helst inverkan på verkställigheten av handlingsplaner mot just rasism och hatbrott. När det gäller hbtqi-personers rättigheter har regeringsunderlaget, som är flera gånger om större än Liberalerna, inte alls främjat dem, och det sticker de inte under stol med. Statsråden ser uppenbarligen inte att det finns några bekymmer med att få verkställighet här. Det gör mig faktiskt ännu mer bekymrad.

Jag vill fortfarande ha svar på frågan varför man inte har ratificerat ILO 190 och de internationella åtaganden vi har varit helt överens om. De har legat på regeringens bord i snart fyra år. Allt är helt förberett, och det är något som alla frågar efter. Jag förstår inte varför regeringen inte har lagt fram detta för riksdagen. Det skulle blivit en proposition som tog plats på en ganska tom lista från Arbetsmarknadsdepartementet. Jag tror att många skulle uppskatta det. Jag förstår inte varför regeringen inte lägger fram uppskattade förslag som efterfrågas och som det finns en bred politisk enighet om.

Låt mig återgå till annat som redovisas i Diskrimineringsombudsmannens rapport. Utöver det jag redan påtalat finns en annan sak som är väldigt viktig för många av oss, inte minst för Liberalerna. I samband med att regeringen gick vidare med införandet av visitationszoner skulle man utvidga diskrimineringslagens förbud. Lagen täcker nämligen inte alla situationer på arbetsmarknaden eller ute i samhället. Exempelvis är diskrimineringslagens skydd inte heltäckande om man blir diskriminerad i kontakt med polisen eller tullen. Det finns utredningsförslag om det från 2021. Regeringen skickade pressmeddelanden om detta 2024, och man har stått i många sammanhang och sagt att det här ska genomföras.

Min fråga till statsrådet är: När ska detta genomföras? Det är ett löfte som har getts många gånger, men det saknas fortfarande på riksdagens bord. Kommer det här att genomföras? Det är hög tid. Det börjar bli lite tajt om tid den här mandatperioden. När har man tänkt planera in detta? Det finns inte heller med på listan över lagförslag som ska komma till våren.

Anf. 135 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Stort tack, Sofia Amloh, för frågorna om diskrimineringslagstiftningen!

I dag gäller ett förbud mot diskriminering i vissa delar av den offentliga verksamheten, till exempel arbetsmarknadspolitisk verksamhet och inom socialtjänsten. I andra delar av den offentliga verksamheten är skyddet begränsat. Om exempelvis en polis eller en tulltjänsteperson använder ett diskriminerande språkbruk i samband med rådgivning eller kontakt med allmänheten omfattas detta av förbudet. Dagens förbud gäller däremot inte åtgärder som vidtas.

Precis som ledamoten lyfter är detta något som den här regeringen har aviserat och lyft tidigare. Det har också kommit starka rekommendationer från internationella organ om att ta detta vidare. Vi konstaterar att dagens

lagstiftning innebär att enskilda har ett svagare skydd mot diskriminering vid kontakter med vissa myndigheter jämfört med andra.

Vi avser att återkomma i den här frågan; det är aviserat. Vi kommer att återkomma rörande ett utökat skydd mot diskriminering när det gäller offentliga verksamheter. Jag får i ett senare skede återkomma till ledamoten Sofia Amloh om den exakta tidsplanen för det.

När det gäller regeringens förmåga att verkställa beslut och att komma framåt i viktiga frågor med avseende på samarbetspartier förväntar jag mig och förutsätter jag att folk ska bete sig. Om man inte beter sig förväntar jag mig också att samtliga partier vidtar åtgärder mot det.

Jag kan konstatera att den här regeringen inte har några problem med att samarbeta. Den här regeringen har ett högt tempo och har vidtagit oerhört många åtgärder, framför allt inom jämställdhetsområdet och inte minst inom området hedersrelaterat våld och förtryck – inte minst handlar det om att flytta fokus från gärningsmannen till brottsoffret.

Anf. 136 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Jag hade inte förväntat mig att vi skulle ta det i just den här debatten, men när statsrådet flera gånger lyfter att man flyttar fokus till stödet för brottsoffer, vilket är jättebra, måste jag ändå påpeka att man har skurit ned med rätt många miljoner på just Brottsofferjouren, som faktiskt får dra ned på sin bemanning. Därmed kanske de inte har den tillgänglighet som skulle behövas. Vad man säger med ord och vad man gör i handling stämmer alltså inte riktigt överens när det gäller stödet för brottsoffer.

Jag vill avsluta med att konstatera, herr talman, att regeringen säger att man bereder saker och att saker är på gång, men vi ser det aldrig på riksdagens bord. Man kommer inte till just de saker som behövs.

Under hela den här mandatperioden har ett helt färdigt förslag gällande ILO 190 funnits på bordet, om att stärka lagstiftningen mot sexuella trakasserier från tredje part, men man har inte gjort något, herr talman. Nu står man här och kan fortfarande inte svara när det gäller detta.

Samma sak gäller utvidgningen av diskrimineringslagen. Man lovar och säger att förslag finns; man tänker återkomma. Jag vill påminna statsrådet om att vi här i riksdagen snart går på juledighet, och när vi kommer tillbaka är det bara några månader kvar på mandatperioden att verkställa och genomföra lagstiftning. Nu står man här strax före jul och har en vårtermin på sig men kan inte redovisa något förslag, vilket man ska göra i en propositionslista under vårterminen. Det finns inget sådant förslag, så jag tvivlar faktiskt på handlingskraften tills jag ser det på bordet.

Anf. 137 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Stort tack, ledamoten Sofia Amloh, för engagemanget!

Vi skulle kunna gå igenom propositionslistor från den förra regeringen och den här regeringen och jämföra i vilken takt och omfattning olika förändringar har kommit till stånd. Vi kan också jämföra hur många gånger man föll, till exempel i budgetomröstningar, i riksdagens kammare där vi befinner oss nu, i jämförelse med hur det ser ut för den här regeringen. De siffrorna visar att vi håller ett otroligt högt tempo.

Jag förstår att ledamoten Sofia Amloh är angelägen och efterfrågar just de här utlovade förändringarna, exempelvis av diskrimineringslagstiftningen. Vi kommer att återkomma till exakt när vi kommer att få det på plats.

Jag är mycket stolt och glad över att jag tidigare i dag presenterat exempelvis grundlagsförändringar kopplade till att konstitutionellt stärka och skydda aborträtten i svensk grundlag. Det var inget som den förra regeringen måktade med eller fick stöd för. Gång efter annan skulle jag kunna dra sådana exempel.

Ledamoten Sofia Amloh behöver inte vara orolig för regeringens handlingskraft. Vi fortsätter i högt tempo.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 22 Svar på interpellation 2025/26:162 om det sjunde jämställdhetspolitiska delmålet

Anf. 138 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Sofia Amloh har frågat mig vilka skäl som låg till grund för att jag inte lade fram det nya delmålet för beslut av riksdagen på samma sätt som de andra sex målen. Jag vill börja med att tacka Sofia Amloh för hennes engagemang i jämställdhetspolitiska frågor.

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Målet har beslutats av riksdagen (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Därutöver har regeringen fastställt delmål för jämställdhetspolitiken. Genom regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (skr. 2016/17:10) presenterade den dåvarande regeringen en ny delmålsstruktur för jämställdhetspolitiken.

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) har regeringen beslutat om en ny lydelse för det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och om införande av ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har samtidigt föreslagit att ytterligare medel tillförs för en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck, för att kraftsamla kring det nya delmålet.

Av budgetpropositionen framgår också att regeringen avser att i en skrivelse mer utförligt återkomma till riksdagen om de nya och reviderade delmålen. Jag ser fram emot att göra det och då även som aviserat presentera en ny nationell strategi för att säkerställa ett hållbart och samordnat arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.

Anf. 139 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det har varit lite olika turer kring det här, först och främst det sjunde delmålet. Regeringen har beslutat om detta, och sedan ska det komma skrivelser tillbaka till riksdagen. Det är lite oklart, och det har det faktiskt varit

även från statsrådet själv i kammaren, vid frågestunder och vid andra interpellationsdebatter.

Jag tänkte därför att vi kanske en gång för alla skulle göra detta tydligt för alla. Det är rätt många som är engagerade i den här frågan, inte minst civilsamhällesorganisationer och många andra. Den här otydligheten har inte, tycker jag, varit bra för det arbetet.

Kommer Sveriges riksdag att få besluta om ett sjunde delmål, vad det ska innehålla och på vilket sätt det ska styra mot att få progression i de här frågorna? Jag läser och ser att man håller på med en handlingsplan, och jag tycker att det är bra. Det är ett svar som har getts i andra sammanhang, framför allt när det gäller en rad andra frågor på jämställdhetsområdet.

Men det behöver tydliggöras hur det är tänkt när det gäller det sjunde delmålet. Var fattas besluten? Vilken ställning har det jämfört med de andra delmålen? Hur ska det styras? När får vi se det? Om det nu ska komma något till riksdagen, när är det tänkt att ske? Det borde man kunna svara på. Om man jobbar målmedvetet med en strategi eller för att få fram en handlingsplan tänker jag att man jobbar enligt någon typ av tidsaxel och inte bara helt planlöst tills man eventuellt är klar. Jag tänker att statsrådet nog kan svara på detta, och då blir det här mycket tydligare för alla berörda.

Det andra jag tänkte på var att statsrådet svarar att det ska finnas en ny lydelse för det redan befintliga sjätte delmålet om mäns våld mot kvinnor. Då undrar jag: Hur lyder den? Det har jag inte sett någonstans.

Det kan vara så att jag har missat det, och då får jag be så mycket om ursäkt. Men vi måste få veta tydligt vad den nya lydelsen är.

När utredningen tillsattes framkom det en rad uppgifter, och man har dividerat fram och tillbaka. Jag är nyfiken på den nya lydelsen just eftersom det har diskuterats ganska mycket fram och tillbaka. Om man har tänkt göra det mindre tydligt att det handlar om mäns våld mot kvinnor, som vi har nationella åtaganden om, är det viktigt att det framkommer, så att vi inte får ett försvagat delmål när man ändrar lydelsen.

Låt mig sammanfatta för min tydlighets skull: Var och när beslutar vi om det sjunde delmålet, och vad ska det innehålla? Jag vill också ha reda på vad den nya lydelsen för det sjätte delmålet är. Det är ganska många frågor, och det är ganska spretigt. Det ser jag som ganska allvarligt, för det handlar om styrning och om vart vi vill komma. Det måste göras strategiskt, långsiktigt och enträget. Denna otydlighet gynnar inte progression i dessa frågor. Det är väldigt olyckligt.

Anf. 140 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Tack, Sofia Amloh, för frågan om styrning! Det finns få ämnen som engagerar mig så mycket som styrningsfrågor, så jag är verkligen glad över frågan och ska försöka bringa klarhet i de här delarna.

Ledamoten Sofia Amloh ställde en fråga om detta till mig vid en muntlig frågestund. Då var utrymmet i tid mycket kort. Jag ska därför försöka fördjupa svaret rörande de delarna.

Sedan december 2008 är delmålen, till skillnad från det övergripande målet, inte riksdagsbundna. Det är alltså regeringens avsikt att när det gäller delmålen inte frånga den praxis som vi har sedan 2008. De är alltså inte föremål för riksdagsbeslut, även om budgetpropositionen i stort är det.

Vi avser att återkomma med en skrivelse som förtydligar arbetet med det nya, sjunde delmålet. Delmålet lyder: ”Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet att leva sitt liv utan att begränsas av kollektivt grundade hedersnormer.”

Portalparagrafen i delmål 6 är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Däremot har jag inte den nya formuleringen av det sjätte delmålet i huvudet. Jag kan därför inte exakt återge den. Däremot kan jag utifrån ledamoten Sofia Amlohs frågeställning försäkra att det på intet sätt är något som urholkas. Tydligheten om mäns våld mot kvinnor är oförändrad. Vi använder ett könat språk för att belysa att det är där huvudproblematiken ligger. Men vi nämner också våld i nära relation utöver detta. Huvudportalinledningen handlar alltså om mäns våld mot kvinnor, och det ligger fast.

Styrningsmässigt har vi både strategin och handlingsplanerna. Jag har nämnt handlingsplanen rörande hedersrelaterat våld och förtryck, och vi kommer också med ytterligare en handlingsplan rörande prostitution och människohandel. De är oerhört viktiga för styrningen när det gäller det övergripande jämställdhetspolitiska målet och våra sju delmål, också för de olika åtgärder, insatser och uppdrag som vi lägger i och med de här handlingsplanerna, så att de ska följa riksdagens och regeringens målsättningar i de här frågorna.

Anf. 141 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Nu talar statsrådet i svaret om en ny lydelse för det sjätte jämställdhetsdelmålet, men vi kan inte få veta hur det lyder. Då blir det ju lite svårt att hantera ett helt delmål, ett av de högst prioriterade. Nu kommer alltså det sjunde.

Jag ser och hör vad statsrådet säger. Det ska komma en skrivelse till riksdagen om hur man tänker jobba med detta utifrån handlingsplanen. Kommer vi i riksdagen att få den under den här mandatperioden? Frågan kräver ett ja eller ett nej till svar – inte mer än så.

Vi pratar om handlingsplanerna. Jag säger samma sak här: De är väldigt bra. Det är jättebra med handlingsplaner, framför allt om de blir långsiktiga, om det finns styrning, om det finns en stor enighet och om man inkluderar många delar av samhället som känner sig delaktiga i detta och märker att man jobbar med det. Då kan man få styrning i dessa frågor.

Jag vet att det är många som känner sig lite osäkra om vilken roll man har i civilsamhället eller hos myndigheter just utifrån dessa handlingsplaner. Det gäller att få stor delaktighet, så att alla vet vad det handlar om och vilken riktning man ska gå i för att få progression.

Låt mig återkomma till detta med handlingsplanerna. Alla delmål – vi får träna på att säga ”alla sju delmålen” – är odelbara med varandra. De är helt avhängiga av varandra. Den ekonomiska jämställdhetspolitiken, som också är ett av delmålen, är helt avgörande om man ska lyckas med det sjätte delmålet, om mäns våld mot kvinnor, eller det sjunde, om hedersrelaterat våld och förtryck. För en kvinna som inte har jobb utan är förpassad till att vara hemma – det kan vara av många skäl, men hon har alltså inget annat sammanhang, ett arbete, att gå till – och inte har en egen försörjning är det oerhört svårt att komma bort från förtrycket, oavsett var det kommer ifrån eller hur det ser ut.

Min fråga är: Finns det ambitioner att ha andra handlingsplaner för att uppnå progression i delmålen 1–5? Finns det en plan för att även göra skrivelser till Sveriges riksdag om hur man ska uppnå resultat även gällande dessa delmål? Delmålen är ju inte delbara med varandra utan avhängiga av varandra. Kommer vi att få en sådan redovisning?

Prot. 2025/26:46
5 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 142 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Stort tack, Sofia Amloh, för en mycket intressant debatt! Ja, jag kommer att återkomma under denna mandatperiod i frågan. Och ja, vi kan ha en särskild genomgång av regeringens samtliga handlingsplaner när det gäller de här frågorna och titta på styrningen och hur det hänger ihop.

Politik är ofta en samlad bedömning. Man måste angripa frågorna från olika håll, precis som ledamoten Sofia Amloh är inne på. Man behöver en helhetsförståelse av den jämställdhetspolitiska målsättningen för alla olika delmål. Men man behöver också ta sig an frågorna specifikt. Det är en av anledningarna till att regeringen väljer att skapa ett särskilt delmål för hedersrelaterat våld och förtryck.

Samtidigt som man behöver en helhetsförståelse och, precis som ledamoten säger, inte kan dela målen från varandra, är det precis detta man behöver göra för att komma åt särskilda delar inom vissa typer av problematik. Då kan man synliggöra vissa saker och sätta särskild kraft bakom andra delar. Det är så vi successivt och med kraft kan öka jämställdhetsarbetet.

När det gäller det sjätte delmålet har det följande lydelse: ”Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet.”

Det nya sjunde delmålet lyder: ”Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet att leva sitt liv utan att begränsas av kollektivt grundade hedersnormer.”

Jag ser fram emot att återkomma till ledamoten Sofia Amloh och riksdagen med både handlingsplaner och skrivelser.

Anf. 143 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Det har blivit tydligt utifrån de här två debatterna att vi i arbetsmarknadsutskottet kommer att ha väldigt mycket mer att göra när vi kommer tillbaka i januari. Det har annonserats här i kammaren i dag en rad saker som ska läggas på vårt bord. Jag ser fram emot det. Det har varit eftersökt under lång tid. Att det kommer nu, i slutet av mandatperioden, är väl bättre sent än aldrig. Jag ser verkligen fram emot det och hoppas att det står sig, för det är ett arbete som vi kommer att behöva ha debatter om och ta ställning till i den här kammaren. Det handlar ju inte bara om dokument och handlingsplaner. Det handlar om viktiga styrande dokument som ska få starkt genomslag för att dra många i det här samhället i rätt riktning, och sådant tar tid.

Det behöver kraftsamlas mot våldet. Oavsett var förtrycket kommer ifrån och hur det ser ut ska det finnas ett enträget arbete där vi också stannar upp, fångar upp, utvärderar och har en ansats, där vi håller den här linjen utan att hitta på nya saker hela tiden och där vi också märker att det

händer något. Uppenbarligen ska våren handla om det, och det tackar vi för.

Jag vill avsluta med att säga att jag kommer att fortsätta peka på den ekonomiska politiken i det här. Även om jag inte tycker att den ambitionen finns hos statsrådet skulle det behövas både en och två och kanske tre ansatser från regeringens sida för att uppnå bättre resultat under det delmålet, som förutsätter att man når de andra resultaten. Där kommer vi socialdemokrater att ha en liten extra tumme i ögat på den här regeringen.

Anf. 144 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Herr talman! Jag ser fram emot att diskutera de här frågorna så snart som om bara några dagar eller någon vecka i den debatt kopplad till utgiftsområdena och budgeten där också de här delmålen nämns. Vi får alltså inom kort anledning att debattera de här frågorna vidare.

Jag ser också fram emot att återkomma med en skrivelse till riksdagens bord. Jag kan försäkra att vi inte drar ned på tempot från regeringens sida kopplat till strategier och handlingsplaner. Vi får återkomma i flertalet av de här frågorna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 23 Svar på interpellation 2025/26:48 om vård av patienter från Gaza

Anf. 145 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Herr talman! Karin Rågsjö har frågat mig hur jag avser att, inom mitt ansvarsområde, verka för att människor får omedelbar hjälp i Gaza under nuvarande förhållanden. Karin Rågsjö har också frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att ta emot patienter från Gaza.

Det är mycket välkommet och efterlängtat att Israel och Hamas har kommit överens om den första fasen i en fredsplan. Vapenvilan har trätt i kraft, och alla gisslantagna som är vid liv har släppts. Det är nu viktigt med ett fullt genomförande av överenskommelsen och att bana väg för en tvåstatslösning. Vi välkomnar antagandet av FN:s säkerhetsrådsresolution som godkänner fredsplanen. Resolutionen är ett viktigt steg mot ett varaktigt slut på kriget och ett slut på det ofattbara civila lidandet.

Det är välkommet och helt nödvändigt att det under fredsplanens första fas har skett vissa förbättringar i det humanitära tillträdet. Fortfarande kvarstår dock hinder för att den hjälp som behövs ska nå fram, och även om leveranserna av nödhjälp har ökat bedöms de fortsatt vara otillräckliga för att möta de mycket omfattande behoven. Det är centralt att vi ser fortsatta framsteg och att obehindrat humanitärt tillträde säkerställs. Det krävs bland annat fler öppna gränsövergångar, säkerhet för humanitära konvojer och tillträde för internationella icke-statliga organisationer.

Regeringen utesluter inte att, likt andra länder, ta emot patienter för vård i Sverige som ett komplement till stöd på plats. Det gäller alla de platser i världen som just nu skakas av stora humanitära påfrestningar på civilbefolkningen. Vid varje tillfälle måste omständigheterna beaktas, bland annat utifrån hur vi snabbast kan nå ut med hjälp till behovande och

hur vi dessutom bäst hjälper så många som möjligt. I dagens läge är det avgörande att säkerställa att människor får omedelbar hjälp där de är.

Sverige har sedan krigets början bidragit med över 1 ½ miljard kronor i humanitärt stöd till responsen i Gaza. För att bistå den utmanande sjukvårdssituationen har Sverige bland annat gett extra stöd till Unicef som bistår barn och familjer med hälso- och sjukvård och socialt stöd, till ICRC som levererar livräddande medicinsk utrustning och sjukvårdsstöd samt till UNFPA som arbetar med livräddande förlossningsvård, mödrahälsovård och vård av nyfödda. Regeringen har även allokerat medel till Egyptiska Röda Halvmånens arbete för Gaza. Det svenska stödet syftar till insatser relaterade till medicinska evakueringar från Gaza samt till logistikstöd vid humanitära leveranser in till Gaza.

Avslutningsvis vill jag nämna att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att bedöma möjligheten att genom EU:s civilskyddsmekanism donera sjukvårdsprodukter till katastrof- eller krigsdrabbade områden utomlands. Det har bland annat resulterat i att Sverige donerat efterfrågat sjukvårdsmateriel till Egypten, som tar emot patienter från Gaza. Sverige har därtill bidragit med personal till EU:s gränsstödsinsats i Rafah (EUBAM Rafah) som tidigare i år spelade en viktig roll för att möjliggöra för svårt skadade individer att lämna Gaza för att få vård. Sverige står redo att bidra till insatsen på nytt.

Regeringen kommer att fortsätta stödja den humanitära responsen i Gaza.

Anf. 146 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Det är lite mer positivt än tidigare svar i samma fråga.

Det här är en väldigt skör fred. Det är minst 327 personer, däribland 136 barn, som har dödats under perioden sedan eldupphör tillkännagavs den 9 oktober. Efter Hamas terrorattack mot israelisk civilbefolkning öppnades ett helvetesgap för palestinier i Gaza. Det Gaza vi kan se nu är ett Gaza i ruiner. Vi hoppas alla på en rättvis och långvarig fred för alla inblandade.

Enligt FN är det 68 000 palestinier som har dödats och 170 000 som har skadats sedan den 7 oktober 2023. Hälften är barn, enligt Läkare Utan Gränser. Samtidigt har hela sjukvårdssystemet i Gaza mer eller mindre kollapsat. Operationer sker fortfarande utan smärtlindring. Som jag skrivit och talat om tidigare är väldigt många i behov av medicinsk evakuering.

Svårt sjuka barn skulle överleva med vård. Då undrar man var Sverige är. Det är nära 17 000 patienter som väntar på evakuering, många av dem barn. Det är kroniskt sjuka och människor med cancer, hjärtsjukdomar och andra svåra tillstånd. Den vård de behöver finns inte på plats – Israel har systematiskt slagit sönder Gazas sjukvårdssystem, kan man säga.

Det finns dock länder som tar sitt ansvar: 16 europeiska länder och länder som Jordanien, Albanien och Norge – som ju också ligger i Europa – har tagit emot patienter. Sverige har inte tagit emot en enda. Det senaste jag såg var att Italien tog emot 20 svårt sjuka och skadade barn. Jag frågar mig fortfarande var Sverige är.

Såväl FN som EU har vädjat om att Sverige ska göra samma sak som dessa allt fler länder, och de får även fortsatt nej. Vid ett möte i oktober 2024 förklarade dåvarande sjukvårdsministern Acko Ankarberg Johansson att Sverige hjälper bäst genom att stötta sjukvården i Gaza på plats. Biståndsminister Benjamin Dousa har uttalat sig om att Sverige i stället ska prioritera stöd till Egypten så att de kan ta emot patienter, och det gör de ju verkligen i Egypten. Det är dessutom ett land som får internationellt bistånd för att kunna ge vård till sin egen befolkning.

Samtidigt är det faktiskt väldigt många vårdgivare i Sverige som gärna ser att vi tar emot patienter här – men utan att det sker på bekostnad av den svenska vården.

Min fråga till ministern är fortfarande: Anser ministern – trots att många länder har lyckats – att processen är för komplicerad för att ens försöka ta emot patienter? Hur ska vi säkerställa att människor får omedelbar hjälp i Gaza?

Anf. 147 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Frågan om att Sverige av någon märklig anledning skulle ta emot patienter från Gaza, när vi har patienter i Sverige som får vänta i årtal på att få en operation, har nu drivits av de rödgröna partierna i mer än ett år. En skriftlig fråga om detta lämnades in av den socialdemokratiska riksdagsledamoten Arber Gashi redan i oktober förra året. Sedan dess har de rödgröna partierna tjatat om att Sverige ska ta emot patienter från Gaza.

Jag vill här och nu ställa några frågor som vem som helst av talarna kan välja att svara på. Socialstyrelsen publicerade en rapport i juni där det framkom att vårdplatsbristen i Sverige leder till längre väntetider, ökad risk för vårdskador och dålig arbetsmiljö för personalen. Hur kan vi om vi har en generell vårdplatsbrist i Sverige ta emot patienter från Gaza utan att det drabbar svenska patienter?

Det är viktigt i sammanhanget att säga att varje patient från Gaza kommer att uppta mycket resurser och kompetens inom sjukvården – resurser och kompetens som svenska patienter behöver i dag. Sedan 2022 har antalet disponibla vårdplatser trots ekonomiska tillskott minskat på nationell nivå.

En undersökning från mars bland Läkarförbundets medlemmar bekräftar att vårdplatsbristen har förvärrats. Av de svarande säger sig var femte varje vecka behöva skicka hem patienter som borde ha lagts in. Var fjärde läkare tvingas varje vecka att skriva ut patienter för tidigt på grund av vårdplatsbrist. Nästan varannan läkare lägger varje vecka arbetstid på att leta vårdplatser till patienter. Hur kan man då ta emot patienter från Gaza, om det inte finns vårdplatser för svenska patienter? Det är inte solidaritet att låta svenska patienter vänta ännu längre i vårdköer.

Det är dessutom helt omöjligt för svenska myndigheter att säkerställa att den man tar emot inte är en Hamasterrorist eller en släkting eller vän till en Hamasterrorist. Det är inte så att Hamas kommer att tillåta dem som är i opposition mot islamisterna att transporteras till Sverige för att få vård. Det är inte så att Hamas kommer att tillåta att de som är för fred transporteras till Sverige för att få vård, utan Hamas kommer att ta hand om sina egna. Det är de som kommer att transporteras till Sverige för att få vård.

Interpellanten från Vänsterpartiet nämner att Sverige har tagit emot ukrainare och gett dem vård. Det interpellanten glömmat är dock att Sverige stöder Ukraina i landets försvar mot den ryska aggressionen. Då är det självklart att vi ska ge Ukraina allt stöd vi kan.

Sverige stöder dock inte Hamas. Hamas är en terroristorganisation som anföll Israel och begick hemska övergrepp. Det är stor skillnad mellan Ukraina och Hamas, och det verkar interpellanten från Vänsterpartiet inte förstå. Det säger rätt mycket om terrorromantiken inom Vänsterpartiet.

Svensk sjukvård behöver vårdplatser, personal och resurser – inte mer belastning från världens konflikter.

Anf. 148 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Herr talman! Interpellanten behöver inte undra var Sverige är när det gäller situationen i Gaza. Vi är ett av de länder som har gett absolut mest för att lindra nöden: över 1 ½ miljard. Hur vi än jämför internationellt ligger vi i den absoluta toppen.

Det är inte omöjligt eller för komplicerat att flytta patienter. Precis som interpellanten lyfter upp har det skett, men det är väldigt få patienter. Det är inte det mest effektiva sättet att hjälpa så många som möjligt. Jag vill dock upprepa att regeringen inte utesluter att ta emot patienter för vård i Sverige, varken från Gaza eller andra krigsdrabbade områden.

Vi gör en kontinuerlig bedömning av situationen med fokus på hur vi bäst kan hjälpa så många som möjligt så bra som möjligt. I det här läget bedömer vi att det är avgörande att säkerställa att människor får omedelbar hjälp där de är. Det är därför vi under hela den här perioden har skjutit till mer medel. Nu ser vi också att det är lättare för resurserna att komma in. Vi har också donerat materiel till sjukvården i Egypten, där de tar emot patienter och dit det naturligtvis också är lättare att få ut patienter.

I övrigt uppfattade jag inte så mycket frågor utan mer påståenden om vårdplatsbristen, herr talman. Jag vill bara betona att vårdplatsbristen inte har försämrats. Den är något mindre i Socialstyrelsens uppdaterade siffror. De följer detta hela tiden. Vi har fortfarande vårdplatsbrist, men den är något mindre i år jämfört med förra året.

Jag vill återigen säga att det är väldigt få patienter som har flugits in i Europa från Gaza. Det är alltså ingenting som påverkar vårdplatstillgången eller kapaciteten på en samlad nivå i något av de omkring 15 länder som tar emot patienter. Det är alltså inte ett skäl till att inte göra det. Däremot menar vi att medel ska användas på bästa sätt för att ge bästa tänkbara vård, och i dagsläget åstadkommer vi det bäst så nära som möjligt.

Anf. 149 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Jag kan upplysa alla sverigedemokrater om att vi har en vårddebatt nästa onsdag, den 10 december, om man vill diskutera just vård.

Herr talman! Hittills har närmare 8 000 patienter, varav 70 procent barn, evakuerats till 30 länder. Det var för sent för många av dem, och många har avlidit under tiden. Men det är som sagt 16 europeiska länder som har tagit emot nästan 1 000 patienter från Gaza. De flesta har tagits emot av Italien, Spanien, Storbritannien, Norge, Turkiet och förstås även Egypten samt Förenade Arabemiraten och Qatar. Det tycker vi är väldigt bra. Man kan inte riktigt säga att Italien är ett terrorromantiskt land, och

inte heller Norge. Men Sverige säger alltså nej till akut sjuka patienter från Gaza.

Det är en linje som får kritik från många håll. Bland annat från Svenska Barnläkarföreningen, Sjukhusläkarna, Svenska Läkaresällskapet, Läkare Utan Gränser och Vårdförbundet. Bland sjukhus som erbjuder plats finns exempelvis Karolinska, som uppenbarligen tycker att det här skulle vara bra.

Anna Olivecrona är ordförande i Svenska Barnläkarföreningen, och hon är ganska skarp i tonen i Svenska Dagbladet. Hon undrar verkligen varför vi inte kan ta emot barn från Gaza, när vi tar emot patienter från Ukraina. Det kan man verkligen fundera på, tycker jag. Jag vill gärna ha ett svar på vad problemet är.

Det räcker inte att stötta vården på plats. Det anser många som jobbar i området och har jobbat där länge, exempelvis Läkare Utan Gränser. Mia Hejdenberg, som är medicinsk humanitär rådgivare vid Läkare Utan Gränser, konstaterar att Sverige har tagit emot många skadade från just Ukraina men inte från Gaza.

Karolinska Universitetssjukhuset har sagt till DN att de precis som övriga länder vill ta emot och ta sitt ansvar. Organisationen Sjukhusläkarna har varit väldigt intresserade och följt upp detta, för de tror att det skulle gynna svensk sjukvård om man fick jobba mer med svårt skadade patienter – helt enkelt i något slags förebyggande syfte. Även Vårdförbundet har varit en väldigt stark pådrivare i detta.

Det är alltså inte så att Vänstern står ensam, utan det är väldigt många andra som skulle vilja att Sverige tog emot svårt sjuka och svårt skadade – precis som man gjorde vid Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina. Vi är stolta över att Sverige gjorde det; det är så ett land ska agera. Står man på något slags humanistisk grund ska man självklart ta emot patienter från Ukraina, och vi tycker alltså att det borde vara lika självklart att ta emot patienter från Gaza.

Man kan fundera över vad skillnaden är. Det handlar nämligen om humanism och om hjälpbehov världen över. Vi anser att regeringen borde gå in i detta lite mer aktivt och precis som Italien, Spanien och Norge agera. Som ministern säger är det inte många, men man måste också göra saker utanför den zonen – utanför Gaza och utanför Egypten – för att rädda fler. Det är väldigt svårt skadade personer det handlar om.

Jag fattar fortfarande inte riktigt varför det är en så vansinnigt stängd dörr mot Gaza, vilket jag anser att det är. Att kalla det trist vore att uttrycka sig ganska svagt, men det ger en känsla av att Ukraina är ett land som vi gillar och stöttar men att Gaza är något helt annat. Det är en väldigt tråkig känsla. Jag hoppas dock på svar.

Anf. 150 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Med tanke på att många får vänta på operationer och annan vård i Sverige finns det folk som undrar varför inte rika länder som Saudiarabien, som ligger närmare Gaza, kan ta emot fler patienter från Gaza. Saudiarabien har mer än 500 sjukhus, vilket är ungefär fem gånger fler sjukhus än vad Sverige har. Det är oklart hur många patienter från Gaza som Saudiarabien faktiskt har tagit emot.

Hur kan det vara så att alla dessa arabiska länder i Mellanöstern inte lyckas fördela Gazaborna mellan sig så att alla kan få vård? Hur kommer det sig att Gazabor behöver resa hela vägen till Europa för att få vård? Det finns flera oljestater i Mellanöstern som har mycket välfungerande sjukhus, och de skulle kunna ta emot rätt många Gazabor.

Kanske är det så att dessa länder prioriterar sina egna medborgare. Att prioritera sina egna medborgare är något som svenska politiker borde fundera på. Det är absurt att ens prata om att ta emot patienter från Gaza när äldre människor här i Sverige får vänta i tre år på en operation. Det är tre år av smärta.

Det vi har lyckats konstatera i denna debatt i dag är att Vänsterpartiet prioriterar Gazaborna framför svenska medborgare. Medan svenskar står i kö för att få vård vill Vänsterpartiets ledamot ta hit patienter från Gaza. Jag tror att jag representerar rätt många när jag ger följande besked till Vänsterpartiets ledamot: Svenska patienter ska inte stå sist i kön i sitt eget land.

Anf. 151 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Herr talman! Interpellanten nämnde 1 000 patienter. Jag vet inte varifrån den siffran kommer. Det är alltid lite riskabelt att börja spela sifferbingo, men de europeiska länder som har tagit emot patienter – som jag nämnde är det ett femtontal – har tagit emot i genomsnitt 20 patienter per land.

Det är stor skillnad på att ta emot patienter från Gaza och att ta emot patienter från Ukraina. Jag beklagar om det inte känns bra för interpellanten, men det är inte fråga om känslor här. I stället handlar det om praktisk juridik kring patienterna. Patienter från Gaza omfattas helt enkelt inte av viseringsfriheten, så det krävs en helt annan pappersexercis för att få till de evakueringsarna. Som ett exempel på det kan vi titta på Norge, som har tagit emot ett antal – men fortfarande väldigt få – patienter. Det tog fem månader från beslut till att man kunde ta emot de första patienterna.

Regeringen har inte en absolut stängd dörr här. Jag återupprepar att vi inte utesluter möjligheten att ta emot patienter från Gaza, och inte heller från andra krigsdrabbade länder, för vård i Sverige. Men prioriterat för Sverige, som är en av världens absolut mest generösa och hängivna givare till krigsdrabbade områden, är att pengarna ska göra största möjliga nytta för de hårt drabbade befolkningarna, och vi ser att fler kan få tillgång till livsviktig vård om vi fortsätter att stödja i närområdet. Det handlar då inte bara om Egypten; även om Egypten är det land som har tagit emot flest är det fler länder i området som har tagit emot patienter.

Anf. 152 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Ja, det är fler länder precis runt om som har tagit ett väldigt stort ansvar. Så är det.

Jag ska inte ägna mig åt det som ledamoten från SD har sagt i debatten, men jag kan bara säga att även Italien har en sjukvård som de hanterar, så att säga. Man behöver inte vara en person som sätter sin befolkning sist för att man tycker så här. I så fall kan ju den frågan ställas till Italien, Norge och så vidare.

Processen för medicinska evakueringar från Gaza är svår; bland annat måste samtliga förfrågningar skickas till Cogat, en israelisk myndighet

som ska ansvara för att samordna och underlätta humanitär assistans. Patienter med akuta vårdbehov nekas ibland evakuering oavsett hur kritisk deras situation är. Ibland godkänns en patient för evakuering men inte patientens anhöriga, och då kan det exempelvis bli så att ett barn får åka iväg ensamt.

Det finns alltså flera saker som komplicerar detta, men trots att processen är komplicerad har ju EU-länder redan tagit emot patienter från Gaza. Då blir det en uppenbar skillnad att Sverige fortfarande inte gör det. Jag tycker att det är märkligt. Det har snart gått två och ett halvt år – det är två år och tre månader – sedan det här började, och det finns absolut förutsättningar att få hjälp av exempelvis Läkare Utan Gränser. De har ju varit väldigt intresserade av att Sverige ska ta emot patienter.

Det pågår fortfarande en humanitär katastrof i Gaza, och deras sjukvård är dessutom helt uttraderad. Det måste man komma ihåg. Därför måste vi se till att det finns förutsättningar att göra både och – att både skicka hjälp och förnödenheter och se till att de absolut sjukaste kan komma till Sverige, precis som när det gällde skadade i kriget i Ukraina.

Anf. 153 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Herr talman! Jag vill återigen upprepa att detta inte är jämförbart med Ukraina eftersom Gazaborna inte omfattas av viseringsfriheten.

Det är också så att det finns flera länder runt Ukraina som utgör ett hot mot Ukraina, vilket gör att det är ganska få länder utöver Sverige som ligger nära och dit det är rimligt att skicka ukrainska patienter. Så ser inte situationen ut när det gäller Gaza, utan där finns det flera länder runt omkring dit transporterna är kortare och dit det av migrationsrättsliga skäl är lättare att skicka patienter.

Jag hoppas ändå att vi kan vara överens om att vi har skäl att vara stolta över att Sverige är ett av de länder som skickat absolut mest medel – över 1 ½ miljard – för att lindra den humanitära katastrofen i Gaza. Det är det som är prioriterat för regeringen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 24 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2025/26:78 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till och med *fredagen den 16 januari 2026*.

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:57 Hund under kontroll

2025/26:3858 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP)

2025/26:3859 av Stina Larsson m.fl. (C)

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 december

2025/26:208 Åtgärder mot den digitala sexhandeln

av *Helena Vilhelmsson* (C)

till jämställdhetsminister *Nina Larsson* (L)

2025/26:209 Den ökande barnfattigdomen

av *Jytte Guteland* (S)

till finansminister *Elisabeth Svantesson* (M)

2025/26:210 Rätten till teckenspråk genom livet

av *Nadja Awad* (V)

till socialtjänstminister *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2025/26:211 Rätten till färdtjänst för personer med funktionsnedsättning

av *Nadja Awad* (V)

till socialtjänstminister *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2025/26:212 Statsministerns ansvar för utlämnande av handlingar enligt offentlighetsprincipen

av *Laila Naraghi* (S)

till statsminister *Ulf Kristersson* (M)

2025/26:213 Rätten till inkomst för personer med funktionsnedsättning

av *Nadja Awad* (V)

till socialtjänstminister *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2025/26:214 Rätten till LSS och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättningar

av *Nadja Awad* (V)

till socialtjänstminister *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2025/26:215 Rätten till skola och utbildning för personer med funktionsnedsättning

av *Nadja Awad* (V)

till gymnasie-, högskole- och forskningsminister *Lotta Edholm* (L)

§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 december

2025/26:283 Upphovsrättsligt skydd för skapare av AI-musik

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2025/26:284 Orosanmälan vid övergrepp mot barn

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 43 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 82 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 20 anf. 122 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om efterträdare	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Svar på interpellation 2025/26:136 om försörjningsberedskap som allmänintresse	2
Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	2
Anf. 2 ISAK FROM (S)	3
Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	4
Anf. 4 ISAK FROM (S)	5
Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	5
Anf. 6 ISAK FROM (S)	6
Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	6
§ 7 Svar på interpellation 2025/26:144 om vindkraftspengar till kommunerna.....	7
Anf. 8 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	7
Anf. 9 MALIN LARSSON (S).....	7
Anf. 10 ISAK FROM (S)	8
Anf. 11 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	9
Anf. 12 MALIN LARSSON (S).....	10
Anf. 13 ISAK FROM (S)	10
Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	11
Anf. 15 MALIN LARSSON (S).....	11
Anf. 16 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	12
§ 8 Svar på interpellation 2025/26:148 om insatser för energieffektivisering	13
Anf. 17 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	13
Anf. 18 FREDRIK OLOVSSON (S).....	14
Anf. 19 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	15
Anf. 20 FREDRIK OLOVSSON (S).....	16
Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	17
Anf. 22 FREDRIK OLOVSSON (S).....	18
Anf. 23 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	18
§ 9 Svar på interpellationerna 2025/26:130 och 132 om svensk innovationskraft	19
Anf. 24 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	19
Anf. 25 AIDA BIRINXHIKU (S)	20
Anf. 26 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	21

Anf. 27 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	22
Anf. 28 AIDA BIRINXHIKU (S)	23
Anf. 29 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	24
Anf. 30 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	25
Anf. 31 AIDA BIRINXHIKU (S)	26
Anf. 32 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	27
Anf. 33 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	27
§ 10 Svar på interpellation 2025/26:180 om uttalanden av imamer	28
Anf. 34 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	28
Anf. 35 JONAS ANDERSSON (SD)	29
Anf. 36 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	30
Anf. 37 SARA GILLE (SD)	31
Anf. 38 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	32
Anf. 39 JONAS ANDERSSON (SD)	33
Anf. 40 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	34
Anf. 41 SARA GILLE (SD)	34
Anf. 42 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	35
Anf. 43 JONAS ANDERSSON (SD)	36
Anf. 44 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	36
§ 11 Svar på interpellation 2025/26:178 om dumpade fartyg med kemiska stridsmedel	37
Anf. 45 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L)	37
Anf. 46 ELSA WIDDING (-)	38
Anf. 47 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L)	39
Anf. 48 ELSA WIDDING (-)	40
Anf. 49 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L)	41
Anf. 50 ELSA WIDDING (-)	41
Anf. 51 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L)	42
§ 12 Svar på interpellation 2025/26:181 om överenskommelsen med Somalia	43
Anf. 52 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	43
Anf. 53 OLLE THORELL (S)	43
Anf. 54 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	44
Anf. 55 OLLE THORELL (S)	45
Anf. 56 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	46
Anf. 57 OLLE THORELL (S)	47
Anf. 58 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	48

§ 13 Svar på interpellation 2025/26:138 om åtgärder mot ohälsosam arbetsbelastning.....	49
Anf. 59 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	49
Anf. 60 JOHANNA HARALDSSON (S)	49
Anf. 61 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	50
Anf. 62 JOHANNA HARALDSSON (S)	51
Anf. 63 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	52
Anf. 64 JOHANNA HARALDSSON (S)	52
Anf. 65 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	53
§ 14 Svar på interpellation 2025/26:146 om trygg arbetsmiljö i återvinningsbranschen	53
Anf. 66 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	53
Anf. 67 ARBER GASHI (S).....	54
Anf. 68 AIDA BIRINXHIKU (S)	55
Anf. 69 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	55
Anf. 70 ARBER GASHI (S).....	56
Anf. 71 AIDA BIRINXHIKU (S)	57
Anf. 72 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	57
Anf. 73 ARBER GASHI (S).....	58
Anf. 74 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	58
§ 15 Svar på interpellation 2025/26:159 om arbetslösheten	59
Anf. 75 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	59
Anf. 76 SOFIA AMLOH (S).....	60
Anf. 77 OLLE THORELL (S).....	60
Anf. 78 KARIN SUNDIN (S)	61
Anf. 79 JOHAN ANDERSSON (S)	62
Anf. 80 JOHANNA HARALDSSON (S)	63
Anf. 81 ARBER GASHI (S).....	64
Anf. 82 JYTTE GUTELAND (S).....	65
Anf. 83 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	66
Anf. 84 SOFIA AMLOH (S).....	66
Anf. 85 KARIN SUNDIN (S)	67
Anf. 86 JOHANNA HARALDSSON (S)	68
Anf. 87 ARBER GASHI (S).....	68
Anf. 88 JYTTE GUTELAND (S).....	69
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	69
Anf. 90 SOFIA AMLOH (S).....	70
Anf. 91 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	70
§ 16 Svar på interpellation 2025/26:161 om subventionerade arbeten	71
Anf. 92 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	71
Anf. 93 SOFIA AMLOH (S).....	72
Anf. 94 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	73
Anf. 95 SOFIA AMLOH (S).....	74
Anf. 96 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	74
Anf. 97 SOFIA AMLOH (S).....	75
Anf. 98 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	75
§ 17 Svar på interpellation 2025/26:166 om värnande av den svenska modellen.....	76
Anf. 99 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	76

Anf. 100	CICZIE WEIDBY (V)	76
Anf. 101	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	77
Anf. 102	CICZIE WEIDBY (V)	77
Anf. 103	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	78
Anf. 104	CICZIE WEIDBY (V)	78
Anf. 105	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	79
§ 18	Svar på interpellation 2025/26:183 om sänkningen av	
	aktivitetsstödet	79
Anf. 106	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	79
Anf. 107	ARDALAN SHEKARABI (S)	80
Anf. 108	CICZIE WEIDBY (V)	81
Anf. 109	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	81
Anf. 110	ARDALAN SHEKARABI (S)	82
Anf. 111	CICZIE WEIDBY (V)	83
Anf. 112	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	84
Anf. 113	ARDALAN SHEKARABI (S)	84
Anf. 114	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	84
§ 19	Svar på interpellation 2025/26:189 om arbetslöshet inom	
	stålindustrin	85
Anf. 115	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	85
Anf. 116	LARS ISACSSON (S)	85
Anf. 117	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	86
Anf. 118	LARS ISACSSON (S)	87
Anf. 119	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	88
Anf. 120	LARS ISACSSON (S)	88
Anf. 121	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	89
§ 20	Svar på interpellation 2025/26:105 om förbud mot	
	heltäckande slöjor i offentliga miljöer	89
Anf. 122	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	89
Anf. 123	SARA GILLE (SD)	90
Anf. 124	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	91
Anf. 125	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	92
Anf. 126	SARA GILLE (SD)	92
Anf. 127	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	93
Anf. 128	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	94
Anf. 129	SARA GILLE (SD)	95
Anf. 130	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	95
§ 21	Svar på interpellation 2025/26:160 om regeringens	
	arbete för att motverka diskriminering	96
Anf. 131	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	96
Anf. 132	SOFIA AMLOH (S)	96
Anf. 133	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	97
Anf. 134	SOFIA AMLOH (S)	98
Anf. 135	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	98
Anf. 136	SOFIA AMLOH (S)	99
Anf. 137	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	99
§ 22	Svar på interpellation 2025/26:162 om det sjunde	
	jämställdhetspolitiska delmålet	100
Anf. 138	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	100
Anf. 139	SOFIA AMLOH (S)	100

Anf. 140 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	101	Prot. 2025/26:46
Anf. 141 SOFIA AMLOH (S).....	102	5 december
Anf. 142 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	103	
Anf. 143 SOFIA AMLOH (S).....	103	
Anf. 144 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	104	
§ 23 Svar på interpellation 2025/26:48 om vård av patienter		
från Gaza	104	
Anf. 145 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	104	
Anf. 146 KARIN RÅGSJÖ (V).....	105	
Anf. 147 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	106	
Anf. 148 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	107	
Anf. 149 KARIN RÅGSJÖ (V).....	107	
Anf. 150 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	108	
Anf. 151 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	109	
Anf. 152 KARIN RÅGSJÖ (V).....	109	
Anf. 153 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	110	
§ 24 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	110	
§ 25 Anmälan om interpellationer.....	111	
§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	111	
§ 27 Kammaren åtskildes kl. 16.29.....	112	